

LIBRARY OF CONGRESS.

Class. .... Copyright No. ....

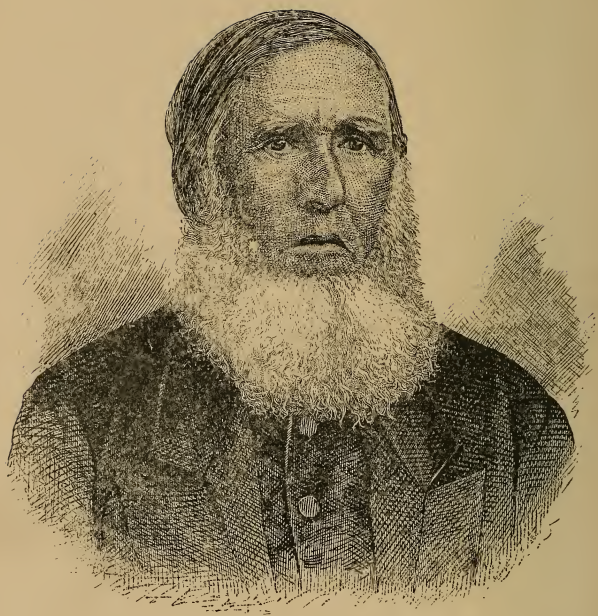
Shelf BX8080
E4B7

UNITED STATES OF AMERICA.

Kortfattet Beretning

om

Elling Eielzens

Liv og Virksomhed,

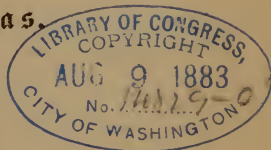
ved

Steph
Chr. O. Brohaugh og J. Eisteinsen,

Med et forord

af

Professor R. Weenaas.

Chicago.

"Skandinaverns" Bogtrykkeri.

1883.

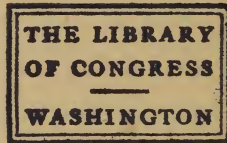
2

BX 8080
.E4B7

Entered, according to Act of Congress, in the year 1883, by
CHR. O. BROHAUGH and I. EISTEINSEN,
In the Office of the Librarian of Congress, at Washington, D. C.

Indbundet i
Scandinavens Bogbinderi.

Forord.

Det er mig en sand Fornøjelse paa Anmodning at ledsage nærværende af Pastorerne Brohaugh og Eisteinsen udarbejdede "Beretning om Elling Eielsens Liv og Virksomhed" med et anbefalende Forord. Elling Eielsen er nu vandret bort i Fred og har, det haabe vi vist, fundet Hvile efter et langt, virksomt og bevæget Dagværk. Han hører til dem, som har været med fra Begyndelsen af og delt Nybyggerlivets Besværligheder, Strabadser og Savn med sit Folk for at lede Sjælene til de gode Græsgange og række de hungrende det Brød, som alene giver Verden Liv. Kunne vi end ikke altid med udelst Sympathi følge Elling Eielsen paa hans lange Færd gjennem Livet, og maa vi end nok være forberedt paa, at Historiens Lys engang vil kaste en bredere Skygge over flere Partier af Elling Eielsens Dagsarbejde, end Kjærlighedens og Broderstabets friske Minde nu har kunnet og villet det, nære vi dog den Forvisning, at Eielsens utrættelige Plante og Vanden i Herrens Urtegaard ikke har været forgjæves, men at den barmhjertige Gud til sit Navns Forherligelse har faaet benytte ogsaa den til at give mangan ædel Plante Væxt til et erigt Liv. Et skal man aldrig kunne berøve Eielsens Minde, og det er det, at han under alle verlende Livsforholde bevarede den gode gamle Malm i vor Lægmandsvirksomhed fra H. N. Hauges Dage, det, som er den norske Lægmandsvirksomheds Hæder og Ros og skal blive det da, naar alt Menneskeværks Hø og Straa for-

tæres af Prøvelsesildens Luer, nemlig at han st. dje trofast holdt fast ved vor lutheriske Børnelærdom og var den af Hjertet oprigtig hengiven. Dette har saameget mere sin Betydning ligeoverfor Gielzen, hvis fornemste Arbeidsmark har været dette de religiøse Sektens og Bildfarelsers Land. Og denne Omstændighed ligesom den alderstegne Arbeiders fredelige og salige Endeligt tør bevise, at Gielzen trods alle menneskelige Skrøbeligheder dog var en ægte Søn af Hans Nielsen Hauges Tid. Gamle Gielzen minder mig mere end nogen anden norsk Lægmand om den malmhaarde, veirbidte Furu fra Norges Høijelde. Der gaar Gnister af den, naar Staalet bider paa, men ædet Malm er der dog, saa kroget og stiv som den staar der med sin brede Krone skyggende over Mos og deilige Lyngblommer paa den stenige Grund. — Over den trætte Vandringsmands Grav ser jeg en klar, tindrende Stjerne: Der er opgaaet et Lys i Mørket for den Oprigtige; Herren er naadig og barmhjertig og retfærdig (Ps. 112, 4.). Maatte den sprede sit velsignende Lys ogsaa over os, som endnu staa midt i Arbeidets Trævelhed og Møje, naar vi nu ogsaa snart skulle stride Dødens sidste Strid og gaa ind til Gravens tause Hvile! Og maatte vi give Ngt paa gamle Gielzens sidste Formaning, den han har bejeglet med sin sidste offentlige Handling gjennem sit Testamente, at arbejde i Sandhed og Kjærlighed for atter at sammenknytte, hvad tidligere Dages gjensidige Bildfarelser og Misforstaaelser har adskilt! — Mit oprigtige Ønske er, at ogsaa denne lille Bog i noget Mon maatte virke til dette! — Herren være Vre og Lov! Amen.

Hauges Seminarium, den 21de Marts 1883.

A. Weenaas.

Forste Del.

Gielfens Ophold og Reiser i Norge,
Sverige og Danmark.

Naar Kirken er paa Vei til at tabe sig i Lærens Mangfoldighed og tomt Ceremonivæsen, opvækker Herren enkelte Mænd, der synes at have kun en Opgave, og det er at pege især paa det, som man staar Fare for at overse, som om det skulde kun være en "Bisag". Men for Bisagers Skyld opvækker aldrig vor Herre nogen sær egen udrustet Mand, thi en saadan følger naturligen med sin Hovedsag, som Træets Farve og øvrige Bestaffenheder følger med det naturlige Træ; men som et Træ maa opfylde sin Opgave, naar det skal være Gjenstand for Beundring, saa er det og med saadanne særegne Mænd, der har en vis Opgave. Derfor ser man dem ogsaa at omfatte sit særegne Kald og altid vende tilbage dertil igjen, om de ogsaa stundom kan drages ind i Forretninger, der ligger deres egentlige Kald mere fjærnt. Og jo mere deres særegne Kald kun omfatter et Punkt, jo mindre opsigtvækkende synes disse Mænd at være for nogen verbzlig Beundring. Derfor bliver ogsaa deres Værd sjelden skattet, førend de ere komne i sin Grav. Og en Mærkelighed er der til alle Tider ved saadanne Mænd, at der er lidet

bekjendtteller skrevet om dem, skjønt deres Liv og Virksomhed ikke derfor har været mindre virksomt. En af disse var da ogsaa Pastor Elling Eielsen. Som Indholdet af Johannes den Døbers Prædikener var dette: "Ombønder Eder, thi Himmeriges Rige er nær" — "bærer Ombøndelsens værdige Frugter", saaledes kan man sige det samme om Elling Eielsens Prædiken; derfor hørte man ikke sjelden den Ytring af dem, der hos den "gamle Elling" vilde finde noget Nyt, en særegen Udlæggelse af Texten eller n. l.: "Det er det samme Gamle, det er bare opigjen den samme Prædiken." Spurgte man saa: hvad er det, han alletider prædiker om? saa maatte man sige, dersom man havde hørt ham, at hans Tale var altid om det ene Fornødne: Opvækkelse, Ombøndelse, Tro, Syndernes Forladelse og et gudeligt Liv. — Hauges bekjendte Vers: "Lad alle ting staa og tænke kun paa at tækkes sin Gud, han slipper bedst ud", havde Elling Eielsen gjort til sit Balgsprog.

Lægmandsvirksomheden og de Frugter, den har baaret, har affat sine uudslettelige Mærker i vort Folks Historie, baade hjemme i Norge og her i Amerika. Hans Nilfen Hauge og hans Virksomhed til Betsignelse for den norske Kirke er vel bekjendt. Efter ham har en hel Skare af Vidner kjæmpet under Sandhedens Banner, og udrustet med de forskjellige Naadegaver, hver paa sin Vis, tjent Guds Kirke til Opbyggelse. Fra 1833 af begyndte en ny Række af Opvækkelser fra den ene Ende af Norges Land til

den anden. En af de mest fremtrædende Mænd, der udgik af den Haugeiske Kreds paa den Tid, da der af de ældre Lægprædikanter ikke vare mange tilbage, og hvis gjennemgribende Betydning for det kristelige Liv, baade hjemme i Norge og her, er den gamle Broder Elling Eielsen, hvis Livs Historie her i Kort-
hed vil blive meddeelt.

Elling Eielsen var født paa Bos, Bergens Stift, Norge, den 19de September Aar 1804. Forældrene havde meget tilovers for Huges Birkfomhed. Faderen var Skolemester. Ligesaa Saars Alderen kjendte han en stærk Dragelse til Herren. Og da der under Krigen mellem Danmark og Sverige viste sig en Komet "med Ris", kom det ofte i Ynglingens Tanke, at dette er Tegnet paa, at Herren vil straffe Folk og Land for Syndens Skyld. Han beslittede sig da paa at holde sig borte fra letsindigt Selskab, hvilket heller ikke af Naturen faldt ham saa vanskeligt, da han var "mere tilbøielig til Tungfindighed end til Letsindighed," hvorfor han ofte tænkte ved sig selv, at han var "lidet skikket blandt den letsindige Ungdom." Men da han var 18 Aar, syntes han, at han trods sine gode Forsætter dog ei kunde blive "alvorlig nok", og Hykler vilde han ikke være, hvorfor han tog ret ud i verdslig Omgang og gav Synden Bisfald. I denne Tilstand var han til sit 22de Aar. Under dette talte hans Farbroders Kone til ham ligesom paa Skjemt og sagde: "Ja, netop saa var Fa'r din; jeg mindes ham vel, da jeg gik paa Skole med ham, hvor letsindig ogsaa han var." De

andre to og fandt ingen Røvselse i disse Udtryk; men for Elling blev dette Ord som en Dom over hans Liv, og han tænkte: "montro det ikke maa blive med mig som med min Fader?" — Og hans Liv i de 4 sidste Aar gik op for ham som en "fuldskrevet Bog om et fuldendt Syndeliv," endog han ikke var falden i nogen udbortes Last.

En indre Mindelse om "Boden" lød sent og tidlig for ham, men han vidste ikke, hvorledes han skulde gribe an. Saa var der heller ingen, som han med Fortrolighed kunde vende sig til, og som kunde paaminde ham, "da de Bakte neppe vare kjendte deromkring i de Dage." Ofte kom der en forfærdelig Angest over ham, og han mente forvist, at han "ikke mere kunde naa til den forud erkjendte Naade." Han havde læst i Pontoppidans Skrifter om dem, som ønsker sig Døden af Utaalmodighed, og han syntes, at han var en af dem. Djævelen satte ofte ind paa ham, at han maatte forkorte sit Liv paa en hemmelig Naade. Men de Tanker: "Gud kjender dog Tankerne og alle skjulte Steder," — holdt ham tilbage. I denne Tid blev han ofte af sine Fævnlinge opfordret til at kaste fra sig disse "Griller," som de kaldte det, og blive munter som før; det gjorde dem ondt, at han nu skilte Lag med dem. Men Elling var ikke mere at bevæge, og ofte kom den Tanke ind paa ham, at han burde heller ikke vandre saa ligegyldig for Andres Sjæles Frelse.

For, om muligt, at finde Lindring i sin Sjælensløb og Undervisning om Veien til Livet, besluttede han i Aaret 1829 at reise til Bergen; thi han tænkte, at

han behøvede at omgaaes Kristne. Og stedse vidnede det for ham, "at Hans Nilsen Hauge havde Ret, hvormeget han end blev lastet" af dem, som roste sig af den "saakaldte Kundskab."

I Bod og Bøn havde han søgt Herren om Naade i Jesu Blod; den havde han fundet i Ordet. Og da Synd og Naade saa enfoldigt og fyldigt var fremstillet i vor Børnelærdom, Pontoppidans "Sandhed til Gudsrngtighed," hvilken han som Barn havde lært udenad, saa fandt han nu, som igjennem hele sit Liv, i denne Bog et tro Udtryk for sin Tro og Bekjendelse, hvilket han end mere blev bestyrket i ved sin Omgang blandt Bennerne i Bergen. I denne Bye tog han ind hos Mr. Odland, og her blev han af Bennerne annammet med aabne Arme, hvilket ofte kan blive til en Snare for Nyvakte, da de herved lettelig kan mene, at de ere noget i sig selv. Dette fik ogsaa Eielsen erfare, idet han mere agtede paa Bennernes Ros end Aandens Tugt, hvorved han selv siger, at der under denne Tid paakom ham en aandelig Dødsighed. En Gang, da Odlands Kone var syg og sengeliggende, mærkede han af en Ubethydighed — et Spørgsmaal om hun kunde saa fæste en vis Tjenestepige, hvorpaa Eielsen svarede: "Jeg ved det ikke!" — at hun da ikke havde fuld Tillid til hans Sanddrthed. Dette bragte ham atter i en usigelig Angst for, at det ikke stod vel til med ham. Dertil kom ogsaa, at han en Nat havde havt en betydningssfuld Drøm, der senere kom til at staa for ham som en Mindelse gjennem hele hans Liv. Han

drømte, at han svævende blev baaren af en usynlig Haand, der førte ham over et jævlgende Dyb, en Afgrund. Saalænge han bad, førtes han i jævn Fart i lige Retning; men eftersom han saagnede i Bønnen, begyndte han at synke; i denne Synken var der en angstfuld Fortvivlelse. Da han vaagnede, blev han af Guds Ord mindet om, at det ikke stod saa vel til med ham. Ved alt dette kom han i en usigelig Angest for sin aandelige Tilstand; hele hans Indre rørtes paanyt op fra Grunden af, og i Anger og Bod flyede han til Frelseren og fandt atter Frelse og Frihed for sin Synd.

I Bergen kom han ogsaa i Krigstjeneste; og som en ordentlig Soldat vandt han sine Befalendes Næst; de gave ham ogsaa Tilladelse til at holde Opbyggelser for Soldaterne. Blandt Tilhørerne saa man ikke sjelden Kapitain Blyght. Og da Tjenestetiden var tilende, gav nævnte Kapitain ham et saa fordelagtigt Vidnesbyrd og en saa vidstrakt Anbefaling, at han endog blev anbefalet til at lade sit Vidnesbyrd lyde oet ganske Land rundt. Men førend han endnu foretog nogen Reise, vilde Herren føre ham i sin "Høiskole." Der kom nemlig mange haarde Anfægtelser, Sygdomme og andre Plager over ham; herved skulde han stadfæstes i sit Kald og i det Stille blive fuldt forvisset i sit eget Sind, og den Visshed, han vandt, var denne, at "han skulde reise ud med Kristi Evangelium og ikke bekymre sig, om Menneskene vilde reise sig derimod."

Paa den Tid var Vægmandsvirksomheden saa-

ledes stillet, at ingen maatte reise omkring og tale Guds Ord, men kun i Stilhed samles om Guds Ord i de nærmest bekjendte Kredse, — "at deres Tale ikke skulde vække nogen Opsigt." Odland og den gamle Svansø opmuntrede ham til at reise; han tænkte da at tage østover til gamle Ole Berg paa Hedemarken, en Ven af H. N. Hauge, hvilken Berg da paany var bleven vaakt. Men Bennerne i Bergen raadede ham at gaa til Nordland, hvor Folket laa i Dvale. Giel- sen var af Naturen i sin Ungdom meget tilbagehol- den og meget plaget af Mennekesfrygt. Men da han først var kommen over den første Angst; var det som en Fos, der var løsnet; thi han besad nemlig under denne ydre Tilbageholdenhed en fast og ubøie- lig Natur. — Altjaa efter Opfordring af Bennerne styrede han sin Vej mod Nordland. Han gik nemlig ombord i en Nordlandsjægt og seilede til Tbestad og tog derfra tilfods over Nasryggene til Maals- elven, hvor han tog ind hos Lars Fjeldmoen, der glæ- dede sig over, "at Gud igjen havde givet Vægfolk Fri- modighed til at gaa ud med Guds Ord, vor fælles Skat." I denne Omegn virkede Giel- sen i 2de Aar og prædikede Guds Ord ba i de blandt Nordmænd og Finner. En af de sidste gjorde ham meget beskjem- met, da han en Dag sagde til Giel- sen: "Jeg ved isand- hed, at Gud virker ved Ordet paa mit Hjerte, om jeg ikke saa vel forstaar hvert Ord, som bliver sagt; thi der udgaar dog en Kraft, som jeg føler, virker vel- gjørende." Herfra gjorde han Udflugter til Bardo, Balsfjorden, Lyngen, Salangen og Reisen og over=

alt, hvor han oplod sin Røst med denne Guds Bafunes bekjendte Lyd: "Omvender Eder, thi Himmeriges Rige er nær — bærer Omvendelsens værdige Frugter," — var der Mange, som fattede Alvors-tanker. I Tromsø Stift opholdt han sig altsaa til Aaret 1834, da han drog sydpaa til Trondhjem, hvor han opholdt sig dels hos gamle Madame Løkke og dels hos Iversen paa Moholtan. Han tænkte nok at dvæle en Tid i det Trondhjemske, hvorfor han tinge-gede sig fast Logis hos disse for en ubestemt Tid.

Han besøgte da først Biskop O. Bugge, der i sin Tid havde det Navn, at "han elskede de Troende." Ved det første Besøg bad Biskoppen ham, at han maatte gjentage sine Besøg til ham, saa længe han var der i Omegnen. Biskop Bugge var en Elsker af de Kristnes frie Opbyggelser i sand Gudsfrugt, hvilket ikke var Tilfældet med alle Præster i og omkring Byen paa den Tid. Saaledes kom t. Ex. den senere saa bekjendte Pastor Lammers til Biskoppen og klagede over Gielens Virksomhed, da han syntes, at denne vakte for stor "Tumult" blandt Folket. Saaledes klagede han en Gang over, at Gielens Forsamlinger voxede, medens Kirkebesøget formindskedes. Biskoppen svarede: "Naar jeg sender min Tjenestepige ud efter rent Vand, saa maa hun jo udsøge sig en ren Kilde; naar hun saa en Gang har fundet den, saa undres man ikke, om hun saa siden besøger denne, medens hun gaar de upaalidelige Kilder forbi; saa gjør ogsaa de sande Menighedslemmer. De søge det sande Guds Ord; og som en uren Kilde ei giver

rent Band, saa kan ei vantroe Præster dele Guds Ord rettelig. Men dersom I ville beslitte Eder paa at tro og efterleve det Ord, I forkynde, og forkynde saa, hvad I tro, saa vil I ikke tabe Folket." — En anden Gang kom samme Præst til Biskoppen, og paa Spørgsmaal fra denne, om han var træt idag, svarede Lammers, at han var noget træt af sig, da han den foregaaende Nat havde danset vel meget i et vist Bryllup, hvorpaa Biskoppen gav det fortræffelige Svar: "Dandsjer Præsten! ja, da var det bedre, at Kjolen var hængt paa en Gjerdestør og Kraven om en Soe."

Nævnte Lammers kaldte ogsaa E. Gieslen til sig og vilde vise ham tilrette og jagde til ham: "Her er en uheldig Tumult i Byen!" — Gieslen: "Mener I, at Folk besøger Opbyggelserne for meget?" — L.: "Ja, Folk ved jo ikk, hvad de farer efter." — E.: "Folk vil have Guds Ord." — L.: "Men det er jo ikke Ret af dig at forlade dit Arbeide og tage dig Frihed til Ordets Forkyndelse." — E.: "Men Apostelen siger jo: 'Be mig, om jeg ikke prædikede Evangelium'." — L.: "Ja, og dog siger samme Apostel: 'Dersom du er kaldet som Træl, da bekymre dig ikke'." — E.: "Læs Verset ud, og der hedder: 'Men kan du blive fri, da søg heller det'." — L.: "— Vorder ikke mange Lærere, efterdi I skulle saa større Ansvar." — E.: "Dette Ord behøver en Forklaring; thi Moses siger: 'Gid alle Herrens Folk vare Profeter', hvorledes forstaar I da dette?" — L.: "Du maa ikke sætte Skrift mod Skrift; det er en farlig

Sag." — Med denne Dplysning skulde da Eielsen lade sig nøie; videre Samtale ønskede Lammers ikke med Eielsen. Da en Kjøbmand siden spurgte Lammers, hvorledes Samtalen med Eielsen endte, svarede han: "Na, han slaar omkring sig med Guds Ord, saa der er ingen Veie at komme med ham."

Da G. Eielsen for sidste Gang besøgte Biskop Bugge, velsignede Biskoppen ham og sagde: "Lad ikke afat frembære Vidnesbyrdet om Synd og Naade, om alle Præster sætter sig iveien, ja, om jeg selv satte mig derimod; thi af Naturen er jo ogsaa jeg selv et forvendt Menneske saavel som alle Andre af Adams Kjon."

En Kjøbmand N. i Byen traf Eielsen ved en vis Anledning og sagde til ham: "Jeg tror, at disse Dpbyggelser ere gavnlige for de mindre Dplyste, men for de mere Dannede og Dplyste kunde de jo ikke behøves." Eielsen slog det nye Testamente op og læste: "Jeg takker dig, Fader, Himmelenes og Jordens Herre! at du haver skjult dette for de Vise og Forstandige og aabenbaret det for de Umyndige. Ja, Fader! thi det var saaledes behageligt for dig." — Kjøbmanden sagde: "Ja, men den Gang tog dog Jesus virkelig fejl." — Ved denne Sammenstilling viste det sig ogsaa, at Biskoppen, som man vilde henregne til de "Vise og Forstandige," var dog blandt de "Umyndige," medens hin Kjøbmand, som vel vilde regne sig blandt de "Umyndige," var dog blandt "de Vise," for hvem Kristi Kundskab var skjult.

Lige fra Barndommen af var Eielsen af en fast

Karakter; vakt til Livet i Gud var han brændende i Aanden, selv isøbne kunde man høre ham bede; han havde ogsaa sin egen Mening om, hvorledes man i Lægmandsopbyggelserne skulde optræde. Sigefra sin første Virksomhed satte han sig ud over, hvad der havde været Skik lige fra 1814, nemlig at holde Opbyggelserne i saavidt mulig Stilhed og navnlig ikke gjøre for meget Opstyr ved at bekendtgjøre Samlingerne for Alle og Enhver; han sendte enten Bud i Bygden eller Byen, hvor han var kommen, eller gif selv omkring fra Hus til Hus og gjorde det bekendt, at han skulde tale Guds Ord.

Og medens man tidligere vistnok uden Undtagelse kun havde holdt Opbyggelserne hos Bennerne paa de forskjellige Steder, saa holdt Gielken sine Sammenkomster hos Enhver, der vilde oplade ham sit Hus. Hændte det da, at En nægtede ham Lokale, saa gif han til en Anden; var det ikke muligt at saa laant Hus i saadant Niemed, saa tog han op sin Pengepung og bød Betaling, 1 Mark, $\frac{1}{2}$ Spd., 1 Spd. osv., indtil han fik, hvad han ønskede. Hans Taler vare vel ikke saa korrekt sammensatte eller logisk anlagte — men det var dog ikke noget Lappeværk eller aandeligt Snak — thi det var en ligefrem enfoldig Sandhed om Synd og Naade, og "han havde Følelsens Styrke af Ordet til at røre og vække," siger Jens Jonsgaard om ham. Hvor han kom, ruskede han derfor op i Gemhytterne; han var en Vækker og "aandelig Stenbryder," der vakte Bevægelse overalt paa sin Bei, en vistnok velgjørende Stimulator in-

den det af og til altfor forsigtige Haugeste Samfund, og som Saadan maa han vel tillægges større Betydning end nogen af sine Samtidige. Dette mærkedes ogsaa i Trondhjem i hans hyppige Samlinger, hvilke han holdt tvende Gange hver Uften, under hvilke der skede store Bækkelser, "ikke til en øieblikkelig Opbrusen af Følelserne, men til en grundig Erkjendelse af sine de forvendte Veie," som Samtiden bevidnede. Denne Bevægelse trængte sig ind i de Flestes Huse. Stiftsamtsskriver Grabow gif selv og opmuntrede især sit Tjenerskab til at gaa til hans Opbyggelser.

Sognepræst Angel vidste ikke, hvad han skulde dømme om denne Bevægelse, hvorfor han lod kalde Gieslen til sig og spurgte ham, om det ikke kunde være nok, at Folk hørte paa Præsterne, der lovligen vare kaldte til at være Folkets Ledere, at de ogsaa skulde gaa i "Samlingerne"? Gieslen svarede: "Folket tænker ikke alletider saa nøie over det, de hører i Kirkerne, om det er nok saa valfert. Saa prøve de det heller ikke saa nøie, om det stemmer saa vel med Guds Ord. Og nu tænker jeg vist, at Præsterne maa være bedrøvet over, at Folket ikke lægger Ordet mere paa Hjertet end de gjøre, eftersom de kan bevemme sig til at fremture i et syndigt Liv og et verdsligt Sind, saa det ser ud, som om der ikke skulde være Gudsfrugt for deres Dine." — Angel: "Desværre er det altfor sandt. Hvem tænker vel videre over, hvad vi sige. Folk ved, at vi have vor Løn, og saa tænke de ikke over vore Ord. Og jeg maa

indrømme, at Lægmandene har større Indflydelse paa Folket til Opvækkelse, end vi har. Men du burde dog vende dig til Præsterne, at de kunde vide, hvilken Lærdom du fører." — Eielsen: "Det har jeg ogsaa gjort; saaledes har jeg flere Gange været hos Eders Bisp og talt med flere af Byens Præster. Ellers have vi ingen anden Lærdom at fare med end den, som er fremstillet i vor Børnelærdom, hvortil vi stedse henpege i vore Opbyggelser — eller har I maaske hørt, at vi have foredraget noget andet?" — Angel: "Nei, jeg har ikke hørt om nogen anden Lærdom af Eder." Dermed skiltes de i al Venlighed.

Fra Trondhjem tog Eielsen en Tur indover til Jndherred og havde Opbyggelser i Stjørdalen, — hvor en af Bygdens mest agtede Mænd, Lars Holand, blev vakt til Livet i Gud og blev staaende i dette sit Raadefald, indtil han i forrige Aar saligt i Troen paa sin Frelser fik sige Verden Farvel, — Merager, Sull, Levanger, Jnderøen, Dverhalden, fort, alle Bygder omkring Trondhjem.

Lensmændene og Bygdevægterne havde det travlt med at ville "tusse efter ham"; men naar Eielsen fik dem i Tale, saa endte ofte Sagen dermed, at de oplode sine Huse for hans Opbyggelser, hvilket f. Ex. var Tilfælde med Lensmand Lynum i Levanger. Forøvrigt manglede det ikke paa mangehaande løgnagtige Historier, med hvilke de søgte at hindre Eielsens Virksomhed. Saaledes havde Paludan fra Dverhalden fortalt i Storthinget, at Eielsen havde et Frillebarn. De Retsfindige havde spurgt ham efter

Bevis, men det havde han ikke, hvorfor han alvorlig blev irettesat af Eielsens Benner.

Paa hans Opbyggelser rundt om i Levanger-skogn fulgte en Datter af en drickfældig Fader ham og blev alvorlig greben af Guds Ord. Hun satte da alvorlig an paa Faderen med de Ord: "Lægger du ikke bort Brændevinet, Fader, saa kommer du ikke ind i Himmelen." Faderen fik ikke Fred for disse Ord; det lød altid for ham: "du kommer ikke ind i Himmelen"; thi 'Drankere skal ikke arve Guds Rige.' Han gav tilsidst efter for Guds Kald og kom til Omvendelse.

Paa Gaarden Mæle i nedre Størdalen boede en Militærkaptain, Færø. Han var en Gader af det saakaldte "haugianske Læseri;" og da Eielsen var en Befordrer af dette, søgte han at faa fat i ham og gjøre ham foragtelig paa en meget brutal Maade. Han havde til den Ende indbudt Eielsen at komme til sig, og samtidigt betinget nogle raa Personer, der paa hans Bink skulde gribe Eielsen og føre ham som en Forbryder til Lensmanden. Eielsen kom. Og da Forsamlingen paa Mæle var almindelig bekjendt, kom der ogsaa mange Folk til. Da Folket var samlet, kom Kaptainen frem i Rjækkedøren og spurgte Eielsen: "Hvilket Bevis har du paa, at Bibelen er Guds Ord?" — Eielsen reiste sig op med sit Nyttestamente og sagde meget alvorligt og bestemt: "Hvilket Bevis kan der vel gjælde for dig, du, som ikke tror Sandheden?" Kaptainen gik frem til Bordet, hvor Eielsen stod, og sagde, idet han slog

i Bordet, at Gielſen ſkulde fremlægge ſit Beviſ. Gielſen aabnede Teſtamentet for at læſe et Stykke deraf, men Kaptainen rykkede Bogen fra ham, idet han med ſin tordnende Kommandoftemme ſagde, at, derſom Gielſen var den Mand, han gav ſig ud for at være, ſaa kunde han vel ſine Bevifer udenad. Gielſen mente, at han ikke var indbudt til dette Møde for at fremlægge noget ſaadant Beviſ, da han troede ſig at ſtaa i en Forſamling, ſom troede Bibelens Sandhed; men eſterdi han nu var opfordret til at fremlægge et ſaadant, ſaa vilde han fremføre Beviferne af Bibelen ſelv og paaviſte Spaadommenes Opfyldelſe, Miraklerne, Ordets Fremgang gjen- nem Verden trods Modſigelſerne og dets Auto- ritet ligeoverfor den Perſon, ſom ogſaa i denne Forſamling havde driftet ſig til at ſætte Ordet i Tvivl, og endte ſin frimodige og gribende Tale ſaaledes: "Dg tør du endnu gjøre Modſigelſe, da vov dig ſelv; thi Gud er endnu ſaa mægtig, at han kan tilſkilke dig kraftige Bildfarelſer, at du ſkal tro Løgn til din egen Fordærvelſe!" Under nævnte Tale havde Kap- tainen ſtøttet ſig til Dørſlædningen, hvorved han ſtod, og man ſaa, at han var bleven mægtig rystet; thi Taarerne trillede ned ad hans Kinder. Da hans nævnte Haandlangere mærkede dette, lode de Baan- dene ligge og gik nærmere til for at høre og ſe, og da ſaa de, fortæller en af dem ſelv, der endnu lever, at Gielſens Anſigt var ſom forklaret, og "hans Tale var ſom riſpende Sværd, der gik til Marv og Ben." Hvorvidt Kaptainen ved denne Leilighed

kom til Omvendelse, kan ikke siges med Bestemthed, men Folk vilde vide, at han efter den Tid var et andet Menneske.

Fra Størdalen drog Eielsen gjennem Trondhjem og Bynæjet for at gaa til Hevne. Lensmanden paa Bynæset, der i sin Tid havde sørt Hauge som Fange til Fængslet, sagde til Eielsen, som spurgte ham, om han kjendte til nogen, der vilde oplade sit Hus for Opbyggelse: "Jeg takker Gud, at Folk holder sig fra saadanne Rejsende paa disse Kanter." Eielsen sagde: "Kan du takke Gud for, at Folk lever i kjødelig Sikkerhed, saa har du da ikke meget gjemt af den kristelige Religion." — Lensmanden gik ud i Bygden for at hente Hjælp til at gribe Eielsen; men da han nølede til sent om Aftenen, sørend han kom til Stedet, havde Eielsen allerede holdt sin Opbyggelse og reist sin Bei. Udenfor sit Distrikt kunde han ikke gribe ham. Derfra drog Eielsen udover Børseskogen og til Hevne; og paa hvert Sted var det et, Eielsen ønskede, nemlig at samle Folk om Guds Ord; dette var paa næsten alle Steder en ukjendt Ting, at en Lægmand, en reisende Prædikant, kom og besøgte Bygdelagene, hvorfor Folk strømmede til i Mængde. Hvorledes Budskabet herom kunde gaa saa hastigt om i Bygden, kunde Eielsen selv ikke begr. be. Men Rædslerne fra Hauges Tid sad endnu i de Eldres Gemytter, og de mundtlige Beretninger spillede for de Yngre i deres Fantasier; derfor var der ikke Tale om andet, end at man maatte afsted for at se, hvad der vilde blive af dette. — I en Opbyggelse i Hevne

fom en Løitnant ind i Forsamlingen, og da han saa, at Folket var meget bevæget, blev han ganske som en Rasende, og i sin Galenskab raabte han, at der skulde snart blive Ende paa denne Forstyrrelse; med Trusel om at hente Lensmanden sprang han ud igjennem det aabne Vindu for at gjøre Opstudet endmere frygtindgydende. Eielsen fortsatte sin Tale med største Ro til Ende. Efter Samlingen tog Eielsen Husfolk og saa mange af de Besøgende, som vilde følge med og gif op til Lensmanden og beklagede, at man saaledes lagde an paa at forstyrre Guds Ords Behandling, som dog alle Landets Borgere burde bære Høiagtelse for, da man lønnede Præster udelukkende for det Niemed at forkynde det samme. Lensmanden tog ventligt imod ham; thi han havde tilovers for Eielsens Taler, derfor tilbød Lensmanden sit Hus til hans Raadighed, hvilket Eielsen med Glæde benyttede sig af.

Der var vel ikke en Bygd i Trondhjems Stift, uden at Eielsen besøgte den, og hans Navn var paa alles Læber. Derfor hørte baade Præsterne og Lensmændene ganske op med at forfølge ham; isærdeleshed afholdt Præsterne sig ganske derfra; da de vidste, hvorledes deres Biskop stod til ham, vare de og alle enige i, at Eielsen holdt sig Børnelærdommen meget tro.

Eielsen traf engang sammen med Jens Jonsgaard i Trondhjems Stift. De vare gode Venner; men Eielsen syntes ikke, han gjorde Suppen salt nok. Han sagde til nogle af sin Fortrolige: "Na, lad ikke

disse gamle Haugianere holde Opbyggelser; de taler virkelig saa, at de vugger Folk i Søvn." Imidlertid reiste Gielsen en Tur omkring, medens Jonsgaard blev rolig paa Stedet. Da Gielsen kom tilbage, spurgte Jonsgaard: "Nu, hvordan har det gaaet med Bodsprædikanten da?" Gielsen svarede "Jo, det skal jeg sige dig: det har været saa tørt for mig, lige siden vi skiltes, saa det har forekommet mig som om Ordet faldt ret ned ved mine Fødder." "Jasaa," svarede Jonsgaard, "var det til nogen Lærdom for dig da?" "Ja," svarede Gielsen, "jeg tror jeg har lært saameget, at jeg herefter ikke skal sige noget om nogen Anden, efterdi jeg ikke ved, hvad der kan blive med mig selv." Saadan kan Gud uddanne sine i Selverkjendelsens Skole.

Gielsen drog nu om Linstranden op igjennem Guldalen og holdt Forsamlinger i Melhus, Flaa, Haavig, Støren og Røros, hvor han standfede nogle Dage, og drog derfra til Tønset, hvor han tog ind paa Gaarden Tangen. Før var ikke Gielsen kommen ind, før han begyndte en Samtale med en af Sønerne om det "Gne Fornødne." Drengens Søster stod og strøg Klæder, og da hun ikke gjerne vilde høre paa denne Samtale, begyndte hun at nynne halv høit paa en "Tone." Gielsen gik bort til hende og spørger — med Blikket alvorligt fæstet paa hende —: "Mon du ikke gjerne vilde være iblandt de kloge Jomfruer, du, naar Jesus kommer som Dommer?" Ved dette Spørgsmaal brast hun i Graad og fulgte siden med i alle de Forsamlinger,

Gielsen holdt der i Bygden den Gang, og var siden, som En udtrykker sig, "ganske forført til en sand Omvendelse af denne saakaldte Landstryger." Derfra drog Gielsen til Lilleelvedalen, Foldalen og over Dovre ned til Romsdalen, vendte saa om mod syd igjen og reiste ned igjennem Gudbrandsdalen. Paa Gaardene Formoen og Mellemvangen traf han opvakte Folk fra Huges Tid. Medigjennem Dalen holdt Gielsen tre Samlinger hver Dag og gik op til tre a fire norske Mile om Dagen. I Dier gaves der ikke saa faa vakte Folk; Samlingerne vare dog ganske nedlagte paa disse Trakter "af Skrækken fra Fængslingernes Tid," men ved Gielsens Besøg blev der baade et nyt Liv og Mod nok til at bestemme Forsamlinger for "alles Dren." Fra Dier drog han over til Lillehammer, Hedemarken og Thoten, hvor han kom om Høsten 1834. Flere Bækkelser skriver sig fra disse Gielsens Reiser. Der lever endnu nogle, som med Interesse kan berette om Gielsens Virksomhed i denne Tid.

"Folket kom i Flokkevis; Lensmændene saa Masserne og tabte Lysten til Fængslingerne." Gielsen reiste paa begge Sider af Njøsen og holdt Samlinger. Paa Ringsaker kom Le. smanden og vilde arrestere ham; da Gielsen forstod dette, bestemte han Forsamlingen uden for Lensmandens Distrikt, og undgik ogsaa denne Gang Arrest. Saaledes kom da Gielsen ligetil Kristiania, uden at maatte sidde i noget Fængsel, efterat han havde gennemreist saa godt som hele Norges Land.

Paa denne Tid var Sørensen Biskop i Kristiania. Han optraadte hverken for eller imod Eielsens Birkfømhed. Da nu Eielsen begyndte at bestemme Forsamlinger ogsaa i Hovedstaden, vakte dette ikke liden Opmærksomhed. J. N. Hauge havde ikke dristet sig til at bestemme Forsamlinger der, men maatte sidde der i mange og lange Aar i Fængsel. Den første Forsamling holdt Eielsen hos Maler Mandersen (?) i Møllergaden, og Folk kom i Massevis, hvoriblandt ikke saa faa af de Studerende. En theologisk Kandidat, som ogsaa var nærværende, sagde til Eielsen: "Jeg skulde ønske, jeg kjendte saa vel til Theologien som du." Eielsen svarede, at dersom han ikke alene vilde grave imellem Bogstaverne, men ogsaa øve sig flittig i Bønnen, saa vilde han nok lære at kjende Theologien.

I den Tid var Kr. Bredtvedt Leder for Opbyggelserne i Kristianias Omegn. Dengang holdt man Opbyggelserne paa den bestedne Maade, at man bad hverandre hjem til Middags og sagde: "Saa kan vi læse Teksten sammen." De havde rimeligvis tilvendt sig denne Forsigtighed for ei at vække nogen Opmærksomhed. Eielsen faldt det ikke ind at bruge nogen saadan Forsigtighedsregel. Han bestemte sine Samlinger frit. Bredtvedt forestillede ham, at dette var lidt forvovent, hvorfor Eielsen spurgte ham, hvilken Maalestok han skulde bruge for at udfinde den rette Maade, hvorpaa Guds Rige skulde udbredes. Bredtvedt mente, at de skulde prøve alt efter Guds Ord. Eielsen indrømmede dette, men til-

spøiede, at man ogsaa maatte prøve det Kar, som Ordet gif igjennem; thi dersom Karret var urent, kunde det Rene ei gaa ubesmattet derigjennem. Bredtvedts Hustru — Enken efter Hauge — vilde have Opbyggelse paa Gaarden, men Bredtvedt mente, at man overtraadte Loven ved saaledes at kalde Folk sammen. Eielsen mente, at han ikke kaldte Folk anderledes sammen end at han lod dem vide det, og saa fik de selv gjøre, hvad de vilde. Eielsen fik dog holde Opbyggelse paa Gaarden, og siden den Tid stod Huset aabent for Opbyggelsesforsamlinger.

I en Samtale, Eielsen havde med Pastor Wegels, spurgte han denne, om han fandt det rigtig, at Folk samledes til Opbyggelse om Guds Ord. Pastoren gav ikke noget bestemt Svar, men begyndte at tale om Hyklere og Skinhellige og saadanne, som vilde bære sin Gudsfrygt i det Udvortes. Da Eielsen fortalte Pastoren om sin Vækkelse og den Trang, han da følte efter at vidne for sine Medmennesker om Guds Villie til vor Salighed, svarede Wegels, at han syntes ligesaa godt om dem, der ikke følte en saadan Trang. Da Eielsen syntes at forstaa, at han var imod dem, som vilde samles til Opbyggelse, spurgte han, om W. da muligens syntes bedre om dem, der kom sammen til Fylderi og verdslige Dag, hvortil Pastoren svarede, at naar Et skulde være, saa var det vel bedst at gaa sammen om Guds Ord. Forøvrigt havde Eielsen ingen Opmuntring i sin Gjerning af Byens Præster.

Fra Kristiania reiste han sammen med Ole S.

Berg omkring i Smaalenene, hvorpaa han tog til Hallingdal og holdt der Opbyggelse paa flere Steder, hvor der ikke havde reist Lægmand paa 30 Aar. Derfra reiste han igjen til Kristiania og virkede i og omkring Byen, begav sig derpaa til Drammen og holdt i denne By flere Opbyggelser, tog saa ned igjennem Grevskaberne til Skien og videre til Arendal, hvor han ankom 14 Dage før Jul.

Her vaktes Folk til stort Begjær efter at høre Ordet, og da Husene bleve for smaa, tilbød Byens Autoriteter ham Theatret til Misbenyttelse. Sagsfører Christensen fra Kristiania indsaandt sig i Forsamlingen og vilde "styre" for Udfaldet. Med sit Selskab havde han paa Forhaand samtalt om, hvordan det skulde gaa til. De havde leiet en Del Mandspersoner og lovet dem en ny Klædning hver, dersom de paa givet Signal kunde binde Eielsens Fjodder med Reb og drage ham igjennem Byens Gader til Skue for Folket. Eielsen havde hørt det skjulte Raad, men gik dog til Forsamlingen. Da han kom, var Huset fuldt af Folk. Christensen sagde da til ham, at, naar Eielsen havde talt, saa vilde han afslutte. Eielsen svarede: "Jeg er anmodet om at komme her for at tale Guds Ord; men jeg kan hverken forbyde dig eller give dig Lov; du faar gjøre, hvad du vil," hvorpaa Christensen satte sig. Da Eielsen var færdig, stod Sagsføreren op og sagde: "Du taler godt, ja, meget godt, og jeg tror du ogsaa kan virke til noget godt, men — vi have Præster!" Derpaa raabte hans Tilhængere et

rungende Hurra, medens de hoppede som Galne om paa Gulvet.

Eielsen blev mindet i sin Aand om, at han her intet mere havde at gjøre, hvorfor han tog sin Hat og gik ud midt igjennem Forsamlingen. Bagten for Døren var strengelig forbudt at udlade Prædikanter, men da han ikke kjendte ham, lod han Døren op for ham. Det var kjendeligt, at Herren slog dem alle med Blindhed, da de ikke kunde kjende ham, aligevel Salen var godt oplyst. Han gik nok saa fredeligt til sit Boqis, medens den oprørte Mængde søgte ham inde i Huset til langt paa Nat. Saaledes slap han fra det den Gang.

Kort før Jul forlod Eielsen Arendal sammen med T. Sigveland og begav sig til Kristiansand. Lægmændene opholdt sig her en Tid og holdt flere Opbyggelser sammen, og Eielsen især rev Folket med sig. En Aften indfandt ogsaa Biskop Sigwardt sig i Samlingen; efterat Eielsen havde talt, reiste Biskoppen sig og udtalte, at "Eielsens Foredrag var hjerteligt og rent, overensstemmende med Guds Ord," og han bad, "at Gud vilde velsigne sit Ord, som denne Broder havde talt, paa alle deres Hjerter, som vare tilstede," ligesom han ogsaa, da han gik, tog Eielsen i Haanden og "ønskede ham Guds Naade og Velsignelse paa sin Fremtids Vandring."

I Begyndelsen af 1835 forlod Lægmændene Kristiansand og reiste opigjennem Sætersdalen; paa Tilbageveien besøgte de ogsaa Aaseral. Præsterne i Toje, Bygland og Valle viste dem megen Imøde-

fommenhed; da saaledes Eielsen en Søndag efter endt Gudstjeneste havde talt for Kirkealmuen udenfor Hordnes Kirke — Annets til Evje — optraadte Sognepræst, Provst D. Berg og "stadfæstede Sandheden" af det Guds Ord, Lægmanden havde talt. Fra Sætersdalen vendte de tilbage til Arendal, efter at have været fraværende i 6 Uger; derpaa skiltes de ad, idet Eielsen nu atter begav sig til Kristiansand, denne Gang ifølge med en anden Lægmand fra Arendal, ved Navn B. Skjæveland. Hvor langt de reiste sammen, vides ikke; derimod er det bekjendt, at Eielsen fra Kristiansand drog vestover til Lyngdal og Flekkefjord og videre over Fæderen til Stavanger.

Da Elling Eielsen i 1835 besøgte en af Vestlandets Dale, tog han en Lørdagsaften ind hos en af Bygdens mest oplyste og agtede Bønder, Lars B., hvor han havde en Ophbyggelse. Lars, der var vel belæst i Guds Ord, fandt hans Tale god og rigtig. Ifølge med sin Vært gif Elling til Kirken om Søndags Morgen. Efter endt Gudstjeneste talte han fra en Haug et Stykke fra Kirken for en stor Del af Kirkealmuen, der havde samlet sig om ham. Blandt Tilhørerne var ogsaa Præsten. Paa sin sædvanlige rystende, alvorlige Maade formanede han sine Tilhørere til Omvendelse og Tro paa Gud. Da Talen var endt, traadte Præsten frem og forlangte, at Lensmanden skulde arrestere Elling, og brugte haarde Ord mod ham. Lars reiste sig da og tog saa alvorligt til Gjenmæle mod en saadan Fremfærd, at en bifal-

dende Murren lød i Forsamlingen, og Præsten turde ikke gjentage sit Forlangende, naar Lars havde talt. Elling fik nantastet drage videre.

En Tildragelse i Grimstad bør ei heller her forbigaaes. Eielsen havde bestemt Forsamling, og under Aabningen af Mødet begyndte en Del unge Mænd at gjøre Optøier i Forsamlingen. Efter en mild Tiltale holdt de sig omsider stille, saa Eielsen uforstyrret kunde fortsætte, indtil Forsamlingen opløstes i Fred og Ro. Han begav sig til sit Logis, men da han gik op Trappen til sit Soveværelse blev han alvorlig mindet i sin Mand, at han ikke skulde overnatte i Byen den Nat, hvorfor han vendte om og gik ud til en Bondegaard en Fjerdingvei fra Byen. Bærten vidste ikke om, at han var gaaet bort. Ikke længe efter, at han var gaaet, kom der en Del mafferede unge Mænd og forlangte af Bærten, at Eielsen skulde udleveres; men da Bærten nølede med at ville vise dem hans Værelse, udtalte de saadanne Trudsel, at han nødtes til at lade dem undersøge Huset. Til hans Forbauselse og Glæde fandt de ikke hvad de søgte. De søgte ogsaa efter ham paa andre Steder i Byen, hvor han havde opholdt sig; men da de ikke fandt ham, maatte de beskjemmet gaa med usorrettet Sag. Saaledes ved Herren at befri sine Elskelige fra al ond Vold.

I Begyndelsen af Juli træffe vi Eielsen i Bergen; han havde da med nogle Benner besøgt sin Hjembygd Bos og holdt Dpbyggelser paa flere Steder, og Mange vare bleven rørte af Guds Ord.

Han havde nu været borte i 4 Aar og var ukjendelig for Mange. Første Søndag, han var hjemme, bivaanede han Gudstjenesten i Vinje Kirke. Efter endt Gudstjeneste besteg Stevnevidne Nils Flyden en Trappe, for, som sædvanlig, at tilhøje Auktioner osv. Gielsten stillede sig bag Stevnevidnet og da han var færdig, raabte han ud iblandt Mængden: "Paa samme Tid maa ogsaa jeg kundgjøre, at der Kl. 4 bliver Opbyggelse hos Lars Vinje, og jeg maa gjentage, hvad før er sagt: Lysthavende indbydes, uden Penge og uden Betaling. Det bliver Kl. 4!" Folk begyndte at glo paa hverandre og spørge: "Hvem er dette?" -- "Na, det er Elling Sunde." — "Han er blit Bønnemand." —

"Skal du gaa did?" — "Na, lad os gaa og høre, hvad dette er" — lød det ind imellem Mængden.

Paa Vinje blev der en stor Forsamling. Huset blev fuldt og mange maatte holde til ude og samles saa godt de kunde omkring de aabne Vinduer. Da Gielsten begyndte at tale, begyndte Fienderne at rase, blandt hvilke var Stedets Klokker. Nogle slog i Væggene med Støre, Andre med Stene; men Gielstens kraftige Vidnesbyrd om Synd og Naade sank dybere end alle disse Slag. Mange bleve rørte af Guds Ord, og der flød en mild Taareregn i Forsamlingen. Et Dienvidne fortæller, at han følte sig ligesom løftet op i høiere Regioner af Aandens mægtige Brusen, og fra den Tid forsvarede han "Læseriet."

Gielsten havde oftere prædiket Evangeliet i Bergens Stift, og en overordentlig Rørelse var opstaaet

blandt de derværende Brødre. Dette fortrod høiligen en vis Spofficer*), som havde Eiendomme dersteds; han kunde aldeles ikke taale, at "Haugianismen," som han kaldte det, udbredte sig blandt hans Undergivne. Han besluttede derfor paa een Gang at gjøre Ende paa denne Pest, og anvende en forældet Lov, som forbyder Sammentømster i private Huse. Det var derfor hans Plan at faa gribe Eielsen midt under hans Prædiken og overlevere ham til Dyrigheden til Afstraffelse efter ovennævnte Lov (Plakat af 13de Januar 1741). Efter nogle forgjæves Forsøg paa at udføre denne sin Plan, faldt Kapteinen paa den Tanke, at lokke ham til sit eget Hus. Han henvendte sig derfor til en af sine Husmænd, som var meget fattig, og lovede ham en Daler, hvis han paa nogen Maade kunde formaa Eielsen til at holde en Opbyggelse i Officerens Hus. Den belovede Daler gjorde Virkning; Husmanden opsogte Eielsen og bad ham komme til Kapteinen, men da han vidste, hvad som skulde ske, skjælv han i Mælet, da han fremsførte sin

---

*) Der er adskillige Lighedsmomenter mellem denne Tildragelse og Tildragelsen, der er berettet paa i Bag. 18 og 19, men om det er den samme eller ikke, tør vi ikke afgjøre. Den første Tildragelse, som vi har mundtlig fra Eielsen selv, er henlagt til Trondhjems Stift, hvor en Militærkaptain spiller Forsølgeren; denne, der først var optaget i et tydskt Blad og oversat og indtaget i Pietisten Rosenius' Blad, er henlagt til Bergens Stift, hvor det er en Spofficer, der lægger for Dagen Sauli Sind. Hvor om Alting er, har vi ikke kunnet nægte denne velkrevne, interessante og gripende Tildragelse en Plads blandt Eielsens øvrige Bedrifter, og haaber, at Læseren ikke vil finde sig besværet over Lighedspunkterne.

Anmodning. Eielsen fæstede et gjennemtrængende Blik paa ham og vilde vide den virkelige Aarsag, hvorfor han saa indstændigt forlangte, at han skulde indfinde sig i en saadan Bespotters Hus, for netop der at holde en Andagtsstund; Manden blev derved sat i Forlegenhed, og bekendte tilsidst den hele Sammenhæng. Eielsen spurgte derpaa Husmanden, om han endnu vedblev sin Begjæring; "visseelig," svarede denne, "thi er du en Guds Mand, da skal jo Djævelen selv intet formaa imod dig." "Nu vel," svarede Eielsen bestemt efter et kort indre Overlæg, "jeg skal komme, dersom du vil love mig, at du vil underrette alle Naboer rundt omkring om denne Opbyggelse, saa at saa mange, som muligt, kunne indfinde sig; udretter du dette, saa skal du ligeledes faa 1 Daler af mig." Eielsen tænkte nemlig ved sig selv: Maa ske har Herren udvalgt et saa ringe Redskab, som jeg er, til ved denne Leilighed at overvinde den Stærke, og at gjøre Verdens Vise tilskamme, og da bør Forsamlingen være saa stor som muligt.

Til denne Sammenkomst havde Kapteinen overladt det største af sine Værelser, en stor Sal, der ofte havde gientydt af Skjemt og letfærdige Viser, men aldrig nogensinde af Guds Ord og Lovsange. Der var fremsat et lidet Bord og en Stol for Tale- ren, og paa begge Sider af denne simple Prædikestol sad der nogle haandfaste Karle, hvilke paa et aftalt Bink skulde overfalde Eielsen, mishandle ham og siden føre ham til Dyrigheden. Jo mere Salen opfyldtes med Mennesker, af hvilke en Del kom for sin

Opbyggelse, men en endnu større Del af Nysgjerrighed, desto høiere steg Kaptainens djævelske Glæde; thi han ønskede intet hellere, end at Samlingen skulde blive ret talrig, saasom han nu vilde give Sværmeriet og Skinhelligheden Dødsstødet. Omfider kom ogsaa Gielsen. Alle de Tilstedeværendes Dine og Sind ventede nu med spændt Opmærksomhed paa, hvorledes det vilde gaa. Gielsen hiljede ydmygt, men dog med en vis Selvsjælelse paa Kaptainen. Kaptainen bød ham med en alvorlig Mine at indtage sin Plads, og satte sig midt imod ham, for om muligt at bringe ham ud af Fatning. Gielsen vilde lade opstemme en Sang, til hvilken Ende han havde taget med sig de ypperste Sangere blandt sine Venner, og han begjærede nu Værtens Tilladelse dertil. Kaptainen svarede i en raa Tone: "Jeg har ikke ladet dig komme for at synge, men for at prædike; jeg ønsker at høre, hvad det er, du farer med." Gielsen tog nu sit Ny-Testament, hvilket han altid bar med sig, og slog op Johannes 15de Kapitel. Men neppe havde han begyndt Læsningen, førend Kaptainen rykkede Bogen ud af hans Haand og jagde i en haanende Tone: "Det er ikke formeget, at en Prædikant, som du, kan læse udenad." Gielsen, som var af en ligefrem Karakter, forblev rolig, og jagde med Sagtmodighed, at den Herre, i hvis Navn han vilde tale, vel ikke krævede Saadant af sine Tjenere, men at han dog i Tillid til den Hellig-Lands Bistand vilde forsøge paa at forelæse sin Text af Hukommelsen.

Mange af Tilhørerne bleve ængstelige og frygtede for, at Gielsen ikke skulde bestaa denne ubentede Prøve, især fordi Kaptainen holdt den opslagne Bog i sin Haand og fulgte opmærksomt med, for at angribe Gielsen, hvis han noget Sted læste urigtigt. Da nu Gielsen desuagtet med fast og høitidelig Stemme, uden at tage Feil, fremsagde den hellige Text Vers efter Vers, saa blegnede Kaptainen fuld af Forbauselse og Raseri, og da Gielsen kom til disse Herrens Ord: "Om Verden hader Eder, saa vider, at den haver hadet mig sørend Eder," saa var Kaptainen sig ikke mere mægtig, men afbrød ham for at dølgge sin Forvirring med et vildt Raab, sigende: "det er en Løgn, hvad du nu siger!" Gielsen svarede alvorligt, men mildt: "Staaer der ikke saaledes i Bogen, er Bogen ikke Guds Ord, og er Guds Ord ikke Sandhed, Aand og Liv?" "Bevis det, om du kan!" brummede Kaptainen vranten. "Vor Frelser, Jesus Kristus, Guds enbaarne Søn, vor Herre, har bevidnet, at hvad han siger, det har han hørt af den, som har sendt ham, samt at han er sandfærdig," gjensvarede Gielsen. "Hvoraf ved du, at Jesus af Nazareth er Guds Søn?" spurgte Kaptainen. Til Svar derpaa begyndte den frie Evangelist at gjenneengaa alle ydre Beviser for den hellige Skrifts Guddommelighed og Profeternes Udsagn, der hentyde til Frelseren og Forsoningen ved ham, idet han begyndte med 1 Mosebog 3, 15. Han udviklede dette med en saadan Klarhed og Beltalenhed, at Alle bleve forundrede ved at høre en ulærd Bonde tale saaledes.

Tilfaldt sluttede han med de indre Bevijer for Guds Ords Magt og Authoritet, og dets guddommelige Virkning paa Sjælene gjennem den Hellig-Aand.

Kaptainen, der havde hørt til med den største Opmærksomhed, spurgte nu, om han ikke havde noget mere at sige. "Nei, ikke mere end Et, og det er, at dersom du sætter dig imod, og ikke vil lyde Sandhedens Røst, saa skal Gud sende dig en kraftig Bildfarelse, saa du skal tro Løgnen." Paa disse af Giel sen med salvelsesfuld og høitidelig Stemme udtalte Ord fulgte en dyb Taushed, og derunder foregik en heftig Strid i Kaptainens Sjæl. Hans vilde og stolte Sind var brudt, og istedetfor at give Karlene Tegne til at gribe Giel sen, blegnede han mere og mere, han lod Ny-Testamentet falde ud af sin Haand, slog Dinene ned og hensank i sig selv. — Giel sen afbrød denne pinlige Taushed med et ærbødigt Spørgsmaal, om Bærten ikke syntes, at Sammenkomsten kunde opløses; thi det, som Tilhørerne allerede havde hørt af de Vidnesbyrd, som Gud har vidnet om sin Søn, kunde jo ogsaa have været dem til Opbyggelse og Bederkvægelse.

Kaptainen var saa sysselsat med sig selv, at han ikke hørte dette Spørgsmaal; da han endelig igjen havde fattet sig, bad han Giel sen begynde sin Bibelforklaring. Giel sen fortolkede da det oplæste Kapitel med en saadan Aandens Salvelse og Kraft, at Tilhørerne bleve rystede; tilfaldt endte han med en inderlig Bøn, i hvilken han indlagde en varm Forbøn for Kaptainen. Andagtsstunden sluttedes med Afhyngelsen af

en Psalme. Af Kaptainens Dine randt stride Taarer, sandsynligvis de første i mange Aar. Eielsen stod op og takkede Kaptainen for Tilladelsen til at faa forkynde Ordet i hans Hus, og da Eielsen udtalte den Forhaabning, at det, som denne Gang var blevet talt, maatte blive til Opbyggelse for alle naadehungrige Sjæle og til Vækkelse for de uomvendte Syndere, trykkede Kaptainen med dyb Rørelse hans Haand og bekjendte sig at tilhøre den sidste Klasse; ja, han bekjendte endog sin uhyggelige Plan med denne Sammenkomst og det Had, som han hidtil havde baaret mod Eielsen. Kaptainen gav derpaa Eielsen det Løfte, flittig at betragte Guds Ord, hvilket han hidindtil aldeles havde foragtet; ja, han indbød endog Eielsen til ofte at komme til sig for at prædike Evangeliet i hans Hus.

Alle de Ordets Benner, for hvis Dine alt dette var sket, gik hjem mere opbygget end de nogenstinde havde været ved Eielsen. Kaptainens Hus blev ogsaa virkelig derefter aabnet for aandelige Sammenkomster og et kjærte Tilflugtssted for alle kristelige Benner; ja, Kaptainen selv blev et særdeles nyttigt Redskab i Herrens Haand til at underholde den Troens Ild, som ved Eielsen var antændt i denne Egn.

Fra Bergen lagde Eielsen Reisen nordover; henimod Slutningen af August finde vi ham i Trondhjem. Herfra vandrede han gennem Størdalen, Skogn, Værdal og nordover til Overhalden samt til Snaasen, hvor han tog ind hos Provst Rønning.

Paa denne Reise holdt han som sædvanlig 1 til 2 Opbyggelser hver Dag. Fra Snaasen vendte han tilbage til Trondhjem. Her traf han sammen med Enok Sveen fra Orkedalsøen, med hvem han kom overens om, at de skulde gjøre Følge til Amerika.

Sandsynligvis har nævnte Sveen gjort adskillige Reiser omkring med ham, eftersom vi finde ham sammen med Gielsen paa Reise til Kjøbenhavn om Vaaren 1837; men her skiltes de ad, da Sveen ønskede en bedre Uddannelse, førend han begav sig til Amerika.

Om Gielsens Reiser i 1836 har vi ikke større Oplysninger; men han har rimeligvis reist omkring som før. Det er bekjendt, at han gjorde adskillige Reiser ind i Sverige, hvor han skal have truffet paa Levninger efter den nidkjære og bekjendte svenske Præst Lars Vinderot. Sin Reise til Danmark har Gielsen formodentlig foretaget gennem Sverige, da vi i et Brev fra Haugianeren N. Marstad i Kristiansand, dateret den 18de April 1837, finde, at Gielsen paa den Tid foretog en Reise i Sverige. Denne Gang var han i Følge med den bekjendte Huges Ven, Lægprædikanten John H. Sørbrøden (død den 8de December 1857).

Som ovenfor sagt, begav Gielsen sig til Kjøbenhavn om Vaaren 1837. Fra Kristiania havde han forsynet sig med Reisepas. I Kjøbenhavn traf han sammen med den bekjendte Pastor Ludvig Harms fra Hermannsburg i Tydskland. De havde flere Samtaler med hverandre, dels om den af Harms

paatænkte Missionsvirksomhed og dels om den kristelige Vægmandsvirksomhed. Tydsklands store Theolog og den norske Vægmand havde just ikke den samme Anskuelse om Maaden, hvorpaa Vægmandsvirksomheden skulde øves, dog udtalte Gielsen sig fordelagtig om Harms. I Kjøbenhavn fandt han Tilstanden at være saadan, at enhver kunde gjøre, som han selv lystede. Han fandt ellers ikke saa faa Brødre og Søstre ogsaa i denne By, hvilke han besøgte og blev bekjendt med.

Fra Kjøbenhavn tog han Rejsepas til Kristiansfeldt. Paa denne Rejse havde han ogsaa Anledning til at høre den bekjendte Pastor Grundtvig. Gielsen likte ikke Grundtvigs Prædiken, da han syntes, at den var altfor lidet krydret med det rette Salt.

Søndagen den 30te April kom Gielsen til Fugleberg og spurgte om Vei til Bensløv, hvor han vilde besøge Skolelærer N. Sørensen, hvis Skrifter han var bleven kjendt med i Norge. Her fik han til sin store Glæde vide, at der var bestemt Opbyggelse i Nærheden, hvorhen han og Smed Hansen, der var i Følge med ham fra Kjøbenhavn, gik. Samme Aften gik han i Følge med Flere til en anden Forsamling i Haarsløv, hvor de traf N. Sørensen, med hvem de gik til Pastor Mau, der paa Grund af Sygdom ikke kunde overvære Forsamlingen. Hos Pastor Mau blev Gielsen Natten over, hvorfra han Dagen efter gik til Bensløv.

Da N. Sørensen var indstevnet til at møde for Retten i Slagelse, i Anledning af at han havde del-

taget i gudelige Forsamlinger, fulgte Gielsen med ham. Da det blev bekjendt, at de vare ankomne til Bemmelsø, blev der om Aftenen bestemt Opbyggelse hos Bonden Hans Andersen Foerløv. Sørensen læste et Kapitel af det nye Testamente og lagde Indholdet paa Tilhørernes Hjerter, hvorefter Gielsen "opmuntrede Guds Børn til Bestandighed i Troen paa deres Frelser og sluttede med en inderlig, ydmyg enfoldig og fast troende Bøn til Herren, som underlig rørte og styrkede alles Hjerter."

Efter Andagten samtalede de om det anlagte Søgemaal mod R. Sørensen, i hvilken Anledning Gielsen sagde: "Det er jo godt, at en saadan vigtig Sag som vor Sjæls Salighed ogsaa kommer for Retten og Domstolene til et Vidnesbyrd der, hvor der ellers aldrig forhandles om disse Ting; de faa da ogsaa noget Guds Ord at høre. Det skader heller ikke Guds Rige, at I have en Præst her, der driver Eder til at søge vor Herre, idet han forsøger Eder, fordi I komme sammen at høre og tale om Guds Ord."

Næste Dag tog Sørensen til Tings, og Gielsen fulgte ham. Da de vare færdige fra Slagelse, toge de tilbage til Bemmelsø og fortsatte Reisen Dagen efter til Korsør, derfra over Beltet til Fyen, hvor de havde Opbyggelse i Odense med flere Steder, gjennemreiste derpaa Jylland, Slesvig og Holstein, saalangt det danske Sprog taltes, og kom saa til Kristiansfeldt, hvor de standsede en Tid.

Brødre menigheden udfoldede her en stor Virk-

jomhed, og Gieljen fik god Anledning til at sætte sig ind i Brødrenes Lære og Stikke. De førte et meget pent udbortes Liv; men i Læren kunde han naturligvis ikke dele deres Anskuelser i alle Stykker; ligejaalidt kunde han bifalde den Maade at leve paa, som han fandt iblandt dem.

Kirker, Skoler og al Eiendom havde de fælles. Kirkerne vare saaledes indrettede, at Tilhørerne kunde høre og se Præsten, og han dem; men Mænd og Kvinder vare saaledes adskilte, at de ikke kunde se hverandre. Alt Arbeide i Huset udførtes af Mændene, og saa liden Omgang pleiede de med hverandre, at, da Gieljen med Forstanderen kom ind i Søsterhuset, kjendte Forstanderen ikke Forstanderinden, skjøndt de havde boet der lang Tid. Der var en skarp Adskillelse mellem Alder og Kjøn; Enkemænd og Enker havde hver sin Bygning, ugifte Mænd og Kvinder ligesaa osv., paa det de ved Omgang ikke skulde friste og forstyrre hverandre. De forskjellige Huse havde Forstandere og Tjenere af sin egen Klasse; i hvert Hus blev Orden og Husandagt strengt overholdt. Hver Morgen havde de Andagt i Husene, og hver Aften vare de samlede i Kirken Aaret rundt. Adskilte vare de i Livet, og adskilte skulde de ogsaa være i Døden; thi paa Kirkegaarden vare Begravelsespladsene ligeledes strengt afgrændsede. Naar en Gravplads var udfyldt, lagdes der en liden Sten paaskraa, der ved Indskrift udviste, hvormange Lig der vare begravede. Under sit Ophold i Kristiansfeldt var Gieljen Gæst hos

Pastor Holm, med hvem han var kjendt fra Kristiania.

Paa Tilbagereisen besøgte han flere Steder i Haderslev, Veile, Horsens og Skanderborg for at finde troende Kristne, og "overalt var han tilstede i deres gudelige Forsamlinger og vidnede med levende Røst om de Kristnes Tro og Haab, til Formaning og Opmuntring paa Livets Vej, for sine Medtroende i Herrens Samfund."

Paa flere Steder vare troende Præster nærværende i Forsamlingerne, hvor Gielken førte Ordet, "og de saa vel som Folket frydede sig ved hans hjertelige Tale af Guds Ord, om de sande Kristnes Tro." Spurgte Noget, hvad han gav sig ud for, svarede han: "For intet andet end en omvendt Kristen, som tjener for min Rødtørstighed med mine Hænder og taler og vidner med Ord og Liv for mine Medmennesker om det evige Livs Herlighed, der er i Kristus Jesu vor Frelser, og om den evige Døds Pine, der venter dem, som ikke tro."

Efter at have været borte i 7 Uger, kom han tilbage til K. Sørensen i Bendsløv, og nu blev der mange gudelige Forsamlinger i Holsteinborgeggen, til stor Glæde for de Troende, baade Præster og Folk, "der fik hans enfoldige, inderlige og hjertedragende Formaninger at høre; ikke alene Mænd og Kvinder, men ogsaa Børn holdt sig nær til ham med stor Glæde over hans enfoldige Tale og barnlige, fromme Bæsen."

Dette fik den "troende og ædle" Grevinde Hol-

stein til Holsteinborg høre Rygte om, og hun ønskede, at Gielsen maatte komme og holde Forsamlinger paa hendes Borg, hvilket Dnske Gielsen efterkom sammen med K. Sørensen. Samme Dag var Grevskabets Birkedommer, Hr. Lund, indbudt til Taffels hos Grevinden, og da hun fortalte, at Normanden G. Gielsen sammen med K. Sørensen skulde have en "gudelig Forsamling" hos hende Kl. 6 om Aftenen, erklærede Hr. Birkedommeren, at han havde Ordre til at anholde Gielsen, paa Grund af at han for 7 a 8 Uger siden, sammen med K. Sørensen, havde holdt "gudelige Forsamlinger" i Vemmeløv Sogn, i hvilken Anledning der var optaget Forhør, saavel over alle Bedkommende som over Hr. K. Sørensen, med hvem Gielsen var delagtig i det Slags Overtrædelse af Forordningen af 13de Januar 1741.* Det til-

---

* Denne Forordnings § 17 lyder saaledes: "Alle Fremmede, som indfinder sig fra andre Steder, eller Indspøgte, der ingen Haandtering eller andet Grinde foretage end at opbygge og styrke andre, skal af Presten med Bestedentlighed og Kjærlighed underrettes om Forordningens Bydende og tilyaades, at de, saalenge de ikke kan legitimere lovligt Kald, ei gribe ind i fremmet Embede samt at i den Tid, det bliver dem tilladt der at forblive, holde sig stille uden Samlinger at holde. Saa skal og Dyrigheden paa Stedet, saa snart de om saadanne Personers Ankomst blive vidende, strax fordre deres Pas, undersøge deres Grinde, hvorfra de ere komne og hvor de agte sig hen samt tilholde dem i Mindelighed og Høflighed at begive sig hen igjen, hvorfra de ere komne."

Den danske "kristne" Dyrighed maatte have et eget Begreb om Høflighed mod Fremmede, naar den kunde kaste en fredelig Mand i Fængsel. Denne Dyrigheds Kristelighed maatte ogsaa være af et eget Slags, da de tillode Dans og syndige Udskeielser

lodes dem dog at holde Forsamlingen under Kaution af Grevinden.

Paa bemeldte Tid kom Gielsen og Sørensen til Borgen, hvor Opbyggelsen begyndte med Sang og Bøn, samt Oplæsning af et Stykke af Joh. Arndts "Sande Kristendom," ved Pastor Rønne fra Høve. Derefter talte Gielsen Guds Ord og formanede til at "frelse Sjælen i Kristo og annamme Raaden, Livet og Saligheden i ham; alle Hjerter følte sig tiltalte deraf og indtoges derved."

Gielsen blev nu paa Holsteinborg til næste Dag, da han, som anholdt Person, sendtes af Birkedommer Lund til Justitsraad Birch i Slagelse, hvortil han blev befordret saaledes: Da Sørensen hørte, at en Bogn var tilfagt for ham under Bevogtning af en Husmand, paatog Sørensen sig at følge med som Bevogter, da Gielsen egentlig var Gæst hos ham; Grevinden bifaldt dette, og Husmanden fik være hjemme. Da Gielsen traf Sognefogden, der skulde hente ham, spurgte han ham, om han havde forsynet sig vel med Jern, hvortil Fogden svarede, at han før havde ført Livsforbrydere uden Jern; men han forlangte en paalidelig Mand som Betjent. — Under Bevogtning af Sørensen blev da Gielsen ført til Justitsraad Birch i Slagelse.

Justitsraaden sagde til Sørensen, at det var kun

---

af alle Slags, men stevne de for Retten og arresterede dem, som vilde frygte Gud og vandre efter hans Ord. Betegnende er det ogsaa, at Præsterne saavel i Danmark som i Norge paa den Tid vare de Jvrigste til at forfølge de Kristne.

den anholdte Nordmand, han her havde med at gjøre, og at han intet Bud havde sendt efter Sørensen.

“Det ved jeg vel,” svarede Sørensen, “men denne Nordmand er for Tiden Husgjæst saavel hos mig som hos Grevinde Holstein paa Holsteinborg, og naar han er forhørt, saa ønsker jeg ham med mig tilbage.”

“Jeg skal nok besørge ham,” sagde Justitsraaden, “og De, Sørensen, har her intet med ham at gjøre.” Derpaa bad han Sørensen at gaa ud fra Retten og tog saa Gielsen i Forhør omtrent et Par Timer.

Dommeren spurgte Gielsen, hvor han havde holdt sin sidste Forsamling.

“Paa Holsteinborgs Slot,” svarede Gielsen.

Dommeren: “Paa Slottet vil man jo ikke vide af saadanne Ting.”

Gielsen: “Jult igaar var jeg der og holdt Forsamling!”

D.: “Hvad Grinde har du til Danmark; kjender du nogen, som du vil besøge?”

G.: “Jeg var kjendt med Pastor Holm fra Kristiania, der nu er i Kristiansfeldt.”

D.: “Var det egentlig ham, du vilde opsøge?”

G.: “Na nei, ikke just det heller; det er mig lige kjært, hvor jeg kan finde ligesindede Guds Børn, der vil opbygges med hverandre af Guds Ord.”

D.: “Paa hvormange Steder har du holdt Forsamlinger her i Landet?”

G.: “Jeg har reist gjennem Sjælland, Fyen, Jylland, Slesvig og Haderslev og allesteds forkyndt

Guds Villie til Sjælens Frelse. Nu glæder jeg mig ogsaa over, at jeg her har Anledning til at minde Dem om at søge Herren, medens han findes, og kalde paa ham den Stund, han er nær."

Denne frimodige Tale gjorde et mægtigt Indtryk paa Dommeren, som forlegen sagde:

"Ingen kan forestille sig, hvor haardt det er for den, som skal have med saadanne Sager at gjøre."

E.: "Jeg tror vist, at Dommeren kunde slippe for saadanne Omstændigheder, dersom han ikke selv var en Mand, som forfulgte Guds Børn."

D.: "Har du ikke hørt Sørensen sige, at I kunde holde Forsamlinger lige godt, om Præsten var derimod?"

E.: "Saadanne Udtryk har jeg ikke hørt Sørensen bruge, ei heller har jeg brugt dem selv."

D.: "Jeg ved, du har hørt det."

E.: "Pastor Duus har ikke synderlig tilovers for gudelige Forsamlinger."

D.: "Hør, om han ikke kan bruge Prokurator-knebene!"

Efter adskillige Spørgsmaal paa Kryds og paa Tvers blev omsider Arrestforvareren kaldt op paa Raadstuesalen og fik Ordre til at føre Gielsen i Arrest. Da Arrestforvareren kom, sagde Gielsen: "Det havde jeg ikke tænkt, at Vorherre agtede mig værdig til at lide Fængsel og Baand for Kristi Navns Befjendelses Skyld. Jeg har reist gennem hele Norges Land, Sverige, Fyen og Jylland, men aldrig

har nogen før lagt Haand paa mig eller hindret mig paa min Reise indtil denne Stund."

Nu førte Slutteren ham ud fra Retten paa Raadstuegangen, hvor en stor Mængde Folk fra Bemmæløv Sogn stode, der skulde forhøres, fordi de sidste Søndag havde været i "gudelig Forsamling".*

Da Gielßen blev ført igjennem denne Mængde, hvor ogsaa Sørensen stod, opmuntrede han sine Venner og sagde: "Værer trøstige og glade, Brødre i Herren! Han, som er med os, er større end den, der er med dem!" Og til Sørensen, som fulgte med ham ned ad Trappen til Kjælderarresten, sagde han: "Hent mig mit Nye Testamente!" hvilket Sørensen efterkom.

Fangevogteren, som syntes, at Gielßen gav sig vel god Tid, slog ham med Kjeppen og drev ham afsted. I Døren til Arresten rev han Testamentet fra Gielßens Haand; men Fangevogterens lille Dreng, som stod hos, raabte: "Fader! Fader! lad Manden beholde sin Bog," hvorpaa han gav ham den tilbage. Fangevogteren tog ogsaa hans Tegnebog fra ham og begyndte at tælle hans Penge. Sørensen protesterede imod en saadan Fremgangsmaade som ulovlig, Arrestforvareren slog den ydre Dør igjen og Sørensen blev staaende tilbage paa Kjældertrappen. Han bragte strax Besked om det passerede til Grevinde Holstein, som nu befandt sig i Korsør for at hilse

* De troende Folk i Danmark havde den Gang trange Tider, thi før hver Gang de samlede sig til indbyrdes at læse og synge Guds Ord, bleve de stevne for Retten.

paa Prinsessen og Prinsen, der nu var ankomne til Sjælland.

Gielsen blev først sat ind mellem tvende Misdædere, hvoraf den Ene skulde have myrdet sin Fader; men da han strax begyndte at tale Guds Ord til Forbryderne, blev han ført ovenpaa til et andet Fængsel blandt andre Forbrydere, for hvilke han ligeledes vidnede Guds Ord, hvorfor han allerede samme Aften blev kastet ind i et tredie Fangehul, hvor en Del Tyve vare forvarede.

Gielsen benyttede som sædvanlig Anledningen og vidnede for disse: "Den, som stjal, stjæle ikke fremdeles" osv. Enkelte af dem spottede Sandheden, men Andre bevægedes og bade om, at Gielsen næste Morgen maatte faa have en gudelig Forsamling for dem i Arresten. Dette blev dem afflaaet med et Svar, der er karakteristisk for hin Tids Tænkemaade: "Fangerne sidde her for at blive straffede, ikke for at blive omvendte." — Man havde saaledes ikke Brug for den norske Bodsprædikant paa Fængslet i Slagelse, hvorfor Herren heller ikke vilde have Gielsen ret længe der.

Samme Dag kom Prins Kristian af Danmark med sin Gemalinde, Prinsesse Karoline Amalie, gjennem Slagelse. Folket i Omegnen vare fulde af Harme over den Behandling, som Gielsen, en fredelig Mand, der holdt sig fra al Uret og formanede Andre til det samme, var bleven tildel. Grevinde Holstein foredrog Sagen for Deres Kongelige Høiheder, og da Prinsen hørte, hvad der var sket, gjorde

han Anstalter til, at Gielsen strax kom i Frihed paa Grevinde Holsteins Kaution.

Denne besynderlige Fange fik da nyde den Værd at kjøre i Bogn med det Kongelige Herskab til Holsteinborg Slot.

Prins Kristian sagde ved denne Anledning til Birkedommeren: "Hvorfor lod du denne Mand kaste i Fængsel? han har intet Ondt gjort og ingen Straf fortjent."

Prinsesse Karoline Amalie, ved hvis Mellemkomst Gielsen saa snart kom paa fri Fod, var en af de sjeldne Fyrstinder, der viste en stor Iver for religiøs Tolerance, for hvis Fremme i Danmark hun udrettede meget som Prinsesse og endnu mere i den Tid, hvori hun var Dronning. Hendes Færd i Gielsens Sag var kun et af de mange Beviser paa den ædle Tænkemaade, hun udviste mod sit Land og Folk. Hun var en Søster af den fra de Slesvig-Holsteinske Anliggender bekjendte Hertug af Augustenborg og gift med Kristian Frederik, i 1814 Konge i Norge og død som Kristian VIII, Konge af Danmark. Hun døde for en Del Aar tilbage.

Samme Dag som Gielsen kom i Frihed holdt det danske Missionselskab sit Sommermøde i Gimlinge Kirke. Her flokkedes Folk fra alle Kanter for at høre den høit begavede og troende Præst Hr. C. Clausen; og til denne Forsamling bragte Grevinde Holstein sin friede Fange, til stor Glæde for alle Kristne. De troende Præster lærte her Gielsen at kjende og syntes godt om den norske Folkeprædikant;

der foltes ogjaa en almindelig Glæde over, "at Danmark i sin Adelsstand havde en Grevinde Holstein og i Kongehuset saa høie Beskyttere af den kristelige, borgerlige og menneskelige Frihed."

Under Kautions tiden havde Gielsen Frihed til at holde Samlinger, hvor han vilde, men havde sit Ophold paa Holsteinborg, hvor han forblev, indtil Kancelliet, paavirket af Prinsesse Karoline Amalie, gav Ordre til at lade Sagen mod ham fare. Han begav sig nu til Kjøbenhavn; de tilbød ham Skyds, men dette afflog han og reiste til Fods for paa Gjennemreisen at have Anledning til at holde Samlinger. Fra Kjøbenhavn tilskrev han Prinsessen et Takkebrev for hendes Medvirkning til hans fulde Frigivelse.

Medens Gielsen opholdt sig paa Slottet, gjorde en ung kristelig Hofdame ham opmærksom paa en liden Bog, der var skrevet paa Tysk. Det var den bekendte Bog: "Menneskets Hjertes Speil." Hun læste den paa Norsk for ham, og han fandt saadant Behag i Bogen, at han besluttede at udgive den i det norske Sprog. Nævnte kristelige Dame oversatte den derfor fra Tysk til Norsk. Denne Gielsens Ud-gave af denne Bog er den første, som udkom i det norske Sprog. Billedpladerne fik han graveret i Kjøbenhavn med ikke liden Beføstning og opbevarede dem hos sig til sit Sidste.

Da Prinsessen under en Samtale med Gielsen paa Holsteinborg havde spurgt ham, om han havde noget at udbede sig, saa benyttede han nu Leiligheden

til at bede Prinsessen interessere sig for den bekjendte Lægmand K. Sørensen, som vi har set var under Forfølgelse for at have holdt "gudelige Forsamlinger."

Et Brev, som Cielsen skrev til sine Venner i Kjøbenhavn fra Holsteinborg Slot, maa her finde Plads. Endskjønt det indeholder adskillige Gjentagelser af, hvad der allerede er fortalt, meddeles det dog i sin Helhed, da det er skrevet under betydningsfulde Omstændigheder og er et sikkert Vidnesbyrd om, hvad der den Gang rørte sig i Cielsens Hjerter. Det lyder som følger:

Holsteinborg pr. Slagelse
d. 23de Juni 1837.

Ofte ihukommede Venner i Kjøbenhavn!

Det er nu en lang Tid siden jeg skiltes fra Eder; ja mange dyrebare Naadens Dage; Herren give os Naade til ret at overveie den kostbare Naadens Tid, at vi, som har begyndt i Aanden, ei maa fuldkomme i Kjødets; men inderlig holde os nær til Gud og anraabe ham om Kraft og Seier over vore Saligheds Fjender. Jeg kjender for min Deel, at jeg staaer langt tilbage; men hvad hjælper vel at klage, naar Skylden er hos mig selv. Herren er jo altid rede med sin Aand og Naade; han give os saa sandt, at vort Hjerter maa aabnes for den Helligaands Virkning, at vi kunde blive af de sande Tilbedere, som tilbede Faderen i Aand og Sandhed, og elske hverandre indbyrdes, ja opbygge den ene den anden hver Dag, saa-

længe det hedder, "idag", at vi kunne findes af de frugtbare Grene, som Faderen renser, at de skulle bære megen Frugt. Det er min Bøn og inderlige Bøggjæring, at Christus maa blive forklaret i Sjælen, alt mer og mer faae sin Skikkelse i os, som det hedder: Skal man af Børnene Faderen kjende, skal vores Vandring i Lyset bestaae, — som et Vidne for den onde og horagtige Slægt, som ligger i det Dnde, og har sin Kjærlighed til Verden og de Ting, som ere i Verden, saasom Diens Lyst, Kjøds Lyst og et overdaadigt Levnet, hvilket ikke er af Faderen, men af Verden, — af, Verden forgaaer med sin Lyst, men den som haaber paa Herren bliver evindelig, fordi han er i Christo og har sin Retfærdiggjørelse i ham, og tillige sin Kraft i ham til en daglig Helliggjørelse.

Ja, elskelige Brødre og Søstre! som har vendt Eders Fødder paa Fredens Veie, vender ikke tilbage og bliver ikke trætte, og lader ikke Modet falde, men see paa Jesum, følger ham efter og tænker paa Seiers-Kronen og hafter til Alenodiet, og dersom Noget synes han ikke har slige Paamindelser nødig, han er endnu langt fra Sandheds Veie, og kjender hverken sig selv, eller den Veie, som fører til Livet. Vi have stedse nødig at paaminde hverandre, at vi have Kjød og Blod i os, og Verdens Forsførelse om os, og de onde Mander altid omkring os; lader os derfor vaage, kjære Brødre, og tage Vare paa vor Gang, da vi ikke vide hvor lang en Stund vi i Verden her skal være, naar Døden kommer med sin Blund,

ei Bedrings Tid er mere. O, maatte vi da trænge ind, udi Guds Naade med vort Sind, der Sjælen saliggjører.

Jeg skal hilse Eder fra mange Venner, jeg har truffet paa denne Reise igjennem Danmark; her gives ikke saa faa opvakte, troende Menneſter, alvorlig bekymrede for deres Sjæls Salighed, som og tillige gaae ſammen med hverandre for at opbygge ſig ved Guds Ord. Dermed hilſes alle bekjendte Venner i Kjøbenhavn, ſom jeg har haft nogen Berørelſe med. Jeg maa og lade Eder vide, at jeg er anholdt af Birkedommer Lund paa Holſteinborg, hvor vi var nu i Mandags hos Grevinden og holdt Forſamling, og jeg var tillige Natten over, hvor jeg og ved ſamme Leilighed blev anholdt, og ført ſom Arreſtant til Slagelſe. Jeg blev førſt ført for Retten og tilſpurgt om jeg havde taget Del i gudelige Forſamlinger, hvorpaa jeg ſvarede Ja, at det altid var mig kjært at komme ſammen med ligefindede troende Menneſter, ſom opbygge hverandre ved Guds Ord. Da nu Birkedommeren, Juſtitsraad Birch, nærmere havde udſpurgt mig angaaende min Reise, og fik at vide, at jeg paa flere Steder i Danmark har taget Del i gudelige Forſamlinger, ſaa befalede han Fangevogteren at ſlutte mig ind i Fængſel, hvorpaa jeg ſvarede: at jeg ikke havde tænkt, at kunne være værdig til at kaſtes i Fængſel for Chriſti Navns Skyld, hvorpaa han taug ſtille. Saa blev jeg indeluttet i det mørkeſte Fængſel blandt to andre Miſdædere; den ene havde myrdet ſin egen Fader; jeg var rolig

og veltilfreds i mit Sind, uforandret. Ved Læsning og gudelig Samtale med de to Misdædere havde vi en fornøielig Opbyggelse med hverandre, indtil Arrestforvareren efter nogen Tids Forløb tog mig ud derfra og førte mig til en anden Arrest, hvor der var mange Misdædere, ved hvilken Leilighed vi og fik Anledning at læse og betragte Guds Ord; endeel hørte derpaa med Begjærlighed, og tillige bade de Fangevogteren om Morgenens, at han maatte tillade mig at komme i det største Rum i Fængslet for at holde Opbyggelse iblandt dem; men forgjæves; han tillod gjerne Fangerne at gaae sammen med hverandre om Dagen, for at fordrive Tiden med syndige Udspreddelser og Tidssfordriv, men da han bemærkede Begjærligheden hos dem efter Guds Ord, saa skilte han os fra hverandre, og tilsluttede Døren, saa den ene ikke kunde komme til den anden. Imidlertid jeg sad her fangen, reiste Sørensen fra Bendsløv i stor Hast til Korsbøer, hvorhen Grevinde Holstein var reist for at møde Prindsesse Caroline Amalie, og da han kom til at tale med Grevinden lovede baade hun og Prindsessen, at de nok skulde skaffe mig fri; hvilket ogsaa skeede samme Dag, da de kom til Slagelse, imod Grevindens Caution. Saaledes er jeg da igjen sluppen ud af mit korte Fangenskab, og har Lov til at opholde mig hvor jeg vil her i Nærheden, men hvor snart jeg kan komme til at reise hjem igjen, det veed jeg ikke, og overlader det ogsaa ganske til Guds egen Styrelse, naar det skal skee; imidlertid takker jeg ham inderligt, fordi han har væ-

ret med mig hidindtil, og givet mig Frimodighed og Glæde i mit Hjerte baade under Medgang og i Modgang, saa jeg hver Dag maa udbryde: Herre, Du har gjort det vel altsammen, Dig være Ære og Tak i al Ewigbed, Amen!

Hermed hilses I fra alle Bennerne i Omegnen; jeg kan hilse fra Grevinden og hendes Frøken, som jeg tror vandre i Sandhed for sin Herre og Frelser i en fattig og ringe Aand; næst Guds Hjælp saa maa jeg tilskrive Grevinden den største Marsag i, at jeg er paa fri Fod; jeg var i Fængsel, og hun kom til mig, jeg var fremmed, og hun tog mig til sig. Herren belønne hende igjen i de Retfærdiges Opstandelse! Det er min Bøn, baade for mig selv og for alle, som har erkjendt Sandheden, at vi som aandelige Spødske maatte forene vore Bønner med og for hverandre, at Gud for Christi Skyld vil styrke vor Skrøbelighed, og forsøge os Troen, og stadfæste sit Ord, saa at Ordets Hørelse kunde blive forenet med Troen, ihvad det skal koste heneden, thi os bør alle at indgaa i Guds Rige med megen Trængsel, men denne Tids Lidelse er ikke den Herlighed værd, som skal aabenbares paa Jesu sande Troes Stridere. Til sidst skal jeg hilse fra flere i Grevindens Huus og fra mig, Eders ringe Medstrider, paa Jesu Blod forbundne Ven,
Elling Gielßen.

Dette Brev, der vistnok ikke var bestemt til Doffenliggjørelse, og som er skrevet under alvorlige Omstændigheder, maa kunne antages at være et Udtryk

for Eielsens indre Følelser paa den Tid. Det fremgaar ingenlunde af dette Brev, at man er berettiget til med N. Chr. Bang, i hans "Hans Nilsen Hauge og hans Samtid," at paastaa, at Eielsen "efter sin Reise i Danmark var i ikke ringe Gråd bleven greben af aandeligt Hovmod." At han, som alle Andre, havde Kjød og Blod og kunde være udsat for Fristelser til Hovmod, som til alt andet Ondt, er en anden Sag.

Efter at have opholdt sig i Kjøbenhavn i 8 Dage, reiste Eielsen over Gøteborg tilbage til Kristiania. I den Tid, han fremdeles opholdt sig i Norge, drøg han som sædvanlig omkring og forkyndte Guds Ord. Blandt andre Steder finde vi ham i Stavanger. Her traf han sammen med John Haugvaldstad, som han før havde gjort Bekjendtskab med paa Toten. Eielsen bestemte Samlinger, og Folket kom i Bevægelse. Hans Frimodighed vakte Haugvaldstads Opmærksomhed: Han frygtede for, at denne Vigefremhed kunde have farlige Følger, hvorfor han ved en vis Anledning sagde: "Kjære Bod'u, I maa dele doff'r i mindre Flokke; thi det vil ellers vække for stor Opsigt hos Dyrigheden." Eielsen havde nu en Gang begyndt at bryde med den Tilbageholdenhed, som Vennerne led under paa den Tid, og tog derfor heller ikke noget Hensyn til Haugvaldstads velmente Raad, men fortsatte paa sin sædvanlige Vis.

I Stavanger kom Eielsen ogsaa i Berørelse med de saakaldte "Stærktroende." Knud Kittelsen Spødevold var Stifter af denne Sekt og paa denne Tid dens

Leder. Da Gielsen en Gang efter endt Gudstjeneste talte til Kirkealmuen, kom en af disse og vilde overbevise ham om, at han var vild. Gielsen blev ham ikke Svar skyldig, men læste ham Teyten saa alvorlig fore, at han blev ganske bragt til Taushed. En anden Gang kom han ind i deres Forsamling i Egersund, og der kom det atter til en liden Ordvevling mellem dem. Gielsen oplæste det ene Bibelsted efter det andet og overbeviste dem om, at de var vild deri, at de forkaste Loven og den Helligaands Tugteembede, som nødvendigtvis maa følge en Kristen for at holde ham nede i Ydmyghed og Selverkjendelse. Thi der, hvor der ikke er en vedblivende Erkjendelse af Synden og vor egen Fordærvelse, som vi aldrig i dette Liv kan blive befriet fra, der bliver der heller ikke den rette levende Søgen efter og Tilegnelse af Naaden. De vidste tilsidst ikke at svare ham, og deres Leder sagde: "Jeg tror, denne Mand kan Bibelen udenad." — De disputerede ogsaa om Naadevalget og den anførte Tro.

Da Gielsen en Gang i Egersund holdt Samling paa aaben Gade, kom Byfogden kjørende og blev forarget over, at han ikke kom frem for Folkemassen, der blokkerede Gaden, hvorfor han henvendte sig til Lensmanden og forlangte Gielsen arresteret. Lensmandens Kone, som hørte dette, glædede sig høilig herover og sagde: "Det var godt det, saa kan vi saa beholde ham saa meget længere her; thi man kan jo ikke bringe ham noget andetsteds hen end til Lensmandsgaarden alligevel." Arresteren var nemlig der.

Om Tielsens øvrige Reiser og Virksomhed i Norge findes ikke videre Oplysninger, hvorfor vi herved afslutte første Del og gaa over til hans Afsked fra Fædrelandet og Reise til Amerika.

Anden Del.

Gielsens Virksomhed i Amerika, Besøg til Norge, hans sidste Dage og Endeligt.

I Aaret 1839 sagde Gielsen Fædrelandet Farvel og drog til Amerika. Aftenen før Afreisen fra Kristiania holdt han Opbyggelse for en talrig Forsamling af sine Benner; derefter gik han omkring saa vidt han rak og bød Farvel til hver Enkelt især. Den sidste, han tog Afsked med, var en Handelsmand Sørensen, med hvem han vistnok ikke stod paa den bedste Fod. Idet han rækker Sørensen Haanden til Afsked, siger han: "Du har været mig et Ris i Herrens Haand; men du skal vide, at naar Riset er brugt, saa skal det brændes." Det fortælles, at nævnte Sørensen strax efter omkom i sin egen Kjælder, idet der fattede Ild i hans Klæder.

Han tog fra Kristiania til Kjøbenhavn for der at træffe den før nævnte Enoch Sveen, hvem han tænkte at faa med som Reisesælge til Amerika. Men da han kom derhen, havde Sveen ombestemt sig. Han tog da over til Gøteborg, hvor han indskibede sig i et svensk Fartøi for New York. Som Reiseselskab kan nævnes Søren Bakke og J. Johannesen. Paa Reisen havde de en frygtelig Storm, der betog dem alt Haab om Liv. Paa Gielsens Opfordring forenede hele Skibsmandskabet sig i Bøn. Herren hørte

deres Begjæring og stillede Stormen. Da de kom til Newfoundlandskanterne viste Stormens Virkninger sig for dem i et frygteligt Syn. Der flød saa fuldt af Brag af forliste Skibe, at det var næsten haardt for dem at tro, at de færdedes i aabent Hav. De kom dog i god Behold til New York, og Gielsen saa med Taknemmelighed tilbage paa denne Rejse som et Under fra Herren, ved hvilket de vare revne ud af Dødens Bold.

Komne til New York vare de endnu langt fra deres Reises Maal; thi Gielsen havde bestemt sig til at naa de norske Nybyggere i Vesten, og mellem disse og New York var der en lang og besværlig Vej. Den Gang kunde man ikke stige ind i bekvemme Jernbanekupeer og fare afsted med Fuglens Hurtighed, men maatte tage tiltakke med den Befordring, som var for Haanden.

De tog med Kanalbaad fra New York til Albany, og derfra reiste de til Buffalo, hvor de toge ombord i et Dampskib, der befordrede dem op igjennem Indsøerne til Chicago, hvortil der Aaret forud vare ankomne en Del Norske. Ingen anede den Gang, at Chicago skulde blive, hvad den nu er. De saa Beboere, Gielsen saa der, forekom ham som nogle fattige Strandsiddere i Norge. Det første Hus, han traf, var en Loghytte, der beboedes af en graahaaret Irælænder. Denne sad udenfor sin Hytte, og da han saa de Fremmede komme forbi, smilede han af Glæde over, at de nu skulde saa flere Hvide som Hjælp imod Indianerne.

Her i Chicago holdt Eielsen sin første Samling paa den nye Jordbund. Det var i et lidet Hus, bygget paa en Tange, der stak ud i Floden, og tilhørende en engelsk Kvinde, hvor en Del Norske kom sammen til fælles Opbyggelse. Stedet, hvor dette Hus da stod, er nu opmudret og tjener til Skibshavn. Byggetomter, som nu betales med mange Tusinde Dollars, kunde man paa den Tid faa omtrent for Intet. Folket syntes at være meget forladte og daarligt stillede. Den eneste Fortjeneste, der var, bestod i Bedhugning og Kanalarbeide.

Fra Chicago drog Eielsen i Følge med Christen Olsen fra Skjold ved Stavanger til Fox River, Ill. Denne omtrent 70 Mile lange Vej kjørte de med Oger. I Fox River Settlementet havde en Del af de først hidkomne Norske nedsat sig, og Eielsen og nævnte Olsen blev Folkets Ledere, hver paa sin Vis. Imedens Olsen samlede Folk til Drikke- og Danselag, samlede Eielsen Nykommerne til fælles Opbyggelse omkring Guds Ord. Da Pastor J. W. C. Dietrichson senere kom over fra Norge, virkede nævnte Olsen ivrigt for at faa ham ind i Settlementet. Pastoren gav ham da det Vidnesbyrd, "at han havde bevaret den gamle Tro fra Fædrelandet." Sliq Opfatning havde den Præst om "den gamle Tro!"

Men Gud, som ikke vil nogen Synders Død, havde ogsaa Fredstanke med denne Mand. I en Bækkelse, som senere kom over Folket, blev ogsaa denne Olsen revent med; han, som før havde været de Blindes Veileder paa Syndens Vej — han var nem-

lig Spillemand — kom nu til en bitter Anger over sine Synder. Med Graad og modige Taarer bekyndte og beklagede han, at han havde været et Redskab i Djævelens Haand til at forføre Ungdommen og lede dem paa Lastens Bei. Denne Bækkelse havde til Følge, at Udskielserne og det letsindige Liv i Settlementet led et Afbræk og ophørte for en længere Tid.

Det første Forsamlingshus, der blev bygget af de Norske i Amerika, var et Loghus, der ved Gielsens Indflydelse blev reist i Fox River. Det var vistnok ingen prægtig Kirke; men det tør haabes, at der var Enfold og Andagt i Hjerterne hos dem, der samlede der. Og naar Hjerterne ere Herrens Tempel, saa bliver det jordiske Hus snart prægtigt nok. Gielsen fortalte, at han sjelden i den senere Tid havde haft saa opbyggelige Stunder, som han mangan Gang havde i dette simple Loghus. — Den Gang var det heller ikke saa greit at bygge Huse, da Folk vare fattige, og alle Materialier maatte tilberedes med Haandkraft.

Da Gielsen kom til Fox River, havde de der-værende norske Indvandrere allerede haft en sørge- lig Paavirkning af sine Omgivelser. Synd, Last og altsens Udskielser saa ud til at beherske dem; thi foruden det sørnævnte Liv i Drif og Dans havde Mormonismen, Kvækerismen med flere Partier haft en stor Indflydelse paa dem, og det syntes saaledes for menneskelige Dine at være en daarlig Jordbund for lutherisk Tro og Lære.

Da Eielsen havde opbygget sin omtalte Logkirke paa en Forhøining, sagde en Mand: "Det vilde have faldt mig lettere at tro, at man kunde lede Vandet opad denne Forhøining til en Mølle, end at man her kunde samle Folket til Gudfrygtighedsøvelse."

Men som Herren til alle Tider har opvakt sig et Folk af dem, som ikke var hans Folk, saa opvakte han sig ogsaa her paa dette Sted et Bekjenderfolk, der skulde forkynde hans Pris.

Eielsen gav sig ikke i No bare ved at virke i og omkring Foy River, men han opsogte de norske Nybyggere, hvor han fik Nys om deres Ophold. Saaledes drog han med S. Johannesen og Tollef Bakke omkring i Wisconsin — disse for at søge et Opholdssted for sig og sine, men Eielsen for at bringe Guds Ord til Folket.

Paa disse sine Reiser fandt Eielsen, at mange af det kjære norske Kirkefolk havde glemt at tage med sig sin bedste og mest toldfrie Skat, nemlig Børnelærdommen, hvorfor han i 1842 gjorde en Reise til New York for at faa oplagt Pontoppidans "Sandhed til Gudfrygtighed" til Udbredelse blandt sit Folk. Under sit Ophold her traf han en hel Del Nykommere fra Norge, som samtidig kom med Skibbet Emilia, ført af Kapt. Ankersen, paa hvilket Skib Eielsen holdt Opbyggelse og hilsede Emigranterne paa en for dem uventet men kjær Maade. Blandt disse Emigranter var ogsaa Eielsens tilkommende Hustru, Sigri Nilsen.

Efter at have gjort Kontrakt om Trykning af nævnte Bog, veiledede han Nykommerne til Albany og vendte derpaa tilbage til New York for at faa sit Erinde udført. Dette tog ikke liden Tid udover Høsten og en Del af Vinteren — Typerne maatte forskaffes fra Philadelphia —, saa han paa den mest ubekvemme Tid af Aaret maatte tage paa Tilbage-turen til sit kjære Folk i Vesten, hvis aandelige og fornemste Gode havde tvunget ham til at foretage denne besværlige Reise.

Men hvorledes skulde han nu komme til dem? Der var jo over tusinde Mile mellem dem og ham, og Baad- og Dampskibstrafikken var standset.

Gielsen stod aldrig forlegen for Bekvemmeligheds Skyld; han stolede paa Apostlernes Heste og tog tilbøns gennem banede og ubanede Veie. Naar hans Sko blev for fulde af Sne eller frosne, gik han ind i det nærmeste Hus, fik Bløder af Ildstedet, som han da bevægede i disse frosne Sko, indtil de bleve opvarmede, og fortsatte saaledes sin Bei med sin norste "Skreppe" paa Ryggen. Saaledes færdedes han ogsaa hjem fra denne New York-Tur og naaede op til Wisconsin strax efter Nytaar i 1843.

Paa sine Reiser i Wisconsin paa Foraaret s. A. kom han i nærmere Bekjendtskab med ovennævnte Sigri Nilsen, med hvem han blev gift den 3die Juli 1843, og om hvem man i Sandhed kan sige, at hun har været ham en trofast Egtefælle gjennem hele hans prøvesfulde og virksomme Liv.

En Mand ved Navn Kleng Pederesen Hesteham-

mer havde først bosat sig i Fox River, og ved hans Veiledning fandt Norskerne Veien did.

Nykommerne havde den Gang mange Besværligheder at gjennemgaa; men de tog fat med Ihærdighed og Kraft, og ved Guds Hjælp slog de sig igjennem Banskkelighederne. Trængslerne drive ofte Menneftene til at tænke paa Herren, og naar Guds Ord kommer til, virkes der ofte i Trængslerne en inderlig og alvorlig Trang i Hjertet efter de aandelige og evige Goder, som Herren skjenker for Intet. Saaledes ogsaa her. Folkene følte sig fremmede og forladte i den nye Verden, og dette ved Siden af Guds Ord, som Gielsten stadigen holdt frem for dem i Forsamlingerne, virkede kraftigen og drog Hjerterne op i høiere Interesser end disse jordiske. Sjælene vakktes til Livet i Gud, og de holdt sig ensfoldigt til hverandre i broderlig Kjærlighed.

Men midt i denne Ensfoldighed og Trosthyldighed, som de havde med hverandre, følte de dog en Trang, som efterhvert gjorde sig mere og mere gjældende, og som paa en eller anden Maade maatte erstattes. De havde vistnok Guds Ords Prædiken rigelig iblandt sig; men de havde Ingen til at forvalte Daaben og Nadveren.

De følte Trang efter en ordineret Menighedsforstander.

Udaf denne Trang udviklede der sig naturlig den Tanke, at faa Gielsten ordineret til Præst, da han ved sin offentlige Optræden havde vundet Folkets Tillid. Bennerne i og omkring Fox River henvendte

sig derfor til ham, med Anmodning om at lade sig ordinere til Præst.

Denne Anmodning ansaa Eielsen som et Kald fra Herren, og i den Anledning drog han til Chicago og blev ordineret til Præst den 3die Octbr. 1843 af Pastor Hoffman, dengang Præst for en tydsk lutherisk Menighed ved Duncan's Grove, 20 Mile nord for Chicago.

Nærmere Oplysninger om Eielsens Ordination vil Læseren finde længere fremme i Pastor Krogness' Bidnesblyd i denne Sag, samt Eielsens Ordinationsbevis (se Tillægget).

Nu blev Trangen efter præstelig Betjening forsaavidt afhjulpen, og Alting gik fredeligt og godt. Men ikke længe skulde man nyde denne Ro. Der kom snart flere Arbeidere, men af en anden Landsretning.

Samme Aar som Eielsen blev ordineret, faldt i Norge Kgl. Resolution for, at Kand. J. W. C. Dietrichsen skulde ordineres til Præst for de Norske i Amerika. Efter modtaget Ordination begav Dietrichsen sig til Amerika og begyndte at virke blandt Nykommerne.

C. L. Clausen, der hjemme havde virket som Læge-
mand, var ogsaa kommen over og blev ordineret til Præst af Pastor Krause (tydsk). Dietrichsen var en udpræget Grundtvigianer, og Clausen delte i det væsentligste hans Anskuelser. Da Dietrichsen betragtede sig paa en Maade som Biskop herover, ønskede han at "bekræfte" Eielsen i Embedet, noget denne selvfølgelig aldrig indlod sig paa.

I Lære og Praxis viste Dietrichsen og Clausen sig at være enige, og det var saa naturligt, at disse Grundtvigianere*, med sine fra den lutherste Kirke afvigende Meninger, og den ved sin Børnelærdom fasthængende Gielsen, der ogsaa havde sine Egenheder, ikke kunde arbejde sammen, og her begyndte det sørgelige Skisma, der har vist sig saa skjæbnsvangert for vor norsk-lutherste Kirke i Amerika.

Den Tid, Gielsen havde at virke i her blandt det norske Folk, førend de ovennævnte grundtvigianske Præster kom herover, var visseelig givet af Herren. Folket havde faaet det Indtryk — det har vedligeholdt sig til idag —, at "han var den første, som under Lidelse og Savn kom de tidligste Settlere imøde med Ordets og Aandens Trøst, med Bækkelsens Raab og Evangeliets søde Budskab." Forstode de mindre at organisere sig, saa omgikkes dog Elling og hans Troesvenner med en ensfoldig Troesfreidighed og brændende Nidkjærhed for Guds Riges Udbredelse, hvilken Nidkjærhed er af Gud og er saaledes dyrebar og kostelig for ham. Ordet havde virket. Der var dannet et "Salt," en "Borg" mod de indtrædende Prøver, som var ivente.

Vi vil en Stund forlade Gielsen og vende Tanken tilbage til Norge og undersøge, om vi kan finde

---

* Det bør i den historiske Sandheds Interesse bemærkes, at nævnte Pastor C. L. Clausen allerede for længere Tid tilbage har opgivet den "kirkelige Anskuelse" og har senere virket indtil denne Dag i Trostab mod Børnelærdommen og den lutherste Bekjendelse.

Grunden til det Skisma, der tog sin Begyndelse i det for den norske Kirke her i Landet saa skjæbnsvangre Aar 1843.

Den sidste Halvdel af forrige Aarhundrede var en mørk Tid for den lutheriske Kirke. Rationalismen udbredte sig som en Stormbølge over de kristne Lande. Fra Frankrig fandt den Veien til Tyskland, og derfra igjen til Danmark. Det var især Præstestanden, der blev greben af denne Frafaldets Aand, som satte sig i Højsædet paa Lærerstolene og Prædikestolene; og da den norske Kirke fik sine Præster uddannede ved Kjøbenhavns Universitet, saa er det naturligt, at denne Kirkens Fiende, Rationalismen, ogsaa fandt sin Veie til Norge. "Doceret fra det kjøbenhavnske Universitets Kathedre, prædiket fra de allerfleste Prædikestole, indsmuglet i Almueskolerne, bragt til Torvs gennem Bøger og Tidninger var Rationalismen faret som en Pest over hele det aandelige Liv. Under den indbildte 'Oplysning' var Mørket saa stort, at Dagen syntes borte for evigt."

Det var trist og mørkt i den norske Kirke den Gang. Mørke og Dunkelhed bedækkede vort Folk. Istedetfor fandt Kristendom forkyndtes fra Prædikestolene og ved Konfirmationsforberedelserne Rationalismens Sæde- og Nyhedslære, hvori Grundsandhederne i Kristendommen fornegtedes. Paa Søndag f. Ex. prædikedes om Staldfodring og paa Søndag Sexagesima om Plog og Harv. Evangeliets Undere bleve forstandsmæssigt bortforklarede, og Kristus selv blev aflædt sin Guddoms- og Frelser-

herlighed og fremstillet kun som et Dydsmonster og en ypperlig Religionslærer. Menighederne fik Stene for Brød, Dødens Drik for det levende Vand fra Israels Brønd. De sadde igjen som Potiphars Hustru, med Josephs Klædebon, medens Joseph selv var flyet fra dem.

I denne Tid og under disse Omstændigheder var det, at Herren udrustede og bragte frem paa Skuepladsen Bondesønnen Hans Nilsen Hauge, hvis Virksomhed har bragt saa betydningsfulde Resultater for vort norske Folk. "Den kirkehistoriske Foreteelse, der tog sin Begyndelse med Hauges Optræden i Aaret 1796," siger Bang, "har intet Sidestykke i Historien."

Bakt til Livet i Gud følte Hauge en brændende Omfjorg for sine Medmennesker, der drev ham til at vidne, privat og offentlig, om Omvendelse til Gud og Tro til vor Herre Jesum Kristus; Folket grebes af hans ukunstlede men alvorlige Tale, og Bækkelsens Ild spredte sig over det ganske Land.

Andre Vidner opvoktes ved Siden af ham, og denne lille enfoldige Vidnesfare drog omkring med Sandhedens Vidnesbyrd og blev et alvorligt og kraftigt Salt i den raadne Masse. Der kom Liv i de døde Ben, og denne Haugianernes Fremtræden og Virksomhed maatte naturligvis vække Opmærksomhed.

Men hvorledes stiller nu Geistligheden sig til denne Bevægelse?

Istedetfor at den burde have glædet sig og traadt

veiledende og hjælpende til, reiser den sig, paa faa Undtagelser nær, til en bitter Modstand og suor den kristelige Livsbevægelse Undergang og Død.

De rationalistiske Præster fremstillede Livsbevægelsen som det "affkyeligste Sværmeri" og anklagede Hauge som en Fredsforstyrrer. Hauge var 10 Gange arresteret, og den 10de Gang holdt man ham 7 lange Aar i det skumle Fængsel, skjøndt han intet ondt havde gjort, men kun formanet Folk til Ombendelse og Levnetsforbedring og i timelig Henseende været sit Folk til stor Nytte.

Denne Tingenes Tilstand kunde ikke andet end skabe en dyb Kløft mellem Præsteskabet og det kristelige Lægsfolk. Præsterne udskjeldte Lægsfolket fra Prædikestolen for "Sværmere," og Lægsfolket saa i Præsterne Fiender af sand Kristendom. Endog efter at Kettoenheden begyndte at afløse Rationalismen, vedblev Præsterne at se skjævt til Lægmandsvirksomheden.

Da Storthinget i 1842 vilde ophæve Konventionelplakaten af 1741, som forbød "gudelige Forsamlinger," satte det theologiske Fakultet, Bisperne, paa En nær, og de fleste Præster sig imod en fuldstændig Ophævelse af Lovbestemmelsen om gudelige Forsamlinger, og lige indtil den seneste Tid har en hel Del af Præsterne ikke kunnet sætte sig ud over den gamle Fordom og undlade at mistænke den frie kristelige Lægmandsvirksomhed.

Da Grundtvigianismen senere med sine skjæve Kirkebegreber og falske Opfatninger af Guds Ord

begyndte at smitte endel af de norske Præster, bidrog dette end yderligere til at vække Lægfolkets Mistro til Præstestanden. Det kristelige Lægfolk stod trolig paa Bagt ogsaa mod denne Skjæbhed i Opfattelsen af Læren, og vi har visselig denne Lægfolkets Trofasthed mod Børnelærdommen for en stor Del at takke for, at ikke "den kirkelige Anskuelse" fik mere Godfæste i den norske Kirke end skeet er. Men, frimodige som de grundtvigianske Præster vare til at udraabe sin nye "Anskuelse," fandt Lægfolket, at Hauges Barselsraab mod de "falske Profeter" ogsaa her var vel begrundet og maatte anvendes. Mistilliden tiltog og Kløften udvidedes.

Nu, disse to Retninger var det, som mødtes her, idet Gielsen stod som en Repræsentant for det kristelige Læg=Clement og Dietrichsen som repræsenterende den Del af den norske Præstestand, der var smittet af Grundtvigianismen. Dietrichsen udgav sig for at være en norsk "Statskirkepræst", og dette Navn fik paa Grund af Mandens religiøse Standpunkt en skurrende Lyd i alle de alvorlige Kristnes Øren, der holdt sig til Gielsen.

"Statspræst" er endnu en gammel Gjenganger, som man tildeels træffer paa i de norske Settlementer, især hos gamle Folk.

Ser man tilbage paa Gielsens hele Liv, maa det medgives, at han var tilbøielig til alt for meget at gaa sine egne Veie og ligge under for Egenfiindighed — dette synes at have været en af hans svageste Sider — men paa samme Tid kan vist ingen Lutheraner, som

er sin Børnelærdom tro, lægge ham det til Last, at han ikke kunde enes med en Mand som Dietrichsen, der baade i Lære og Praxis viste sig at være en Kontrast af det kristelige Lægfolk. Enhver anden med et sundt kristeligt Livssyn vilde visseligen her have stillet sig paa samme Standpunkt som Gieljen. "At to saa ekcentriske Personer, saa arbeidsstærke og virkekraftige som baade Gieljen og Dietrichsen vare, maatte saa en betydelig Indflydelse paa de kirkelige Forholde og de første Organisationer her, er let forstaaelig. Og at de ikke vilde drage i Nag med hverandre er, efter Alt hvad man kjender til de to Mænd, med saa himmelvidt forskjellige Kirkebegreber, saa naturligt, at Ingen kan undres derover."

Disse tre ordinerede Præster begyndte nu at udfolde en stor Virksomhed iblandt de norske Nykommere, og at de alle havde sine mange og store Banseligheder at gennemgaa, følger af Forholdenes Natur. Som kirkelige Banebrydere have de visseligen, hver paa sin Maade, indlagt sig Fortjenester, der vil blive dem til Ros i Historiens Dom, og som allerede nu ikke tør oversees.

Emigrationen tiltog efterhvert, og de norske Folk udbredte sig, eftersom de settlede ind i de forskjellige Territorier. Gieljen boede paa North Cape, Dietrichsen paa Koshkonong og Clausen i Muskigo, Wisconsin. Det falder af sig selv, at Præsterne havde at foretage besværlige Reiser for at opspøge de forladte Nykommere og samle dem omkring sig i organiserede Menigheder. Dietrichsen og Clausen lagde

tillige Bægt paa den ydre Organisation og de ydre statskirkelige Former, som de havde medbragt fra Norge, hvorimod Eielsen tildels oversaa dette og betragtede det som sin Hovedopgave at prædike Omvendelse og Tro og drage Hjerterne til Herren. Havde Eielsen havt større Syn paa den ydre Ordning og større Evne til at organisere Folket i ordnede Menigheder, havde han visstelig kunnet samle et større Samfund omkring sig. Men deri laa nu engang ikke Eielsens Styrke. Om han reiste omkring for at prædike Omvendelse og Tro iblandt Folket, saa kom snart de andre Præster efter og organiserede Menigheder, og derved blev Eielsen for det meste udelukt. Thi Folket maatte have præstelig Betjening, Sakramentsforvaltning og Konfirmantundervisning, og det er saa naturligt, at de ikke kunde modtage dette af en Person og lade sig betjene med Ordets Forkyndelse af en Anden.

Derfor man fra vor Tids Standpunkt vilde tænke, at man den Gang kunde have vundet frem til nogen bedre Forstaaelse med hverandre ved Konferencer, tager man vist storligen fejl; thi dertil vare disse Mænd altfor meget paastaaelige, hver paa sin Side. Dietrichsen søgte at mistænkeliggjøre Eielsen og hans hele Virksomhed ved at gjøre hans Kald tvivlsomt, fordi han ikke vilde lade sin Ordination bekræfte ved Dietrichsens Haand, og fordi han ikke brugte den norske Præstedragt. Dietrichsen gif endog saavidt, at han omdøbte Børn, som Eielsen havde døbt, omkonfirmerede Folk, som Eielsen havde

konfirmeret, og erklærede de Vgteskaber, som Giel-
sen havde bekræftet, for ulovlige Forbindelser. Giel-
sen paa sin Side maalte ogsaa Dietrichsen Skjeppen
fuld tilbage og erklærede ham offentlig for en "falst
Profet," der bedrog Sjælene "med Saligheds Haab
til de vaagnede i Helvede."

Engang, som de mødtes i Indian Creek, Ill., og
Dietrichsen begyndte at bryste sig af sine Ordina-
tionsdokumenter, som Biskop Sørensen i Kristiania
havde udrustet ham med, greb Gielsten ham i Skjæg-
get, drog ham ind til sit Bryst og sagde:

"Hør mig, du Pave, jeg være vil din Pestilentsse,
mens jeg er til" osv.

Gielsten reiste flittigt omkring blandt de norske
Folk. Der var hverken Veie eller Broer; han maatte
vade over Creekerne og hjælpe sig frem over de store,
med høit Græs bevoxede Prairier, ved at følge In-
dianerstierne. Han bar en Kantsel, Økse, Kaffe-
kjedel osv. paa Ryggen. Naar han blev træt, stan-
sede han, kogte sin Kaffe, spiste og drak og fortsatte
sin Vandring paany. Naar Aftenen kom, var det
mangengang at overnatte under aaben Himmel.
Indtraf der Regnskyl, lagde han Skræppen paa Ho-
vedet, og denne maatte saaledes tjene ham som Tag.
Herren havde begabet ham med en stærk Vegemshyg-
ning, og med sin Jernvillie trodsede han alle Farer.
Blandt Steder, han i den første Tid besøgte, kan
nævnes: Keokuk, Iowa og Shelville, Missouri.

I Missouri traf Gielsten sammen med en Del
Indianere. Det gjorde ham ondt for disse stakkels

Hedninger. Han besluttede derfor at forsøge at følge disse omflakkende Bilde omkring og lære deres Sprog og Sæder at kjende, for paa denne Maade omfide at kunne forkynde dem Evangeliet om Jesus, Verdens Frelser. Han henvendte sig med Forespørgsel i Sagens Anledning til Høvdingen. Denne havde intet imod, at en hvid Mand var i deres Selskab og forkyndte dem Nyheder, som de ikke vidste; "men," siger han til Gielzen, "det vil maaske koste dig din Helbred — ja dit Liv. Du kan ikke udholde vore Strabadser. Ikke kan du holde ud at fryse som vi, ikke kan du sulte som vi og ikke heller er du istand til alletider at spise, hvad vi spiser" osv. Gielzen indsaa det Fornuftige i Høvdingens Tale og fandt det rettest at opgive Forsøget.

Indianerne fortalte, at de vidste, at den "store Mand" havde givet Menneskene en Bog, hvori der fortaltes om en Mand, der havde 12 Sønner, og at der endnu var et Folk, der var i Besiddelse af nævnte Bog; men Indianerne havde tabt denne Bog. — Stakkels Indianere! Hvorfor giver man dem ikke den tabte Bog tilbage?

Gielzen betjente i denne Tid Folket paa Quinan Prairie, Wis. Her lærte han at kjende Paul Anderson, i hvem han fandt en haabefuld Ungling, og befordrede ham til Skoleundervisning hos en amerikansk Presbyterianerpræst; samtidig kom han ogsaa i Berørelse med Ole Andrewsen Madsen. Begge disse Mænd bleve siden ordinerede til Præster, med den Forstaaelse, at de skulde virke sammen med Giel-

sen; thi Arbeidsfeltet blev ham naturligvis snart for stort. Men længe virkede de ikke sammen, førend det kom tilsyne, at disse Mænd vilde bringe et nyt Element ind i det kirkelige Arbeide. Det viste sig nemlig, at de i flere Punkter vilde afvige fra Børnelærdommen, hvilket havde til Følge, at Gielsen begyndte at advare imod dem.

Da Menigheder paa en Maade vare organiserede omkring i Settlementerne, og flere Arbeidere vare komne til, begyndte Trangen til en ydre Samsundsforbindelse at gjøre sig gjældende. Som Følge heraf holdtes et Møde paa Jefferson Prairie, Wis., 13de og 14de April 1846, hvor det første Forsøg gjordes til at faa tilveiebragt en Samsundsordning.

Gielsen har fortalt, at han dikterede og Ole Andrewsén skrev, og det Dokument, som paa denne Maade kom istand, blev Grundlaget for den saakaldte "gamle Konstitution". At det var Meningen, at dette Dokument skulde være deres fælles Ordning, beviser en Bekjendtgjørelse af O. Andrewsén af 24de August 1848. (Se nedenfor Pastor Krognæs' Oplysninger.)

Imidlertid begyndte, som ovenfor bemærket, de nye Elementer at gjøre sig gjældende, og Gielsen og hans Venner begyndte at føle Uengstelse overfor dette Broderskab. At denne deres Uengstelse ikke var uden Grund, beviser et Brev fra Paul Andersen, dateret "Kjøbenhavn den 6te Marts 1848." I dette Brev paastaar P. Andersen, at det norske Kirkeritual "er i Strid med Guds Ord;" -- "er aristokratisk og

tyrannisk;” — “at Arvesynden er fordømmelig, og at Daaben er Omvendelsen (!) eller den nye Fødsel,” siger Andersen, — “dette tror ikke nogen evangelisk Kirke; jeg kjender neppe en i Verden, uden den romersk katholske.”

Disse nye Lærebegreber havde de faaet fra “Frankaansynoden,” hvortil de droges mere og mere, og begyndte at arbejde for en Forbindelse med dette amerikanske reformerte Samfund. Sagen angaaende Forening med nævnte Samfund behandlede paa Mødet i Fox River 1848.

Om dette Mødes Forhandlinger og Skilsmisfen mellem Gielsen og de nævnte Præster vil vi lade en Anden tale.

Da vi vidste, at Pastor S. M. Krognæs har syset med at samle Oplysninger om kirkelige Foreteelser blandt de Norske i Amerika i tidligere Dage, henvendte vi os til ham med Begjering om Underretning i et Par Punkter, nemlig angaaende Gielsens Ordination og Skilsmisfen mellem ham og hans Benner paa den ene Side, og P. Andersen, D. Andrews m. Fl. paa den anden Side. Pastor Krognæs har velvillig givet os følgende Meddelelse:

Til Flere saavel blandt Præster som andre Benner i mit kjære Fødeland lovede jeg i 1866, før jeg drog til Amerika, at jeg skulde, straks jeg kom hid, undersøge om Elling Gielsen var ordineret og underrette derom. Om Høsten samme Aar gav jeg den lovede Efterretning i “Aftenposten”. Gielsens Ordinator, forhenværende Pastor Hoffman, boede, da

jeg kom herover, i Chicago; han var da Bankør. Til to i Engelsk kyndige Mænd, som jeg formaaede til at tale med ham derom, erklærede han, at efter den Regel og Orden, som for Ordination var gjældende i det lutheriske Samsfund, hvori han havde været Præst, var — med Undtagelse af den paa særegne Forholde grundede Afvigelse: Iffe-Eksaminationen — Gielsen bleven ordentlig indviet til Præst i den lutheriske Kirke. Hvad Hoffman nu (i 1866) var, havde intet at skaffe med eller tilintetgjorde hans Stilling som Præst i den lutheriske Kirke i 1843. Da var han Medlem af en Forening af lutheriske Præster i Nordre Illinois, og som Sekretær i denne Forening har han givet skriftligt (i Engelsk) Vidnesbyrd for, "at Elling Gielsen er den 3die Oktober 1843 bleven ordineret til Præsteembedet i den lutheriske Kirke."

Senere kom jeg i Neenah, Wis., i Samtale med den nu i Herren hensovede Søren Wilson, en gammel, paalidelig, erfaren, troende Mand. Han fortalte, at han var personlig tilstede ved Gielsens Ordination. Wilson erklærede, at han allerede da forstod saavidt Engelsk, at han fulgte godt med den hele Handling, der foregik paa Engelsk. Ordinator holdt Bøn, læste flere Afsnit af den hellige Skrift om Prædikeembedet, og derefter blev Gielsen under Bøn og Haandspaalæggelse indviet til at forvalte det præstelige Embede efter den lutheriske Bekjendelse blandt sine Landsmænd i deres Tungemaal. Dette er Wilsons Vidnesbyrd.

Wilson fortalte endvidere, at han senere efter flere Aars Forløb var tilstede ved et Konferentsemøde mellem den norske Synode og Pastor Rasmussen, hvor bl. A. ogsaa Spørgsmaalet om Gielsens Ordination kom paa Bane. Men der kom, sagde han, det virkelige Forhold ikke frem i Dagen. Han var allerbagest i den store Forsamling, og det brændte i ham at han burde talt, men han undsaa sig derfor, dels fordi han oftest taug i slige Møder, dels fordi han var paa en saa ubeleilig Plads. Men siden havde han ofte følt Selvbebreidelse over den Tausshed. Han bad mig, at jeg ved Veilighed vilde offentliggjøre dette hans Bidnesbyrd, og da jeg lovede det, sagde han sig lettet i sin Samvittighed. Dette Løfte indfries nu herved.*

Hvad dernæst angaar det fremsatte Spørgsmaal om de Aarsager, der foranledigede Adskillelse mellem Eling Gielsen og Paul Andersen m. Fl., da tør der muligens i følgende Kjendsgjerninger ligge det egentlige Svar.

Andr. A. Scheie kom til Amerika, til Quinan Prairie, i 1841 og blev kort efter vaft til Synods- og Raadeserkjendelse. Strafs Gielsen traf denne let bevægelige, følelsesfulde, alvorlige Yngling, tog han sig af ham og fik ham til at bede og vidne. Kort

---

* Sagen angaaende Gielsens Ordination er altsaa ikke saa tvivlsom, som Pastor V. Koren vil give det Udscende af. Se hans "Foredrag om de kirkelige Partier blandt vort Folk i Amerika," Side 12. Den Redegjørelse, som han refererer til i "Kirkelig Aaanedstidende," er aldeles uefterrettelig.

efter kom Ole Andersen (Andrewsen) til Bækkelse; 3 Aar derefter kom Paul Andersen til Scheie, hvor han kom til Bækkelse, og Gielsen besørgede ham sat i Skole. Gielsen drog altsaa disse Mænd frem i Bidnegjeringen, i Ordets Tjeneste.

I den presbyterianske Skole havde Paul Andersen faaet ny Smag, og til nogle Benner skrev han i Marts 1848 et Brev, der vakte Betænkeligheder, navnlig hos Gielsen, som ikke kunde forlige sig med alt det Slags Nytt. Da han gav dette tilkjende, opstod Misnøie med ham. Der blev berammet et Møde til Afholdelse i Foy River Settlementet.

Paul Andersen har medrette fortalt, at det var berammet for at tage under Overveielse deres "fremtidige Stilling." Og D. Andrewsen, som tilligemed Paul Andersen har i "Skandinaven" skrevet, at der ikke gaves organiserede Menigheder eller organiseret Samsund ved den Tid, havde før Mødet indført i Bladet "Nordlyset" No. 51, for 7de Septbr. 1848, følgende Bekjendtgjørelse, der er et historisk Aktstykke og skriver sig ikke fra Fremmede eller fra deres "Tjender":

"Jeff. Prairie, Rock Co.,
24. Aug. 1848.

Herved gjøres bekjendt for den evang. lutherske Kirke, der var organiseret den 13de og 14de April 1846 af Repræsentanter fra Folket i Konvention, at det aarlige Møde fastsat i Konstitutionen, bliver at træde sammen den 29de Septbr. næst (Mikkelsdag)

i Middlepoint, La Salle Co., Illinois, for at tage i Betragtning Kirken's fremtidige Nødvendigheder. De forskjellige Kirker anmodes om at sende saadanne Repræsentanter, der ved Stemmesflerhed blive valgte, og ei ved Opmuntring af en enkelt Person. Ligeledes at der er Frihed for enkelte andre af andre lutheriske Kirker, at indfinde sig, fremlægge Resolutioner, men have ingen Stemmeret.

Efter Overenskomst eders respektfulde

D. Andrewsén."

Mødet kom istand. Der var især 2 Ting Gjenstand for Drøftelse: 1) Klagemaal mod Giesén; 2) Indtræden i Frankean-Synoden.

Under Behandlingen af første Del læste D. Andrewsén — Paul Andersen dirigerede Mødet — fra et Papir et langt Syndereregister mod Giesén, alt hvad Denne var hist og her bleven beskyldt for. Giesén spurgte — da man forlangte, at han skulde straks tilstaa disse Ankemaal som Sandheder og bede om Tilgivelse, — om der maatte gives ham den Ret, som der gives Forbrydere, at de faar Tid til at forsvare sig. Hertil svarede Dirigenten: "Sagen er jo saa klar, Beviserne ere jo saa tydelige," at nemlig Udsættelse her ei behøvedes. Giesén deltog ikke længere i Forhandlingerne. Hans Modstandere lagde ham det tillast som Stivsind, Egensind; han selv og hans Benner ansaa det som Lidelser for Kristi Skyld, som han ikke vilde kjæmle og trætte om, men hellere bære stiltiende.

Om Undersøgelserne i det Hele skriver D. Andrewsén selv bl. A. Følgende:

“Lidt efter lidt oplødes vore Dine, vi begyndte at lufte efter, og endelig fandt vi Klærnen (formodentlig Trykfeil for Kjærnen) paa det Hele ved at knække Skalden (formodentlig Trykfeil for Skallen), som vi ogsaa gjorde.”

Blandt de paa Listen opførte Vidner mod Eielsen var hans Hustru. Da ved et senere Møde*, hvor Sagen kom paa Bane og Paul Andersen var Leder, Mrs. Eielsen spurgte, om det maatte tillades hende at fremsætte et Spørgsmaal, indvilgedes dette hende. Men da Spørgsmaalet blev: hvem der havde opført hende blandt Vidnerne, og hvad det var, hun skulde have at vidne mod Eielsen, blev hun af Ordstyreren afbrudt med den Bemærkning: Du er jo en Kvinde, du har ikke Lov at tale i Forsamlingen. — Sandsynligvis ligger i en saadan Art Retzpleie den ene af Kilderne til den opstaaede Splittelse.

En anden Kilde ligger i Konservatismens og Reformsyrlighedens Sammenstød i de kirkelige Anliggender. Eielsen var Norsk; de, han her forhandlede med, vare stærkt amerikaniserede. Dette kom tilsyne i mere end et Tilfælde. Han vilde ingen Sammenblanding have med Amerikanere i Lære og Bekjendelse eller Samsundsforbindelse; for de Andre var det som en Livsag at blive forenede med Ame-

---

* Dette var bagefter et Opbyggelsesmøde ledet af P. Andersen, i et lidet Hus i Chicago, hvor baade Eielsen og Mrs. Eielsen var nærværende.

rikanere og amerikaniseres. Dette viste sig før, ved og efter Fox River Mødet.

Efterat det omtalte Martsbrev var blevet bekendt, viduede Cielsen mod dets Aandsretning. Da nu hans Stilling i den Henseende følgerig var bekendt, faldt det bekvemt at affvække ham personlig ved Anklagerne, førend man kom frem med Spørgsmaalet om Overgang til Frankeanerne. Han blev vel ikke udstødt, men det blev erklæret, at man ikke kunde staa i broderligt Fortrolighedsforhold til ham. Følgerig blev det, uden ham, en let Sag at forhandle om det andet Punkt.

Om dette 2det Punkt skrev Paul Andersen i en Artikel, dat. Chicago, 26de Marts 1849, og indført i "Nordlyset" No. 26:

"Følgerig Resolution blev enstemmig antaget af bemeldte Kirker, ved Delegerer repræsenterede i Kirkemøde, som holdtes i La Salle Co., Ill., d. 29de Sept. 1849 (skal være 1848), hvilke lyder som følger: Besluttet: Forat bevirke broderlig Kjærlighed og for Religionens almindelige Fremme iblandt os, have vi besluttet at antage Kirker regimentet og Disciplinen af the Frankean Evangelic Lutheran Synod of New York og at forene os med samme; dog med den Forbeholdenhed, at vor Børnelærdom ikke skal fratages os; samt at vi ikke ville forbinde os med noget Samfund videre eller længere end de vandre efter Guds Ord og lære Guds Bei rettelig."

Imod denne Forbindelse havde Cielsen advaret

vidt og bredt paa Forhaand, saa derom var en stærk Meningsforskjel raadende, idet man, mente Gielsen, ikke behøvede at forene sig med et Samfund, som det var fornødent at foreskrive den Betingelse, at det ikke skulde fratage de Norske sin Børnelærdom; den anden Part mente, dette skulde være en Betryggelse.

En ny Kilde til Adskillelse, ja i Grunden selve Adskillelsen, ligger i den Stilling, Forsamlingen indtog til sit Samfund og sin Konstitution, da den fattede hin Resolution om Forening med Frankeansynoden. Som det ses af Bekjendtgjørelsen, traadte man sammen under Bingerne af Konstitutionen af 1846, men, som ses af Resolutionen, gif de voterende fra hverandre i Ly af Frankeansynodens Kirkeregimente og Disciplin. Med hin Resolution havde Bedkommende feiet fra sig den "gamle Konstitution" i en Haandevending og i et Nu forenet sig med Frankeansynoden. Ved denne Handling forlod man, separerede man sig fra det gamle Samfund og dets Konstitution.

Den selvsamme Skaal, man saaledes isfjænkede, fik man sig just iligemaade bredfuldt gjenmaalt 22 Aar derefter, nemlig i August 1870 i St. Ansgar. O, hvor vi burde lære Forsigtighed; thi der gaar en mærkværdig Gjengjældelsens Ret gennem Guds Husholdning.

Endnu Et: Gielsen holdt ubøielig fast paa Bru- gen af den norske Alterbog; Paul Andersen og O. Andrewsøn m. Fl. forkastede den og lagede sig letvint en ny Alterbog. Saadant, som streifer ind paa

Bekjendelsens Omraade, har alvorlig Betydning. Vi ville derfor høre, hvorledes Paul Andersen begrunder deres Stilling i dette Spørgsmaal. Han skrev nemlig i "Nordlyset" No. 26 (Artik. dat. 26de Marts 1849) bl. A. følgende:

"Udskillige af de Skikke, som bruges paa mange Steder ved Børnedaaben, er ikke det allermindste passende for Børn, og de ere blevne overdragne, uden nogen Bedømmelse, til Børnedaaben fra fuldvogne Personers Daab. Blandt disse upassende Tjenester kunne vi sætte Troesbekjendelsen og Dævelens Forsagelse. Istedetfor disse vilde det være mere passende og nyttig at have en alvorlig Bøn, i hvilket det nye Medlem af den kristne Kirke skulde blive anbefalet Guds Baretægt og Betsignelse, og paa samme Tid en sølsom Formaningstale til Forældre og andre Tilstedeværende" . . . "Absolutionen er et Foster af papistisk Undfangelse, og er derfor medrette nedlagt blandt de rette Evangelisk-Lutheriske" . . . "Bemeldte Indsendelse" (i Nordl. No. 23, hvor Pastor Clausen drøfter Frankeanishynodens Konstitution) "var ikke direkte eller alene henvendt paa mig (Paul Andersen), men paa alle dem, der formedelst gyldige Marsager samvittighedsfuldt have for evig nedlagt det norske ceremonialiske Trældomsvæsen i de udbortes kirkelige Forholde."

Det ses heraf, at der laa en hel Del indre Uoverensstemmelse til Grund for den ved Mødet i Fox River opstaaede Adskillelse. Gielsen og hans Bener fortsatte da sin Vej paa den tidligere begyndte

Bane, og de øvrige gif sin Bei i den her væsentlig af dem selv beskrevne Retning. At senerehen Scheie m. Fl. forlod den nye Alterbog og antog den norske, er en anden Sag, som ei hører hid under Adskillelisspørgsmaalet.

Saalaugt Pastor Krogness.

Paul Andersen, D. Andrewsén og deres Venner forenede sig altsaa med Frankeanerne og bar en Tid deres Navn, indtil de forenede sig med nordre Illinois Synoden og siden med den svenske Augustana-Synode.

Gielsen og hans Venner fortsatte som indtil den Tid og søgte at befæste Folket paa Børnelærdommens Grund imod den nye Lære. Fra den Tid finde vi altsaa 3 Afdelinger iblandt de norske Emigranter.

I 1850 kom P. A. Rasmussen over og sluttede sig til Gielsen og hans Venner. Rasmussen var en begavet Mand med ikke saa liden Uddannelse; han havde et alvorligt, kristeligt Væsen, og blev omfattet af de Kristne med Kjærlighed og Tillid. Han begyndte sin Virksomhed som Skolelærer, først i Wisconsin, derefter i Lisbon, Illinois. Efter en Tids Virksomhed som Skolelærer reiste han til St. Louis paa Skole og blev der ordineret til Præst. Hjemkommen derfra modtog han Kald til Præst fra Lisbons Menighed, der før var betjent af Gielsen. De arbejdede en Tid sammen i Enighed og Kjærlighed.

I et Møde paa Koshkonong, Wis., i Oktober

1855 finde vi Eielsen og Rasmussen i den bedste Forstaaelse med hinanden. Rasmussen siger ved Slutningen af Referatet fra dette Møde, at "man skiltes fra hverandre i Enighed og Kjærlighed."

Rasmussen underskrev den "gamle Konstitution," som blev antaget paa Koshkonong i Oktober 1850, hvilket maa bevise, at han var Medlem af Samsundet. Han var en kraftig Forsvarer for den lutherske Lære og havde i den Henseende en aarelang Kamp med de norske Præster.

Forholdet mellem Eielsen og Rasmussen begyndte omsider at kjølnes, idet der kom tilsynne Meningsforskjel i Ting, som ikke kan siges at være af de væsentligste; men der blev pustet til Ilden fra begge Sider, og det gik her som almindelig under saadanne Omstændigheder, at Ukjærligheden og Mistilliden tiltog og Kløften udvidedes efterhvert.

Rasmussen og Eielsen havde hver sine Meninger om hvordan Lægmandsopbyggelserne og Bønne-møderne skulde ledes. Rasmussen vilde have disse Ting under en vis Orden og Kontrol, hvorimod Eielsen paastod, at Alt skulde være frit. At Rasmussen, som nu havde faaet en større Uddannelse og iblandt Tydskerne havde faaet et alsidigere Begreb om kirkelig Orden og Menighedsstyrre, greb ind og vilde gjøre sin Mening gjældende, kan neppe forundre nogen upartisk Sagttager. Dette burde i og for sig ikke have vaakt nogen Ubillie imod ham. Der kan jo være Mulighed for, at de frie Møder tildels, især i Eielsens Fravær, kunde være ledet saa, at det

trængtes Paatale; thi Erfaringen har jo vist, at ikke Alle, som vil trænge sig frem for at bekjende Guds Navn, er dertil skicket. Dersom der her ikke var Tale om at stænge den kristelige Vidnesfrihed, men kun om det Kristelige og Sømmelige ved Ledelsen, burde disse Mænd, som Brødre, have kommet over det paa Brødres Vis; men dette misundte Kirkens Fiende dem. Hæftige som de begge vare af Natur og paastaelige hver paa sit, kom de, istedetfor at underlægge sig hverandre i Guds Frygt og broderlig Kjærlighed, i aaben Kamp mod hinanden.

Gielsen forstod Rasmusen didhen, at han vilde modarbejde den frie Lægmandsvirksomhed, og at han desaaerjag maatte være smittet af en høi Mand, der, om den fik Raaderum, vilde blive til Skade for den ensfoldige Kristendom. Skoledannelsen og Præsten havde maaske ogsaa her lidt af Busemanden ved sig. Rasmusen paa sin Side fandt da ogsaa nok at anfælte Gielsen for, og nu var Jordbunden modtagelig for den onde Sæd. Der saaedes Tvedragt, "Fortræd og Misforstand," og denne Sæd florerede og bar en sørgelig Frugt.

Til alt det Øvrige kom da ogsaa den ulykkelige og skjæbnesvangre Konstitutionsstrid. Rasmusen besværede sig over den antagne Konstitution, ikke alene derfor, at den var upraktisk og mangelfuld som Ordning for et helt Kirkesamfund, men ogsaa, og det fornemmelig, fordi dens enkelte Paragrafer i sin Udtrykksmaade ikke var i fuld Harmoni med Guds Ord og den lutherske Kirkes Bekjendelse. Han øn-

stede den desaaarsag rettet og arbeidede ivrigt i den Retning. Dette blev ilde optaget fra den anden Side, som mente, at Konstitutionen var god nok. Eielsen frygtede for alt Nytt, og med de Erfaringer, han havde fra forrige Dage, kan man ikke undres over, at han var forsigtig og sølte Vengstelse for alt det Nye, der vilde gjøre sig gjældende og blev indført fra de Lærdes Verden.

Men Konstitutionen var ikke tilfredsstillende, end ikke for alle dem, der holdt med Eielsen; der søltes virkelig Trang til at faa den revideret. Hvis Eielsen her havde havt lidt mere Syn for Kirkens ydre Side og vist lidt mere Fordragelighed og Estergivenhed, og Rasmussen havde imødefkommet ham med den tilbørlige Visdom og Ydmyghed, maatte det have været muligt at komme overens om en ydre Kirkeordning, baseret paa Guds Ord og Kirkens Befkjendelse. Ak, om dette havde været dem muligt! De havde sparet sig selv og sine Esterkommere for mange Suk og megen Strid; den norsk-lutherste Kirke herover havde da maaske havt en anden Skikkelse, end den nu har.

Men dette Gode skulde Kirken ikke faa nyde. Spændingen forsøgedes mere og mere, og vi faa nu de gamle Historier op igjen; de beklagede sig over hverandre og anklagede hverandre for alle mulige og umulige Ting, til Forargelse og Bedrøvelse for alle redelige Sjæle, men til Skadesryd for Verden og deres Modstandere. Ak, den menneskelige Egenfindighed og den fordærvelige Partiskhed, hvor den

til alle Tider har været til ubodelig Skade for Kirken!

Under disse sørgelige Omstændigheder og paa-
virket af denne utidige Strid, der var trængt ind i
Menighederne, kom man sammen til Aarsmødet i
Primrose, Wis., i Juni 1856. Gemytterne vare
oprørte og Spændingen var stor, og man ventede sig
alvorlige og betydningsfulde Resultater af dette
Møde. Disse udebleve vistnok heller ikke. Bitter-
hed og Ufordragelighed mærkede dette stormende
Møde, der efterlod dybe Saar i mangt et Hjerte, og
det hele endte med, at Rasmussen midt under For-
håndligerne uden videre forlod Mødet og begyndte
at virke paa egen Haand. Gielssen og hans Venner
fortsatte Mødet og tog sine Forholdsregler. Fra
denne Tid blev der et fuldstændigt Brud, og Sam-
fundet blev delt i to Dele, idet en Del holdt sig til
Rasmussen og Andre fulgte Gielssen. At denne
spaltede Stilling, som Samsfundet nu kom i, var
skadelig for Arbeidet i Kirken, falder af sig selv.

Denne Splittelse er visjeligen en af de sørge-
ligste, der har fundet Sted iblandt det norske Kirke-
folk herover. At skifte nogen Ret mellem Parterne,
er udenfor dette Arbeides Opgave; men en Ting er
vist, at der var Feil og Misligheder paa begge
Sider.

For Gielssen blev der nu igjen Spørgsmaal om
Medarbeidere, da Feltet var større, end han kunde
magte det; thi Menigheder var organiseret i Wis-
consin, Illinois, Iowa og Minnesota. Men Vidne-

staren forpøgedes snart. I Aaret 1857 blev Arne E. Boyum ordineret paa Kald fra Fillmore, Minn.; derpaa blev Lars Johnsen ordineret paa Kald fra Wisconsin, Peder Thomsen paa Kald fra Iowa, og Osten Hansen blev i 1861 ordineret paa Kald fra Wanamingo, Minn. Saaledes var nu Eielsen og hans Venner igjen kommen til No efter Stridens Hede og arbeidede med de Evner, der var dem betroet, til Guds Riges Opbyggelse.

I Aaret 1859 foretog Eielsen en Reise ned til Texas. Aarsagen til denne Reise var den samme som til Eielsens øvrige Reiser. Det var nemlig kommen ham til Kundskab af adskillige Bekjendte, der havde erfaret noget af Forholdene i Texas, at der var stor Mangel paa Guds Ords Forkyndere der. Eielsen tog da ombord paa en Mississippidamper først ned til Cairo, Ill., og derfra til Red Rivermundingen og opad denne Flod til Shreveport, Louisiana, derfra med "Stage" (Postvogn) flere hundrede Mile ind i Texas. Reiseselskabet, han havde, var nok ikke af Moders bedste Børn, hvilket man kunde mærke af Samtalerne, de førte med hverandre i Vognen.

Eielsen havde hørt ved Afreisen fra Shreveport, at den Kaptain, der havde ført det Skib, han kom paa, op ad Red River, var bleven myrdet sidste Aften, de vare der. Ombord i Vognen fortalte en Ungling paa omtrent 18 Aar, at han havde gjort en god Fangst den omtalte Aften ved at skyde uævnte Kaptain ved Stranden. I det de da droge just forbi

en meget storartet Slaveholderbolig, bemærker en Anden:

“Den Kaptain, du gjorde det af med, havde dog ikke saa mange Penge som den Slaveeier, jeg for en Uge siden overvandt dernede i Skoven,” idet han pegede mod det Sted, hvor han havde myrdet ham.

Gielsen forstod nu, hvad Følge han havde, dog frygtede han ikke, men blandede sig ind i Samtalen og siger til sin Nærmeste:

“Jeg er fra Nordstaterne; der høres ogsaa om Mord; men jeg har dog aldrig hørt, at nogen Morder har havt Frimodighed under en Passiar at fortælle om lignende gyselige Bedrifter.”

Den førnævnte Yngling vendte sig da om til ham og svarede med et tilsyneladende uskyldigt Smil:

“Hm. . . ., vi have at dø alligevel, og det har intet med den Sag at gjøre, hverken paa hvilken Maade eller paa hvilket Sted vi dø. Det bedste er, at det hurtigt staar over.”

Var man først kommen i et saadant Selskab, saa var man ogsaa menneskeligt talt Nat og Dag i deres BOLD; thi Gierne af hele Befordringen var et Røverfælskab, som det lod til for Gielsen. Om Nættene maatte han søge sin Hvile midt imellem Røverne, der under sine Hovedpuder havde Pistoler, Dolke og andre dræbende Vaaben, der stak frem for hver Mand's Blik. Gielsen befalede sig Gud ivold, lagde sig ned midt imellem dem og sang for Gud i sit Hjerte: “O Fred vil jeg lægge mig og sove tillige; thi du, Herre, alene skal lade mig bo trygge-

ligen.“ Og, naar han opvaagnede, mindede disse Ord ham: “Jeg, jeg lagde mig og sov; jeg opvaagnede, thi Herren opholder mig.“ Han sagde ofte siden, at sjelden i sit Liv har han været omgiven af en saa kjendelig Fred som paa denne Reise.

Hans Hensigt var at opspøge de norske Indvandrere. Af disse fandt han nogle i Henderson, Dallas og Briscoe Countyer m. fl. Steder. Ser man paa Kartet, vil man finde, at Eielsen ved at besøge ovennævnte Steder kom vidt omkring i det vidtstrakte Territorium.

Som det gaar i Almindelighed, naar Folk kommer ud fra Guds Ords Paavirkning, saaledes havde det ogsaa gaaet her. Folket var nedsjunket i Gudeløshed og Verdenskjærlighed, og en Del var smittet af Fritænkeri. Blandt de Sidste var en Mand ved Navn L., der med sin Hustru, en dannet Kvinde, fandt Behag i Voltaires Skrifter. Disse beklagede meget, at Eielsen var kommen der for at forstyrre dem i deres Fornøielser og Glæder; thi Eielsens hjertegribende Taler havde sat Folket i Uro og bragt dem til at tænke over sin usalige Tilstand.

Selv Fritænkerne var rystet. Da Eielsen havde holdt sin sidste Opbyggelse iblandt dem, stod nævnte L. frem og sagde, at, da denne Mand havde været et Middel til at føre Folk paa bedre Veie, var det ikke formeget, om man optog en Kollekt for ham. Forsamlingen efterkom Anmodningen og gav ham en Affkedskollekt, hvilket kom vel med; thi Eielsens Reisepenge begyndte at slippe op.

De norske Indvandrere bleve baade forundrede og glade ved at gjense Eielsen, hvem mange af dem havde lært at kjende og agte i Norge, saameget mere som endnu ingen norsk Prædikant havde besøgt dem. Ordets Forkyndelse havde synlig Virkning iblandt Folket, og da han tog Afsked med dem, bade de ham alvorlig, at han ikke maatte glemme dem, men fornøje sit Besøg, om det var ham muligt.

Paa denne Reise havde Eielsen ogsaa mere end en Gang Anledning til at se Slavernes ulykkelige Tilstand, og det gik ham alvorlig til Hjertet at være Vidne til deres Lidelser. Om "Onkel Toms Hytte" var en Allegori eller ikke, det vidste han ikke; men at den var en tro Skildring af det i høieste Grad opværende Slaveriforhold, det havde han Erfaring for paa denne sin Reise. Han mente, at de maatte have liden menneiskelig Følelse, som, vidende om Slaveriets Ulykkeligheder, alligevel kunde paastaa, at saadant kunde bestaa med Kristendom.

Under Rejsens mangehaande Besværligheder paa drog han sig adskillige Sygdomme, og under stor Legemsfvagthed begav han sig, efterat have besøgt de Steder, hvor han fik opspurgt Norske, paa Hjemveien. Han tog nu med Dampskib til New Orleans, derfra til St. Louis og kom saa igjennem Chicago tilbage til sit Hjem i Marts 1860.

I Aaret 1861 om Høsten gjorde Eielsen, tilskyndet af Samsundet, en Reise til Norge, for at besøge gamle Venner og for at tilbagedrive de falske Rhytter, som enkelte Præster her i Amerika gjennem

Blade havde udbredt om ham i Hjemlandet. Det var ved denne Tid, at den blodige Borgerkrig udbrød i de Forenede Stater i Nord-Amerika. Reisen foregik over Hamburg til Christiansand. Eielsen var allesteder en omstridt Personlighed; det blev han ogsaa den Tid af 2 Aar, som han var paa Besøg i Norge. Striden mellem ham og Præsterne herover overspørtes med en Gang til Norge. Præsterne Dietrichsen og Stub reiste ogsaa til Norge, og fornemmelig den sidstnævnte undlod ikke at fornøje og forsvare de Beskyldninger, som de og flere Præster herover havde udslynget mod Eielsen.

Pastor Stub skildrer nemlig i "Morgenbladet" No. 40 1862 Eielsen som en afskyelig Bedrager, grov Bildfarende, falsk Profet og som en Person, hvis Færd maa betragtes med "Grø;" han paastaar, at "aabenbare Fritænkere gjør Følge med," at Eielsen "rækker dem Sakramentet og den betingede Absolution, som Elling mener er en ret og virkelig Absolution." Videre beskylder Stub ham for at være "den kjære lutherske Kirkes Fiende" osv.

Ligeledes gjorde Dietrichsen Anfald paa ham i Stavangers Amtstidende af lignende Art.

Eielsen gjendriver i en Forsvarsskrivelse disse Beskyldninger som ubespøiede og falske og bevidner, "at Luther er ham en meget dyrebar Lærefader og Reformator, og at han elsker at staa paa samme Troesgrund som Luther, nemlig paa Klippen Kristus." "Men Lutheranerne ere nu to Slags," siger han, "og det er vist nok, at jeg ikke kan anse den store og

sikre Hob for Brødre i Herren eller, om man heller vil, 'Lutheranere.' Ligesaa har jeg ofte været nødt til at vidne mod de mange falske Brødre, der bruge Luthers Navn til Skalkeskjul." — For at vise, hvad Slags Lutheranere disse Mænd var, med hvilke han i Amerika har haft at bestille, og som anklagede ham for at føre falsk Lære, citerer Eielsen lidt af et Foredrag, som en Dietrichsen har holdt paa Kirke-mødet i Lund (Norsk Kirketidende No. 47, 1859): "1. Gjenfødselsen sker ved Vand og Aand, men ikke tillige ved Ordet. 2. Kirken er Midlerinden mellem Kristus og det enkelte Menneske; ved at nærme sig Kirken, nærmer man sig Kristus. 3. Ved Ordinationen udvikler sig den præstelige Gave til Naademidlernes rette Forvaltning" osv. Naar man sammenligner dette med Eielsens Vidnesbyrd, bliver man neppe i Tvivl om, hvem af disse der var den bedste Lutheraner.

Eielsens Modstandere fik en mægtig Støtte i Pastor Bernhoft, som dengang redigerede "Norsk Kirketidende." Hans Blad stod aabent for disse drøje Beskyldninger, som derved udbredtes over Landet og blev troet, uden anden Begrundelse, end hvad man havde i de amerikanske Præsters hadske Udfald. Mange af Præsterne og endel af det vakte Lægsfolk fik Mistanke mod Eielsen, lukkede Bedehusene for ham, naar han kom, og udraabte ham for en falsk Profet.

Andre af Lægsfolket og enkelte Præster annammede ham som en Broder og erklærede, at hans

Bidnessbyrd var vækkende og rent, og hans Liv og Omgjængelse i Kristi Land.

Det Sørgeligste ved hele dette Opstuds var, at det vakte Folk skulde saaledes brydes om en Personlighed og ikke give sig Tid til at undersøge Sagen. Men Eielsen var sig selv lig ogsaa den Gang, idet han gik frem paa sin Bis uden at tage Hensyn til Noget. Det havde maaske gaaet bedre, om han havde vist sig lidt mere nedladende og taget Hensyn til Forholdene. Dog bevidnes af troværdige Mænd, at Eielsens Virksomhed i Norge var til stor Velsigelse for Guds Rige, trods Skrøbelighederne, der hang ved ham, som de hænger ved os Alle.

Han besøgte Smaabyerne ved Syd- og Vestkysten og kom saa til Bergen. Her bestemte han Opbyggelse paa en Sal. 6 Præster, med Stub i Spidsen, havde her samlet sig for at advare Folket imod ham, endskjøndt Biskop Raurin havde fraraadet dem at lægge Hindringer i Veien for Eielsen. Da Opbyggelsen var slut, traadte Stub frem og raabte ind i Forsamlingen: "Vogter Eder, vogter Eder for de falske Profeter!" Men Folket tog Eielsen i Forsvar og drev Stub med Følge ud af Salen.

Eielsen holdt Samlinger i Frimurerlogerne og ellers, hvor han kunde komme ind, og Folk strømmede til i Mængde for at høre ham.

Fra Bergen reiste han til Kristiania og traf her sammen med Boghandler Gram, der havde vist sig som en virksom Modstander af ham. Eielsen henstillede til Gram, om det ikke var simpel Retfærdig-

hed at bevise saadanne svære Beskyldninger; havde han fortjent Fængsel og Baand, undslog han sig ikke for at modtage dette; men Et skulde han (Gram) vide, at han ikke flyede for falske og løgnagtige Beskyldninger.

Efter 7 Ugers Virksomhed i og omkring Kristiania reiste han nordover til Hedemarken og besøgte Hamar og Lillehammer samt reiste opigjennem Gudbrandsdalen til Domaas, og derfra over Dovrefjeld til Dpdal i Trondhjems Stift, holdende Forsamlinger, hvor han for frem.

Under en Opbyggelse paa Guldager kom Pastor Lie i stor Hestighed ind og søgte at forstyrre Andagten; men dette lykkedes ikke, da Manden i Huset gjorde sin Ret gjældende og bad ham forholde sig rolig, indtil Opbyggelsesmødet var til Ende; siden kunde han, om han vilde, opgjøre sit Mellemvær med Gielzen. Præsten gik da sin Vej og Gielzen fortsatte uforstyrret. Gielzen besøgte siden Sognepræsten, som viste sig at være en mere fredelig Mand.

Derpaa reiste han ned igjennem Guldalen og holdt Forsamlinger i Støren, Hovig, Flaa og Melhus. Paa Gaarden Gravrof i Melhus indfandt ogsaa Pastor Widerø sig i Forsamlingen. Gielzen opfordrede Widerø til at deltage i Opbyggelsen, men han undslog sig derfor. Præsten bad ham at komme ind i Præstegaarden, naar han gik forbi, hvilket han ogsaa gjorde. Efter Hilsningerne sagde Widerø: "Jeg har syndet imod Dem, idet jeg har sat Tiltro til de omløbende Rygter angaaende Deres Lære og Liv."

Efterat have taget en hjertelig Afsked med Pastor Wìderø, fortsatte Eielsen sin Reise til Trondhjem og tog ind hos P. Uglem paa Buaasen. Søndagen efter bivaanede han Opbyggelsen paa Olsens Sal. Saa kjendte ham nu der, efter 24 Aars Fravær. Da Opbyggelsen var tilende, kom han i Samtale med Bygmester Olsen, der sagde til ham: "Hvorfor ryger det saa af dig, før du kommer?" Eielsen svarede: "Det er jo saa naturligt, at naar man skal tænde Ild i raa Ved, saa ryger det, førend man faar det til at brænde!"

Eielsen holdt Forsamling paa Gaarden Færgstad, hvor en Mængde Folk var samlet, baade fra Byen og Landet. Da Huset ikke kunde rumme Folkemassen, holdtes Forsamlingen paa aaben Mark. Olsens Sal i Byen var bleven ham nægtet, og paa-virket af den Modstand, han mødte allevegne, blev han ved Slutningen af Foredraget varm og sagde:

"Djævelen er nu bleven meget forbitret, fordi jeg igjen skulde komme tilbage til Norge, da han tænkte han skulde været kvit mig her; derfor har han nu skrevet i de offentlige Blade til sine fortroligste Venner, rundt omkring i Norges Land, at de maatte staa ham troligt bi, hver paa sit Sted, og forsvare hans Rige, der stod i Fare. Men Djævelen har aldrig vundet noget med sit Fiendskab; det vil vist ikke lykkes for ham denne Gang heller."

Lederne for Opbyggelsesmøderne i Byen bestemte Møde i et Bærelse under Bedehuset, hvor Eielsens formentlige Bildfarelser skulde behandles. For-

valter Hagen indledede Mødet med et vidtløftigt Foredrag over Gal. 5, 13. "I ere jo kaldte til Frihed, Brødre! Kun misbruger ikke Friheden til en Anledning for Kjødets, men værere i Kjærlighed hverandres Tjenere." Gielsens Bildfarelser havde de opsat i 12 Punkter. Gielsen, som ogsaa var nærværende, holdt et lidet Barn paa sine Knæ og hørte roligt paa de forskjellige Udtalelser; han smilte tildels under Forhandlingerne over de opdigtede Punkter. Da man endelig var færdig med Mødet, reiste Gielsen sig og gjentog ovennævnte Skriftsted, over hvilket han holdt et hjertegribende Foredrag, der rev Forsamlingen med sig, og de foregaaende Forhandlinger henveiredes som Avner for Vinden. Lederne følte sig beskjemmede, og Mødet faldt snarere ud til Fordel end til Skade for Gielsen.

Paa Gaarden Stendal, et Stykke udenfor Byen, boede en Mand, der ved Gielsens første Virksomhed i det Trondhjemske blev vakt til Livet i Gud. Efter flere Aars Forløb faldt han tilbage i Synden. Gielsen besluttede at aflægge ham et Besøg. Da Gielsen kom, var han ude paa Marken og arbeidede; han kjendte Gielsen, følte sig skamfuld og vilde fly. Gielsen raabte efter ham og sagde: "Fly ikke, Broder! der er endnu Redning for dig."—Han standsede, faldt grædende om Gielsens Hals og kom til sand Anger og Bod.

Fra Trondhjem besøgte han Strinden, Humelvig, øvre og nedre Størdalen og reiste saa til Indherred gennem Udbygden, Aasen, Skogn, Levanger

og Bærdalen. Da han reiste gjennem Hegne, traf han Klokkeren paa Beien, fort før han naaede frem til Gaarden Trøite, hvor han om Aftenen havde bestemt Opbyggelse. Klokkeren, der var Grundtvigianer og troede, hvad han havde læst i Aviserne om Gielsen, overskjendte ham forsærdeligt og mente, at en saadan Mand var uværdig til at tale Guds Ord for Folk. Gielsen svarede med at spørge, om ikke Klokkeren vilde komme til Opbyggelsen om Aftenen, hvorpaa han fortsatte sin Bei. Klokkeren kom til Forsamlingen. Ved Slutningen af Foredraget sagde Gielsen: "Da jeg kom kjørende hertil, traf jeg Djævelen opi Beien; han viste mig Tænderne og tænkte at skræmme mig, men jeg kjender ham nu saavel i denne Skikkelse, at jeg skjælver ikke meget for ham." Klokkeren, som stod i Døren og forstod, at denne Sætning var myntet paa ham, trak sig forlegen tilbage i næste Bærelse.

Kommen tilbage til Trondhjem, reiste han gjennem Bynæsset, Børseskogn, Hevne og Orkedalen. Siden besøgte han Opstrinden, Klæbo, Sælbo og flere Bygdelag. Derefter drog han sydpaa igjen og reiste omkring forskjelligt indtil han efter et 2 Aars Ophold i Fædrelandet indskibede sig for Amerika og kom i bedste Velgaaende hjem den 16de Decbr. 1863.

Under hans Ophold i Norge udkom der 2 Forsvarsskrifter for ham, det første i 1862 og det andet 1863, begge paa Ulncæs' Forlag, Kristiania. I disse Forsvarsskrifter findes Vidnesbyrd fra navngivne Mænd, baade i Amerika og i Norge, om, at

Gielsen baade var den lutheriske Lære tro og hengiven og at han i Livet ingen Forargelse havde givet, saasom hans Modstandere vilde paadutte ham.

Da den Forsvarsskrivelse, som vi ovenfor have refereret til og som Gielsen udgav i Norge 1862, viser, hvorledes han stillede sig til de Bagvaskelser og Forsølgelser, han var udsat for, samt hans Opfatning af Menighed, Kaldelse, Ordination m. m., optage vi den her i sin Helhed. Den bør saa meget mere finde en Plads her, som det noget nær er det eneste skriftlige Vidnesbyrd, han har efterladt sig om disse vigtige Ting. Det lyder saaledes:

Undertegnede har, lige siden de norske Præster i Amerika fik sig et kirkeligt Organ eller Blad, været udsat for meget hadefulde og fortvibtele Abisangreb og Skumserier, saavel i Amerika som ogsaa tildels hertillands. De have hidtil tildels været ubesvarede af mig, da jeg dels ikke har nogen Færdighed eller Lyst til at indlade mig i saadanne endeløse Rjævlerier, og dels ikke har havt Tid eller anset det Umagen værd at begynde nogen Penneseide med en Mængde Modstandere, der vare mig overlegne saavel i Logik som ogsaa i Skrivefærdighed. Deres fleste Produkter have ogsaa været af en saa lav og uædel Beskaffenhed, at de have gjort mit Forsvar overflødig, og jeg har ogsaa erfaret, at det ikke har lykkes saadanne Forfattere at vinde nogen Tiltro hos de kjære troende Venner her i Landet, der have kjendt mig fra gamle Tider, og i hvis Midte jeg, førend jeg begav mig til Amerika, har nydt saamangen af

Herren velsignet Bederbægelse i "de Helliges Samfund." Hvad Verdens Børn angaar, da ved jeg nok, at saadanne Rhytter, i Forbindelse med deres Uformuenhed til at dømme aandeligen, maatte bringe dem til at anse mig som en "forsfæstet Misdæder," men jeg har holdt dette for at være i sin rette Orden, saasom jeg selv stræber at være "forsfæstet i Verden."

Da jeg nu, udsendt af den kjære Menighed i Amerika, hvis Tjener jeg er, kom hid til Norge, for at besøge de kjære Troende her, og for at se Guds underlige og store Ting, der ogsaa her have aabnbaret sig ved mange Sjæles Opvækkelse og Omvendelse, saa har Angrebene paa min ringe Person antaget en større Udstrækning, som og en ubeskrivelig Hefstighed. Dog er jeg saa vant til det, som Apostelen kalder "ondt Rhygte og Bancere," og at blive anset for "en Bedrager," at jeg for min egen Person's Skyld ikke vilde have holdt det for Umagen værd at indlade mig med mine Modstandere. Men, at jeg dog en eller anden Gang kan være nødt til at "stoppe Munden" paa nogle af de mest Nærgaaende, det er ogsaa i sin Orden, naar jeg ser hen til den høie og hellige Sandhed, hvis ringe Tjener og Bekjender jeg er, samt til det, at mine Modstandere let kunne forvilde nogle af de ubefæstede Sjæle. Jeg har saaledes ikke villet fly for det kjære Kors, selv om det har kommet til mig i en saadan mørk Skikkelse, og det er kun min inderlige Begjæring til Herren, at jeg maatte blive agtet værdig til at lide Bespottelse

for Hans Navns Skyld, og at ikke mine egne personlige Feil og Skrøbeligheder maatte faa for stor Andel i det, at Verden og en Mængde falske Brødre ere mig saa fiendske. — Midt under den daglige Kjendelse af min store Syndeelendighed og Uformuenhed i mig selv, er det min eneste Attraa og Længsel, at jeg maatte blive en levende og frugtbar Gren paa Vinstokken Kristo, og at jeg som hans Tjener maatte finde den ringeste Plads iblandt Hans Sandhedsvidners Række. Verden har jo ogsaa kaldet min Herre og Mester, vor Gjenløser, "en Djævel," og alle Hans tro Tjenere og Husfolk for det Samme, og hvo er da jeg, at jeg skulde ville have det bedre end disse? Eller tror man maaske, at Verden nu er saa meget frommere end forhen, eller at Kristi Ord kunne feile? Nei, Skriften feiler ingenlunde, men vel feile vi, som søge Herren, ofte, og anstille os Verden ligedannet, og derfor faa undgaa vi ofte, til vor egen Skade, at vi ikke faa at smage af den bitre Korsets Galdedrik, som den har at skjænke os med.

Først vil jeg nu imødegaa Præsten Stubbs Angreb paa mig i Morgenbladet No. 40 d. A. Han skildrer mig deri som en affhyelig Bedrager, grov Vildfarende, falsk Profet, og for en Person, hvis Færd maa betragtes med "Gru," og han gjør sig ret en Gudstjeneste af saaledes at afsmale mig jort og stinkende. For at bevise sine Bestyldninger og Forhaanelser, fortæller han, at Bærmen og Udstudet af Folket i Settlementerne og "aabenbare Fri-

tænkere gjøre Følge med, og han døber deres Børn og rækker dem Sakramentet og den betingede Absolution, som Elling mener er en ret og virkelig Absolution." Hertil bemærkes: Saadant skulde ske i det med fuld Religionsfrihed velsignede Amerika, hvor ikke ligesom her en herskende Statskirke, og hvad som mere er, en herskende statskirkelig Folkeopinion eller Folkemening, direkte eller indirekte nøder Bærmen eller Udskuddet til at paatage sig Hyklermasken og slutte sig til det Bestaaende! Endnu tydeligere viser Stubs Forblindelse og Usandsfærdighed sig deri, at han siger, at jeg meddeler de aabnbare Fritænkere Daab og Madvere. At hertillands manges skjult Fritænkere gjør Brug af disse Goder, for at undgaa den Ubehagelighed at bryde med det Bestaaende og Folketroen, det er mere end vist, men at dette skulde ske i det frie Amerika af aabnbare Fritænkere, det er en faktisk Umulighed, stridende mod Fornuft og Erfaring, og stempeler sig som en for Enhver paatagelig Usandhed. — Stub skylder ogsaa Beviset for, at jeg, som han siger, er "den kjære lutheriske Kirkes Fiende." Jeg bevidner, at Luther er mig en meget dyrebar Lærefader og Reformator, og at jeg elsker og søger at elske Alle, der staa paa samme Troesgrund som Luther, nemlig paa Klippen Kristo. Men Lutheranerne ere nu to Slags, og det er vist nok, at jeg ikke kan anse den store og sikre Hob for Brødre i Herren, eller, om man vil, "Lutheranere." Ligesaa har jeg ofte været nødt til at vidne mod de mange falske Brødre,

der bruge Luthers Navn til Skalkhedsfjul. Men maaske har Stub et andet Begreb om Kristi Menighed eller lutherst Kirke end jeg. Jeg tror nemlig, at der er een hellig og kristelig, og at den er den Kirke, som Luther vidner at være skjult for de store Hoveder, men som dog endog et Barn paa 7 Aar kjender og ved af, nemlig, de Faar, der høre Hirdens Røst. Gud bevare mig og os Alle fra at blive denne Kirkes Fiender! Er der derimod nogen falsk Kirke, der snedigen ved at røve sig Luthers og Kristi Navn, da kan jeg ikke være en saadan Kirkes Ven, om jeg end ynkes meget over de stakkels Forsørere og Forsørte, der er i en saadan menneskelig Indretning, som trodsigen løfter Hovedet saavel mod Skriften som mod Luther.

Et af Stubs Beviser for, at jeg er en saadan gruelig og falsk Profet, skal, som ovenfor anført, ogsaa være dette, at jeg bruger "betinget" Absolution.

Jeg har mere Erbødighed for min Guds Ord og Kjærlighed til Sjælene, end at jeg paa de af Verden yndede falske Profeters Bis skulde styrke den Ugudeliges Hænder, dømme Sjæle til Livet, som skulde dø, og selvmodsigende sige Ja og Nei i en saadan vigtig Sag, hvilket er at gjækkes og gjøgle med det Hellige.

Endog i Samfund som det, hvortil jeg hører, der følge Apostelens Regel i "at udrense det Onde fra sig selv," eller udøve Tugt, staar en saadan ubetinget Absolution iflæng i den Høiestes Navn for

mig som en Gudsbespottelse.* Menighedens Forfatnings rette Grundtræk findes unægtelig i Epistlerne, og der er Intet desangaaende befalet. Luther siger om saadan Nadversgang og Absolution, at "Verden gaar til Nadveren, som Svinet til Trouget," og at han ikke vil "fare med hver Mand til Djævelen" (Schinmeier: Luthers Statfiste), efter Pauli Ord til Timotheus: Vær ikke snar til at lægge Hænderne osv. (Se ogsaa Norsk Kirketidende No. 7, 1855, Noten Side 71.) Mærkeligt er det ogsaa, at man saa strengt beskyldte mig for at være Donatistisk og Methodistisk, fordi vi i vort Samfund kun optage de, der, saavidt det er os givet at forstaa efter menneskeligt Skjønne, understøttet af Aandens og Ordets Bys, isandhed ere grebne af Naaden, og nu faar vi høre, at vi ere ryggesløse Ugudelige og Fritænkerne. Enhver, der endnu har lidt tilbage af sund Forstand, indser dog lettelig, at den ene af disse Beskyldninger ihjelslaar den anden, eller rettere, at de gjensidig dræbe og tilintgjøre hverandre, og saaledes er det jo bestandig med Løgnen og Falskheden, at den slaar sin egen Herre om Halsen, saa at Galskaben bliver bitterlig for Alle.

Stub ender sin Opsats med en Advarsel til Alle mod mig, at man maa forbyde mig at holde Samlinger, for at, som han siger, "Guds Navn ikke skal

---

* Hermed sigtes til den Slags Absolution med Haandspaalæggelse, som efter den norske Kirkes Skik finder Sted før Nadvernydelsen, og som meddeles enhver, der gaar til Alters, enten de begjærer den eller ikke.

blive vanhelliget og bespottet," hvilket efter hans Mening vilde ske ved min Birken. Som bestyrrende Grund anfører han Luthers Ord: "De, som ikke lære Andre Guds Ord og ei leve efter det foreskrevne Guds Ord, de vanhellige Guds Navn iblandt os." Men nu er der desværre for Alle bitterlige og klare Kjendsgjerninger for, at disse Ord paa en saare skrækkelig Maade rammer Stub selv og næsten alle de norske-amerikanske Præster; thi det er jo noksom bekjendt, med hvilken Hestighed disse have bestredet Guds Børns Ret til det almindelige Præstedømme og til at bekjende sin Tro i Forsamlingerne, stik imod Guds Ord derom i 1 Cor. 14, 24. 31. Hvorledes tør da saadanne Præster sige, at de lære og leve efter Guds Ord, naar deres Gjenstridighed mod Sandheden gaar saavidt, at de endog forbyde Andre at lære Ordet og leve efter det?* Det er ellers nutildags et Særsyn, at der skal findes saadanne Branglærere i Protestantismen. Folket ved dog nu saa meget om Bekjendelsen som forhen Tøderne, hvor det endog i Synagogene var tilladt for hvemhelst at tale Ordet.

Jeg har nu imødegaaet det Væsentlige i Stubs Angreb paa mig, naar undtages i Henseende til Ordinationen. Det kan gjerne være, at isaahenseende er begaaet Feil af mig, naar man vil bedømme mig

---

* Her haves for Die de norske Præsters Lære om "Lægmandsvirksomheden," at endog en "Lægmands frie Pøn i offentlige Forsamlinger skal stride imod Guds Ord og den lutherste Kirkes Bekjendelser," altsaa være i sig selv Synd.

efter den norske Statskirkes Ritual; men saadanne
 ydre Ceremonier og Formler ere jo dog ikke det Væ-
 sentlige ved Kaldet, og i Amerika findes ingen Stats-
 kirke, endnu mindre nogen norsk Statskirke. Da jeg
 kom did, var der ikke noget, som man kalder et "or-
 ganiseret Kirkesamfund" af Norske. Jeg stod der
 saagodtsom alene, til der kom norske Præster did,
 nemlig Grundtvigianerne, Clausen og Dietrichsen
 m. Fl., og at jeg, under de amerikanske frie Forholde,
 ikke kunde slutte mig til disse, tror jeg, at enhver
 Lutheraner vil finde at være i sin Orden. Som jeg
 ovenfor sagde, er det, man kalder "Ordination," of-
 test noget, der vildleder Folket fra ret at forstaa,
 hvad Menighedens Tjenerkald og Embede er, idet
 at det henleder Tanken paa noget ydre Ceremonielt
 og Geistligt. Naar man har det indre Kald af Her-
 ren, og er kaldet af en troende Menighed, om den
 end, som Luther siger i Böhmerbrevet, kun bestod af
 6 eller 8 Personer, saa er man ret kaldet og ordine-
 ret. Hvis Nogen skulde mene det anderledes, maa
 dog Enhver tilstaa, at den, som har disse to Kaldel-
 ser, hverken er en falsk Lærer eller har sneget sig ind
 i Embedet. Jeg har efter Skriftens Lys stedse her-
 igjennem haft en rolig Samvittighed ihenseende til
 min Virken; men da man, især nu, herigjennem vil
 søge at indlede mig i Kranglerier, saa har dette nu
 nødt mig til nøiere at efterse, hvad Luther vidner
 derom, og mærke Forskjellen paa det, som er en sand
 Menigheds Kald, og det, som mine Modstandere
 mene med deres "Ordination" og "Præstevielse."

Ogsaa heri har Luther været mig en dyrebar Beileder og Beskytter. Ordination eller Kaldelse er efter Luthers Bidnesbyrd at blive antaget af en troende Menighed til Embedets Tjener, og at jeg har denne Kaldelse af min kjære Menighed i Amerika, vil ikke engang den mest fortvivlede af mine Modstandere kunne negte. I sit Skrift "til den tydske Nations Adel" siger nemlig Luther: Fordi vi Alle ligemeget ere Præster, maa Ingen pege sig frem og foretage sig uden vor Indrømmelse og Udvælgelse at gjøre det, hvortil vi Alle have Magt; thi hvad der er fælles maa Ingen tiltage sig uden Menighedens Billie og Befaling. I sit Skrift af 1523 siger han, at en kristelig Forsamling har Ret og Magt til at bedømme al Være, og kalde, ind- og afsætte Lærere: Grund og Aarsag af den hellige Skrift. Just saaledes er ogsaa mit Kald eller, om man saa vil kalde det, "Ordination." Jeg er kaldet af en fri luthersk kristelig Menighed, og jeg har ogsaa til Overflod anmeldt mit Kald og Embede for den amerikanske Regjering. Men maaske vil man bestride min Menigheds Ret til at hedde luthersk kristelig Menighed, og derfor vil jeg her anføre Luthers Ord om "den rette evangeliske Ordning" (se Fortalen til Luthers tydske Messe eller gudstjenstlige Ordning): "Den tredie Skik, den rette Art, som den evangeliske Ordning skulde have, maatte ikke finde Sted saaledes offentlig paa Pladsen blandt alle Slags Folk, men de, som for Alvor ville være

Kristne og bekjende Evangelium med Haand og Mund, maatte indtegne sig med Navn og forsamle sig etsteds i et Hus alene til Bøn, Læsning, Døben, Modtagelse af Sakramentet og anden kristelig Gjerning. I denne Ordning kunde man kjende dem, som ikke holdt sig kristelige, straffe, forbedre, ndstøde dem eller sætte dem i Ban efter Kristi Regel. Matth. 18." (Findes anført i Norsk Kirketidende No. 29, 1859). Just saaledes have vi baa- ret os ad i den Menighed i Amerika, hvis Tjener jeg er. Men hvad Luther siger om den ydre Kirkeordning, som i hans Tid blev indført i Sachsen, og følgelig ogsaa om alle de Kirkeordninger, som omtrent samtidig bleve indførte i andre tyske Lande, samt Danmark, Norge og Sverige, det læse vi i Westermeiers Kirkehistorie, 4. Bind, 1. Afdeling, Side 130. Han erklærede sig paa Forhaand imod, at man skulde gjøre nogen tvingende Lov heraf, men enhver skulde overensstemmende med Samvittigheden bruge denne Anordning, naar, hvor og saalænge Omstændighederne krævede det, thi saasnart som der blev noget Misbrug heraf, skulde man strax afskaffe den; — — — Han forlangte desaaarsag ikke, at denne Anordning skulde indføres overalt; derfor forment han, at de Troende slet ikke behøvede en saadan Form, og foreslog ogsaa, "at de skulde have sin Gudstjeneste for sig selv." — Nu maa man mærke, at det er just fordi, at min Menighed og jeg skulde have stødt an imod den ydre Form ved den ydre Gudstjenestes Ordning eller Dr-

dinationen, som man dømmer mig saa haardt. Man vil gjøre den til en tvingende Lov for os, tvertimod Luthers Ord, og er aldeles blind for de unægtelig uhyre Misbrug, den har afstedkommet, og strider trodsig mod Luthers Ord, at den strax skal affkaffes. Ved at gaa ind paa mine Modstanderes Mening om Ordinationen, maatte vi jo hemmelig henfalde til Katholicismen, Pusjecismen eller Episkopalismen, eller tro, at Præste- eller Biskops-Haandspaalæggelse kunde gjøre En til Præst. Dette er vel ogsaa noget af den katholiske Lustning, der gaar igjennem Verden. Til ydermere Bekræftelse af Luthers faste og bestemte Mening i Ordinationsagen, vil jeg endnu anføre en Ytring i Böhmerbrevet: "J skulle frit udvælge af Eders Midte, hvem J anse for værdige og duelige til Embedsgjæringen, hvorpaa de Vældste blandt Eder skulle lægge Hænderne paa dem, og paa denne Maade stadfæste dem i Embedet, og overgive dem til Menighededen."

Førend jeg herefter indlader mig videre i denne Sag med mine Modstandere, forlanger jeg, at de først bevise mig, at Luther har feilet i denne Sag, men jeg haaber, at de lade hans skriftmæssige Vidnesbyrd staa, og de ville "Utaf der-til have."

G. Dietrichsen har ligeledes gjort et Anfald paa mig i Stavanger Amtstidende. Blandt andet siger han, at min Reise til Norge skete ikke alene for at besøge gamle Venner, men for der at skaffe mig Vid-

nesbyrd om mit Liv og Være. Men det er dog en stor Taabelighed at tro, at jeg, som i over 20 Aar har forkyndt Ordet og ført mit Liv og Levnet i Amerika, skulde reise tilbage derafra over Verdenshavet, for paa denne Side af dette at hente mig Beviser for det, som i saa lang Tid i Amerika har lagt aabent for Enhver. Man maa dog ikke tiltro hverken mig eller de Troende i Amerika en saa stor Taabelighed. —

Derefter kommer Dietrichsen med en meget vidtløftig Anke over min Ordination. Jeg gjentager det derfor atter for D., at jeg anser Samvittighedens Samvidue med en Troendes Fred i at bekynde Herren for det rette indre Kald, og en troende Menigheds ydre Kaldelse for et ret ydre Kald, og til Overflod har Præsten Hoffman i sin Tid meddelt mig Ordination til det hellige Embede. Daabens og Nadverens Forvaltning er Noget, som henhører under Prædikeembedet: den, der har Ret til at prædike offentlig, har ogsaa Ret til at uddøle Daab og Nadvere, og dette stemmer med og strider ikke mod den augsburgske Konfession's 14de Art. Dette mit Kaldsbrev eller denne min Ordination er ogsaa thinglæst i Madison og Chicago. Her spørges jo ikke efter, hvad der staar i det eller det Lands Kirkeritual, de mange forskjellige lutherske Lande have hver sin Ritual, men her spørges efter, hvad Skriften siger. Hvorom Alting er, saa har jeg en troende Menigheds Kaldelse, og altsaa det rette ydre Kald, som Enhver vil indse, der ikke er besværet af nogle

med den papistiske Lære om den apostoliske Succes-
sion beslægtede Anskuelser.

At jeg i mit Forsvar for min Menigheds Kon-
stitution kun fremsatte tre Hovedpunkter, var ingen
"Uærlighed" af mig, thi Konstitutionen ligger jo
aaaben for Enhver. Marfagen dertil var, at disse 3
Punkter indeholdt Konstitutionens største Ho-
vedsandsheder, som upaatvivlelig godtgjorde
den som kristelig og lutherisk, og at jeg
vilde stik de Tvistigheder i Bisager, der ligge udenfor
det ene Fornødne, hvoraf Mange nu er haardt be-
snærede, og hvoraf Intet kommer uden Ordkrig,
Partier, Had, Avind, Symbolisme og endeløse Kjæv-
lerier, samt Misbrug af Guds hellige Ord, hvoraf
der nu ses mere end nok saavel i Amerika som her.
— D.'s Ansørsel af, som han kalder det, "ukristelige
og vederstyggelige" Taler af "de lange, sorte Kjort-
ler og hvide Kraver, om Præstehaanden paa Ho-
vedet, som skulde skaffe Syndsforladelse, samt at man
i disse (de norske Præsters) Menigheder gif til Al-
ters som Svinet til Trouget," er ogsaa ubespøiet.
D. faar isaahenseende først gjøre det af med Luther,
der, som bekjendt, bruger samme Talemaader, og
maaske endnu stærkere Udtryk. — Dog vilde jeg neppe
have brugt dem, dersom jeg havde kunnet anse Diet-
richsen m. Fl. for rette Sjælesørgere.

For at kunne se, hvilke Mænd jeg i Amerika har
havt at bestille med, vil jeg blot anføre en af disse
Dietrichsen'ers Foredrag paa Kirkemødet i Lund
(Norsk Kirketidende No. 47, 1859). Der siger han:

“1. Gjenfødselse sker ved Vand og Aand, men ikke tillige ved Ordet. 2. Kirken er Midlerinden mellem Kristus og det enkelte Menneske; ved at nærme sig Kirken, nærmer man sig Kristus. 3. Ved Ordinationen udvikler sig den præstelige Gave til Naademidlernes rette Forvaltning. — — — Om Kirken ikke gjorde sin Skyldighed ved Kaldelsen af Præster og forsømte at affætte uværdige Hyrder, saa var alligevel den af Kirken kaldede en Herrens Tjener, og forblev det, saalænge han stod i sit Embede.” — Til disse sidste Ord bemærkede en svensk Avis: “Men om da en Kirkens Tjener med aabenbar falsk Lære og ugudeligt Levnet tjener Djævelen, mon han da tillige kan være Herrens Tjener?”

Her er dog talt tydeligt, og her viser Ulvens Belts sig kjendelig for enhver Lutheraner. Her ser man, hvad D. mener med Lære, Ordination og Levnet! Siden Brevetiden er der vel neppe lydt en saadan Lære her i Norge. Og saadanne Mænd ville være gode Protestanter, Lutheranere og Kristne!

Hvad de norsk-amerikanske Præster angaar, da vare de fleste af dem tilforn Grundtvigianere af 1ste, 2den og 3die Grad, og de havde ogsaa en grundtvigsk Konstitution med Daaben i Spidsen som Grundvold. For en Del Aar siden skete et Omslag i Læren hos dem, men da der (saavidt det er givet Mennesker at forstaa) ikke tillige foregik sand indre Omvendelse, saa blev denne Faareham, som Flere paatage sig, atilstræffelig til at skjule den indre Sjæletilstand; de henhaldt derimod til en orthodox = fanatisk

Symbolisme eller et feberagtigt Sværmeri i Bogstaven og Konfessionen, saa at Enhver heraf Uildet maa med Bedrøvelse spørge sig selv, om deres aandelige Tilstand har forbedret sig, og ikke maaske forværret sig?

Hvad mit Levnet angaar, da har Sandheds Fjender og disse Præster i Forbindelse med Rasmussen udbredt affkyhelige Løgne derom, ligesaa have de ogsaa berøgtet Menigheden, som jeg tjener (sammenhold Norsk Kirketidende No. 13, 1857). Det kan vel heller ikke gaa anderledes med dem, som i Sandhed ville udgaa af Leiren og bære Kristi Forsmåelse, end at de maa blive for Verden som et Udsfud, som en Skovist, som Bedragere, som Løgnere og Forsørere, og blive hadet med et bittert Had. Vil derfor Verden absolut have os stemplede som Saa-danne, saa er det min inderlige Bøn, at det maatte blive vor Lod stedse at kunne sige med Paulus som Bedragere og dog Oprigtige, som Løgnere og dog Sanddrue, som Daarer og dog som sande Vise. Det skal saaledes ogsaa lægges mig til Last, at jeg taalmodig har taalt at bære Korset og at jeg ikke har paafølgt med Ketten eller med skriftlige og mundtlige Deklamationer, for paa Verdens Vis at hæbne og forsvare min Ære, naar jeg er blevet udfjældet som en Synder, Lastefuld, Ugudelig, Rjetter, Hykler, men at jeg heller har valgt at lide og overgive Ham Sagerne, der regjerer i Zion, og som kjender Alt. Mine Modstandere vilde vist have grebet til andre Forholdsregler, men jeg har stedse havt for Æie, at

de, der ville leve gudeligen i Kristo, skulde forfølges. At jeg har modarbejdet saadanne Hyrder som Dietrichsen'erne og Flere, kan vel neppe lægges mig til Last som Lutheraner, og at jeg i det religionsfrie Amerika har søgt at drage saa mange som muligt fra saadanne grundtvigske Leiesvende, mon dette skulde være nogen ond Gjerning? Ved at betænke dette nøiere, saa bortfalder Bægten af Attesten fra Dietrichsens Menighedsraad paa Long Prairie om min "uædle Bagtalelse og Løgn" om D.'s Lære og Virksomhed, for at splitte hans Menighed; thi hvem D. er i Lære, og følgelig ogsaa i Virksomhed, er noksom bekendt. Begge Dietrichsen'erne vare Grundtvigianere, og den ene af disse Mænd var det, som afslagde hiint vederstyggelige Vidnesbyrd i Lund.

G. Dietrichsen slutter sit Angreb paa mig med følgende Tirade: "Længe nok har Gielken ført Folk bag Lyset ved sin falske Mandeligheds Skin, det er paa Tiden, at han fremstilles som han er, og jeg maa af Hjertet beklage, at den gamle Gielken er just den Samme, som han var før; thi Amerika har ei gjort ham til, hvad han nu er, men kun givet ham en friere Anledning til at aabenbare, hvad der ogsaa hjemme boede i ham, Noget, mange af hans Landsmænd derover, som have kjendt ham hjemmefra, have vidnet om ham."

Her er altsaa Dietrichsen gaaet et Skridt videre i Beskyldningerne mod mig, og her erklærer han min Sjælstilstand og Færd førend jeg reiste til Amerika for at være den Samme som nu; thi, siger han, jeg

"er just den Samme, som jeg var før." I en anden Forstand end Dietrichsen mener jeg ogsaa selv, at jeg ved Guds store Naade og uendelige Trofasthed mod mig er "den Samme;" men at jeg ved mit falske Mandeligheds Skin skulde mit hele Liv igjennem have bedraget hver Mand, det har dog hidindtil kun været paastaet af de mest Forhærdede mod Sandheden, og til disse er det som Dietrichsen synes at slutte sig, idet han saaledes gaar endnu et Skridt videre i Beskyldningerne mod mig. Han vil altsaa kjende min tidligere Færd her i Landet for Bedrageri, skjønt Gud af sin uforstyldte Naade velsignede mit Vidnesbyrd til mange Sjæles Opvækkelse og Liv i Kristo Jesu. Jeg har dog troet som den Blindspøgte, at Gud ikke hører Syndere og at en Djævel ikke uddriver den Anden. Vel har jeg ikke andet Vidne om min indre Sjæletilstand end de tre Vidner i det Høie, men saasom Dietrichsen her ved sigter saa haardt, endog min fordums Virken her i Landet, saa tillader jeg mig at spørge de oplyste og troende Sjæle, iblandt hvilke jeg virkede, og som vare Vidner dertil, om mit Vidnesbyrd iblandt dem var i menneskelig Visdoms overtalende Ord, om den var i falsk Mandeligheds Skin, eller om den var i Mands og Krafts Bevisning? Dog, jeg behøver neppe at spørge dem derom; thi det har ikke lykkes mine Forfølgere at berøve mig Massen af de Troendes Tillid. I en anden Forstand end Dietrichsen anse de mig endnu for den "gamle Elling," som han kalder mig, og deres broderlige Hjertes have allesteder

aabnet mig Hjerter og Huse, saa jeg paanyt ved Guds Naade har kunnet fremlægge mit enfoldige Bidnesbyrd om Omvendelse, Tro, Haab og Kjærlighed, eller at vi maa komme til Herren og tage Korset op, og forsage os selv, hvis vi ville blive Hans Disciple og ikke bedrage os selv angaaende Annammelsen af den frie, store og usigelige Naade, som bydes os i Kristo Jesu.

Maatte nu mine Modstandere gaa i sig selv, og tage til Hjerte, hvorledes deres uædle Færd, som jeg haaber, er afmaskeret ved denne lille Gjendrivelse. Maatte de dog ikke længer foragte sand Omvendelse og Skriftens Ord, samt det indre Kald og Aandens Salvelse! Denne have alene sande Troende, men den menneskelige Ordination og Kald kan hvilken-somhelst Hykler og Farisæer have. Jeg elsker dem, som dyre, gjenløste Sjæle til Omvendelse, og hvor skulde det ikke glæde mig, om jeg kunde række nogen af dem Broderhaand, som den, der var overgangen fra Mørket til Lyset; thi saalænge som Mørket hersker, ved jo ikke det stakkels Menneske, hvad det gjør, saasom Verdens Lyst, egen Visdom og Lidenstaberne forblinde Sjælen.

At besvare alle øvrige Angreb paa mig, er for mig et uoverkommeligt Arbeide, og æsker nogen Svar af mig, saa vil han nok finde det i denne lille Besvarelse, saasom Angrebene dreie sig om det heri berørte. — Mange har Sjælefienden i vore Dage fanget i en symbolsk Stridsaand, og at jeg skulde saa være ifred for saadanne aandelige Slagsbrødre er

neppe at vente; skriver jeg en Opsats, saa kommer der sikkert ti Modartikler, og derfor maa jeg lyde Apostelens Ord, at fly et kjættet Menneske, naar jeg en eller to Gange har formanet ham, paa det, at jeg ikke selv skal blive fanget af de bedrøvelige Stridigheder, som komme af den saakaldte Rundskab, hvortil saamange i vore Dage bekjende sig, idet at de feile i Troen. Jeg maa saaledes lide, hvad der falder paa min Lod, og anbefale Ham Sagen, der engang skal føre for Lyset det, som nu er skjult i Mørket, og aabenbare Hjerternes Raad.

Kenneboe, den 2den Juni 1862.

E. Gielsen.

*

*

*

Da Gielsen kom hjem fra Norge, var Tilstanden i Amerika sørgelig. Den frygtelige Borgerkrig herjede da i Landet, og paa Kirkens Feldt var der Strid og Pennefeide om "Slaveriets Ikkesyndighed" og det "ubetingede Evangelium." Brændpunktet var dengang: "Er Raaden ved Evangeliets Hørelse givet og meddelt eller tilbuddt?" Hertil kom Indianernes Herjinger, fornemmelig i Minnesota. Landet, og ikke mindst dets norske Befolkning, var saa at sige i et baade legemligt og aandeligt Oprør.

Gielsen begyndte imidlertid efter sin Hjemkomst sin vanlige Virksomhed med at reise omkring og virke med Guds Ord. Han stod hele Tiden som Formand for det Samfund, han tilhørte, men i Egenkab af Formand udrettede han lidet. Formandsarbeidet

maatte hovedsagelig varetages af den valgte Viceformand.

Samfundet voksede og flere Præster bleve ordinerede, og det saa ud til, at Menighederne havde en stadig Fremgang.

Men der var hele Tiden dem i Samfundet, som ikke kunde blive fortrolig med den saakaldte "gamle Konstitution." Den laa der, som vi have set, som en Anstødssten og forhindrede Samfundets Vækst og fredelige Udvikling. Paavirket ved Samtaler og Diskussioner kom Flere og Flere efterhvert til den Overbevisning, at Konstitutionen burde rettes, da den ikke svarede til sin Bestemmelse som Ordning for et organiseret Kirkesamfund. Og da det afgjørende Dieblif kom, var der kun Enkelte tilbage, som ikke lod sig overbevise, men blev fast ved sin Mening, at Konstitutionen var ret. For Gielens Bedkommende var det visseelig ikke Tilfælde, at han bitterlig vilde holde paa noget, som var galt, men hans Modstand mod Forandringen skrev sig hellere fra et uklart Syn paa den Sag, hvorum det her gjaldt. Han syntes ikke at kunne holde klart ud fra hverandre Betydningen af Konfession og Konstitution. Det var nemlig Kirken i egentlig Forstand, han havde for Die, og fra denne Side betragtet er det klart, at Ingen anden end Guds Børn er Medlemmer af samme. Men naar man ser Kirken fra den Side, som den gestalter sig her i Verden, i sin synlige Fremtræden, da bliver der en Blanding af Hyklere og sande Kristne, der tilsammen bruger Raademidlerne, og

som ingen Mennesker formaa at adskille, selv om man øver den allerstrengeste Kirketugt. Der bliver derfor Forskjel paa, hvad vi bekjender om de sande Kirke-medlemmer, og den Regel, som stilles for Optagelse i det ydre Kirkesamfund.

Det var især Paragraferne 1 og 2, som man fandt var misvisende. De lyder saaledes:

§ 1. Da vi Forenede have formedelst vor Herre Jesu Christi Naade forenet og sammensluttet os til et offentligt Kirkesamfund i den lutheriske Kirke, saa være det herved fast besluttet og bestemt, at dette vort Kirkesamfund skal stedse forblive at være, ligesom det nu er, overensstemmende med den ægte lutheriske Tro og Lære, og bygget paa Guds Ord i den hellige Skrift i Forening med de apostoliske og augsburgske Troesartikler, der tilligemed Ordet er Regel for vor Kirkeorden og for vor Tro og Bekjendelse, som levende Lemmer under vor Frelser Jesum Christum, der er vor Kirkes Hoved.

§ 2. Efter den Orden og Naade, som den hellige Skrift lærer og overbeviser, at intet Almindeligt eller Urent kan indkomme i det nye Jerusalem (Hab. 21, 27, m. m. fl.), saa kan og Ingen optages som Medlem i vort Samfund, uden han har igjennemgaaet en sand Omvendelse eller og er paa Omvendelsens Wei, saa han har en kjendelig Sorg over Synden og Hunger og Tørst efter Retfærdighed, hvoraf maa følge Levnets Forbedring til Vidnesbyrd om den levende Troes Virkninger i Sjæl og Hjerte, om hvilket Skriften vidner saa udtrykkeligen

at være af uundgaaelig Fornødenhed for ethvert sandt Lem paa det sande Kirkelegeme.

Første Paragraf syntes man var uklar, da ikke alene de apostoliske, men ogsaa de augsburgske Troesartikler var stillet Side om Side med den hellige Skrift, som Samsundet skulde bygge sin Tro og Lære paa. Dette vidste man ikke var Meningen, at Forfatterne havde tænkt at ophøie Bekjendelsen paa Guds Ords Beføstning; men Paragrafen udtrykte ikke klart, at Guds Ord er den eneste Kilde og Regel for Tro, Lære og Liv. Derfor fordrede man, at den skulde forandres saaledes, at den kom til at udtrykke en klar og umisvisende Mening.

Omvendelsen og dens Frugter, som Paragraf 2 beskriver, mente man, vare Kjendetegn paa dem, der vare Kirkens ægte Lemmer, hvem Gud alene kjender; men da denne Paragraf var sat som Regel for Optagelse i det ydre Samsund, maatte den forudsætte, at de, der skulde optages, vare Hjertekjendere, efterdi Syndesorg og Hunger og Tørst efter Retfærdighed er noget, som er indvortes og maa søges i Menneskets Hjerter. Ligesaa syntes man, at det anførte Skriftsted var galt anvendt. Det staar fast, at intet Urent kan indkomme i det nye Jerusalem; men at faa et Samsund paa Jorden, som bestod af lutter Omvendte, det er, ifølge Guds Ord og al Erfaring, umuligt. Derfor kunde en saadan Paragraf ikke praktiseres paa Jorden, og at have Noget, som ikke kunde praktiseres, ansaa man at være forkjært. Hertil kom, at de, der holdt mest paa Konstitutionen,

viste sig temmelig overfladiske, naar det gjaldt Op-
tagelse.

Der var ogsaa andre Paragrafer i Konstitutio-
nen, som man var misfornøiet med, og flere Præster
havde antaget den under Forbehold, og Enkelte havde
ikke antaget den. Talte man med Gielsen om denne
Sag, saa syntes han at ville indrømme Argumenter-
nes Berettigelse og sagde, at han ansaa Konstitutio-
nen kun som et Udtryk for, hvad Kirken skulde være;
men naar der blev Tale om at rette Ordstilen og saa
den til at udtrykke den Mening, som man deri vilde
have udtalt, satte han sig bestemt imod.

Smidlertid dreves Sagen mere og mere frem og
fik et offentlig Præg. Den blev behandlet paa flere
Møder. I Oktober 1873 behandlede Konstitu-
tionsagen paa et Kvartalsmøde i Minneapolis, Minn.
Der blev foreslaaet at indstille til Synoden følgende
Aar at forandre Paragraferne 1 og 2. Dette For-
slag blev understøttet af Gielsen selv og antaget mod
1 Stemme. Men Synodemødet i 1874 gjorde ikke
mere ved Sagen end at det nedsatte en Komite af Sam-
fundets samtlige Præster, der skulde træde sammen
til fælles Raadslagning og Overveielse om, hvilket
Skridt man her burde tage. Sagen var alvorlig,
da man var bange for Uenighed og Splittelse, der
aldrig drager sørgelige Følger efter sig.

Den nedsatte Komite traadte sammen i Minnea-
polis den 15de Juli 1874. Man enedes snart om
Nødvendigheden af at gennemgaa den gamle Kon-
stitution for at gjøre Rettelser og Tillæg til den, saa

den i klare Ord maatte udtrykke Synodens Troesbekjendelse og Formaal, samt Bestyrelsens Pligter. Det Hovedsagelige var nu at træffe den bedste Maade at gjøre dette paa, saa Herrens Billie maatte ske. De Fleste syntes, at under Samfundets daværende Udviklingsperiode forekom den gamle Ordning at lide af saamange Mangler, uheldige og overflødige Udtryk, saavel som overflødige og manglende Paragrafer, at det vanskeligt lod sig gjøre at faa den tilfredsstillende kun ved en Revision. De troede det hensigtsmæssigst at forfatte og søge antaget en ny Konstitution. En mindre Del vilde hellere beholde den gamle med saa faa Forandringer som mulig, for ei at forarge og vække Uro. De vilde hellere have Skrøbeligheder i Konstitutionen, end saare redelige Samvittigheder og foraarstige Splittelse.

Resultatet af Mødet blev, at Komiteen fremlagde for Synoden baade et nyt Udkast til Konstitutionen og den gamle i revideret og forøget Form, samt et Forslag til Menighedsordning, til Antagelse for Samfundets Menigheder.

Paa Synodemødet 1875 behandlede Konstitutionsagen indgaaende og grundigt. Her var Alle, undtagen Gielken og Enkelte med ham, der fremdeles holdt fast paa den gamle usforandret, enige om, at den gamle Konstitution ikke var tilfredsstillende, hvilket grundigen blev bevist under Diskussionen vedkommende denne Sag. Der blev nu Spørgsmaal om Synoden skulde antage det nye Udkast eller den gamle reviderede Konstitution. En nedsat Komite anbefa-

lede det nye Udkast til Drøftelse og Antagelse, hvilket de Fleste var inde for. Men Gielsen og de, som stod paa hans Side, ialt 7 Medlemmer, bad nu om Tilladelse til at forlade Mødet for i Enrum at overveie med hverandre, hvilke Forandringer i Konstitutionen de kunde indgaa paa. Dette tillodes dem, og næste Dag indleverede nævnte Personer i Mødet Forslag til Rettelse af Paragraferne 1, 2, 6, 9, 13 og 19, samt med Tilladelse for Mødet at gjøre de fornødne Tillæg. Disse Rettelser fandt man ikke helt igjennem tilfredsstillende; men de værste Anstødsstene vare dog borttagne, og saa antog Synoden dette Forslag til Rettelse af Gielsen og hans Benner, for Freds Skyld.

Synoden gennemgik nu og antog Konstitutionen paragrafvis og tilsidst blev den enstemmig antaget i sin Helhed. Den saaledes reviderede og antagne Konstitution var nu Synodens Konstitution.

Man glædede sig nu over, at Samsundsfløien havde fundet en fredelig Havn efter de mange udstandne Storme; men der var enkelte Personer med ombord, som havde Lyst til at føre det ud i Brændingerne paany. Disse begyndte baade privat og offentlig at agitere mod de gjorte Forandringer i Konstitutionen og mere Andet i Samsundet, som ikke faldt i deres Smag. Især var enkelte af Præsterne i Samsundet Gjenstand for hadske Udfald og svære Beskyldninger.

Det gjaldt nu for disse Mænd at faa Gielsen over paa sin Side. Dette lykkedes dem ogsaa. Paavirket

af det stadige Tryk fra den Side afgav Eielsen i Februar 1876 en offentlig "Erklæring," hvori han "fratiger sig al Delagtighed i de paa sidste Møde gjorte Forandringer i vor gamle Konstitution" — og siger, at den gamle "er rigtigere og i bedre kristelig Orden, hvorfor han vil fastholde den uforandret."

Udpaa Vinteren i 1876 holdt disse gamle Konstitutionsmænd et Møde i Jackson Co., Minn., hvor de organiserede sig paany paa den gamle Konstitutions Basis og valgte Eielsen til Formand. Der var nu faktisk to Organisationer med hver sin Formand — Eielsen blev nemlig ikke gjenvalgt til Formand paa Synodens Aarsmøde 1875 —, der begge vilde gjøre Fordring paa at være det retmæssige Samfund.

Som venteligt kunde være, under menneskelige Forholde, blev dette Anledning til en unyttig Strid, der skabte en dyb Kløft mellem dem, der før havde været forenet som Samfundsbrødre, og at den kjødelige Iver vilde indblande sig fra begge Sider, staar ikke til at nægte; især var "de Gamle" dristige i sine Beskyldninger mod Samfundets Præster for falsk Lære og Bildfarelse. Dette troede de at kunne begrunde dels i den Stilling, Præsterne havde indtaget under Konstitutionsarbeidet, dels i en anden Omstændighed, som her i Korthed bør berøres.

Synoden havde paa et Aarsmøde bestemt, at Redaktionen for Samfundets Organ "Budbæreren" skulde optage i Bladet Artikler af den bekjendte svenske Forfatter Rosenius. I disse af Redaktionen be-

nyttede Artikler forefandtes enkelte Stykker, der, læsrevne fra sin Sammenhæng, af mindre velvillige Læsere let kunde mistydes. Det var Betydningen af Loven og Evangelium og deres Forhold til hverandre, det her gjaldt. "De Gamle" paastod, at Rosenius var en falsk Lærer, der forkastede Loven og gjorde Himmelveien for bred. Paa Grundlag heraf erklærede de, at Samsfundets Organ lærte falskt og vildfarende og fordrede, at hele Synoden skulde erkjende dette og vende om. Dette kunde Synoden ikke gaa ind paa; thi om end Rosenius, som andre Lærere i Kirken, tildels kunde have udtrykt sig mindre klart og forstaaeligt, var det ingen Grund, hvorfor man skulde dømme ham som en Kjætter. Og bortset fra Rosenius, der som Person staar og falder for sin egen Herre, holdt Præsterne og Samsfundet fast ved Hovedtingen i denne Sag, at Evangeliet og den frie Raade i Kristo er vor Frelses Kjæp og Stav, der baade gjenfjoder Sjælene og giver dem Kraft og Hjælp til Helliggjørelsens Gjerning. Dermed forkastede man ikke Loven, men gav den den Plads, som den Helligaand har sat den, i Guds Ord og som vi har lært i vor Børnelærdom, at Loven overbevise den Ubodfærdige om Synden og dens Straf, driver de Bodfærdige til Kristum og undervise de Troende om hvad de skal gjøre og lade.

Som det almindeligvis gaar under saadanne Omstændigheder, naar man vil modarbejde en Retning, som man tror er falsk, staar man i Fare for at overskride Linien paa den modsatte Side, saaledes

gik det ogsaa her. Medens Repræsentanterne for den gamle Retning skulde modarbejde, som de mente, det "løse Evangelium," kom de til at ophøje Loven paa Evangeliets og den frie Naades Beføstning; med andre Ord, de overvurderede Lovens Virkning og Evne og Menneskets egen Kraft, hvorved Evangeliet og Naaden bleve skudte for langt i Baggrunden. Rigtigheden heraf tror vi godtgjøres af Referatet af Forhandlingerne paa deres Naarsmøde 1876. Dette Referat, der foreligger trykt for Offentligheden og, saavidt vi ved, aldrig har været tilbagekaldt, maa vel kunne anses for at udtrykke Mødets Bekjendelse i foreliggende Spørgsmaal. Der hedder det, at "Lovens Gjerning er at dødsgjøre Mennesket fra sig selv og sin egen onde Kraft," at "Mennesket dør formedelst Loven ogsaa fra sin Trældom under Loven" . . . og saaledes paa denne Naade faar Trang efter Jesus, bliver aflædt og fornyet til et Guds Barn, ja faar "Ud til Loven og springer glad i Budet af Kjærlighedens Drift, og vil saagjerne have Loven til at komme ind i Samvittigheden."

Fremdeles hedder det, at det er Bildledende og Formastende, naar det gjælder for en fattig Synder at blive retfærdiggjort for Gud og annamme den Helligaand, at "faste Alt paa Troens Forkyndelse og Naaden, beraabende sig paa, at Jesus for saa og saa lang Tid siden har gjort Alt for sig."

Fremdeles paastaes der, at de, som ere komne

ind paa Helliggjørelsens Bei, tror, ikke som fattige og fortabte Syndere, men som "hellige Mennesker" osv.

Det ses heraf, at det ikke alene var den ydre Samfundsordning, der skabte Adskillelsen; men at der laa en stor indre Uoverensstemmelse i disse Lærebegreber til Grund for samme.

Vi skyldte at bemærke, at Gielsen aldrig underkrev eller antog dette, og at de mere Retfindige med ham visse vilde forkaste disse Paastande som vildfarende. Men vi anføre dette for at vise, hvorledes de mest Ekstreme i denne Retning kulminerede i disse betænkkelige Læresætninger.

Men Gielsen viste sig for svag i ikke at advare imod denne lovlige Retning, som gjorde sig gjældende iblandt hans "gamle" Venner, ligesom han ogsaa handlede uklogt i først at gjøre Forslag til Forandring i Konstitutionen og siden gaa tilbage derfra igjen. Herved tabte han ikke saa lidet af den Kredit, han før havde nydt iblandt Mange. Thi hvordan man end forklarer det, viser det dog en Holdningsløshed, som ikke godt kan forsvares. Forresten lagde han alt for stor Betydning i Synodens Handling i denne Henseende; thi her var der aldeles ikke Tale om at vige fra den Lære, man før havde holdt fast paa og bekjendt sig til, men kun at faa istand en tilfredsstillende Samfundsordning.

Synoden følte sig ogsaa meget stødt over denne Gielsens besynderlige Optræden, og han lod i denne Tid falde adskillige drøie Beskyldninger især mod Samfundets Præster.

Paa Aarsmødet i Chicago 1876 indgav Gielsen sit Navn som Medlem af Synoden; men førend Synoden vilde erkjende ham som saadan, ønskede den en Redegjørelse af ham for dette hans ovennævnte Forhold mod den. I den Anledning blev han gjen- nem en Komite trende Gange indkaldt til Mødet, men han afflog at ville forhandle med Synoden med den Bemærkning, at han var "bange for Ordstrid" og vilde, at Synoden skulde uhindret ordne sine Sager, saa vilde han senere "se paa dens Arbeide." — Videre bemærker han i sin Redegjørelse til Synoden: "Vi kan ikke negte, Venner! at en ny Landsretning er i Samfundet, — som ser med Foragt paa den ensfoldige Sandhed og higer efter det Høikirkelige og arbeider mere paa ydre Ordninger." . . . . . Han forsikrer tilsidst, at "det aldrig har været hans Tanker, at han skulde stifte noget nyt Samfund."

Gielsens Forhold i denne Sag forekom Synoden tvetydigt, og den beklagede med Sorg det Standpunkt, han her indtog.

Synodens Stilling her var temmelig kritisk, og i det afgjørende Dieblik antog den en skarp Resolution, der virkede saarende og ligeoverfor Gielsen aldrig burde have set Dagens Lyk.

I denne Resolution erklærer Synoden, at den ikke vil "betragte Gielsen som Medlem af Samfundet, førend han offentlig tilbagekalder sine Beskyldninger mod Samfundet og dets Præster for vildfarende Lære og falsk Landsretning, samt tillige til-

stemmer den af Synoden antagne reviderede Konstitution.“

Biskop var Foreteelserne af den Art, at de kunde friste Synoden til endelig at tage et afgjørende Skridt; men af Hensyn til Gielsen, hans Arbeide og hans Alderdom burde den have handlet mere skaansomt og ladet Fremtiden tale. Men i saadanne Omstændigheder har Kjødets let for at gjøre sig gjældende, og Sagtmodigheden og Ydmygheden staar i Fare for at fortrænges af en Nidkjærhed, der er altfor lidet blandet med den Kjærlighed, som er af Gud. Senere Tids Erfaring har vist, at det spændte Forhold, der opstod mellem Gielsen og Synoden, grundede sig fra begge Sider mere paa Overilelser og Misforstaaelser end noget andet. Der følte ogsaa Trang til en bedre Forstaaelse, og Stemningen forbedredes betydeligt i det Senere.

Gielsen ansaa det Ret for sin Del at indtage en Slags Mellemstilling og holde sig med "de Gamle" en Stund for om muligt at faa føiet det tilsammen, som var adskilt. "Derjom jeg forlader dem," sagde han, "komme de til at gaa sine egne Veie og sjerne sig mer og mer; men staar jeg med dem, maaske at Gemytterne da vil mildnes og Alting rettes med Tiden." Dette udtalte han mange Gange, og at det var alvorlig ment, kan bedst ses deraf, at han længe undslog sig for at ordinere Præster for den Part, der var skilt fra Samsundet. Der pleiedes ogsaa Forhandlinger om at gjøre Forsøg paa at faa istand en ydre Sammenlutning igjen, men naar dette stran-

dede paa uoverkommelige Hindringer, bærer vistnok Andre et større Ansvar derfor end Gielsen selv. De fordrede nemlig som Betingelse for Forening, at Synoden skulde erkjende sine Synder og antage paany den gamle Konstitution, noget, Synoden selvfølgelig ikke kunde indgaa paa.

Da der ikke viste sig nogen Udfigt til Sammenlutning igjen, beghyndte "de Gamle" at trænge paa Gielsen, at han skulde ordinere flere Præster. Paa et Møde i Minnesota havde de bestemt, at to af dem skulde ordineres. De telegraferede da til Gielsen i Chicago med Forespørgsel om, hvor Ordinationen skulde finde Sted. Paa denne Forespørgsel indløb intet Svar. Senere blev Gielsen i Brev underrettet om, at, hvis han ikke vilde udføre Ordinationen, maatte de henvende sig til Andre for at faa den udført. Gielsen efterkom da deres Ønske, mere tvungen end frivillig, og ordinerede om Sommeren 1881 Mons Longeteig og Ingebrigt Johnsen til Præster, men, saavidt vides, ikke paa noget særeget Menighedskald.

Som før bemærket var Forholdet mellem Gielsen og Samsfundet temmelig spændt. En Del tog Sagen alvorlig, og paa enkelte Steder blev Gielsen en Tid negtet Kirkerne; men Forholdet forbedrede sig omsider, og Gielsen besøgte Samsfundets Menigheder og blev annammet omtrent som før. Hans Bidnesbyrd paa Prædikestolen var det samme gamle Bidnesbyrd, som han altid havde aflagt. Hans Foredrag i det Sidste var mer end nogenfinde gennem-

trængt af Evangeliets milde Duft, som alene kan skjænke Fred for det af Synden betrængte og fredløse Hjerte.

Naar Gielsen talte om Samsfundets Præster, brugte han altid at betegne dem med Ordet "vore," hvilket ogsaa beviser, at han aldrig ansaa sig for skilt fra Samsfundet.

Han følte adskilligt tungt i det Senere ved at betragte Stillingen blandt sine "gamle" Benner, da der begyndte at vise sig Uenighed ogsaa iblandt dem. Hans "Afskedsord," som vi nedenfor gjengive, udtrykke i denne Henseende, hvad hans Hjerte følte paa det Sidste.

Gielsen havde aldrig No til at være hjemme. Saalænge han kunde, reiste han flittigt omkring. Medens han for en Del Aar tilbage var paa en Reise i Goodhue, Minn., toge Hestene, han kjørte med, ud paa Bildsprang med ham; han faldt derved af Vognen og forslog sig i den Grad, at han i længere Tid maatte holde Sengen. Han kom sig igjen og reiste ogsaa adskilligt siden; men Faldet forarsagede en Lammelse i den høire Side, som han ikke mere overvandt.

Vinteren 1881 blev han syg i Primrose, Wis., og laa tilsengs i flere Uger, hvorfor ogsaa hans Hustru reiste derhen for at pleie ham. Man tænkte da, at hans Endeligt var kommen; men Herren vilde det anderledes. Han fik ogsaa denne Gang komme op igjen; men fra den Tid gif det stadig nedad med hans Helbred, indtil han for stedse maatte opgive sine

Reiser og flaa sig til Ro i Chicago. Her havde han holdt sin første Prædiken i Amerika, og her skulde han ogsaa holde sin sidste Formaningstale. Med sin Familie havde han boet i Chicago siden 1873.

Saalænge hans Kræfter tillod det, overvar han Søndags = Gudstjenesterne i Trefoldigheds = Kirken om Formiddagene og tog ogsaa Del i Forretningerne enten med en Bøn eller en kort Tale. Og om Søndags = Eftermiddagene havde han lige til det Sidste Opbyggelser i sit Hus. Saalænge han kunde gaa omkring i Byen, besøgte han flittig de Syge og Fattige, og allesteds havde han et Ord paa rette Sted eller en Pengegave, som han stak i Haanden paa de Trængende.

Sygdommen tog imidlertid til, og da han forstod, at Døden nærmede sig, følte han Trang til at styrke sig med Herrens Madvere. Pastor Chr. D. Brohaugh meddelte ham paa hans Begjæring Madveren den 25de November 1882. Til Tekst for en kort Skriftetale valgte han Luk. 2, 21 — 32 og udviklede i Korthed Simeons Forhold, da han i Tempellet holdt Jesus paa sine Arme og med ham kunde se Døden som en Fredsfart. Han gjorde en Sammenligning med Simeon og den Syge og mente, at ogsaa han med Jesus i Troens Arme kunde betragte Døden som en Fart i Fred til Fredens Land. Da skyndte den Syge sig at tillægge: "Ja, men det faar nu blive af Naade for Kristi Skyld, det!"

Eielsen's sidste Sygeleie varede omtrent tre Maa =

neder. Det var smerteligt; men han bar Smerterne med Taalmodighed og Gudhengivenhed.

Han lagde den hele Tid under sin sidste Sygdom for Dagen en dyb Erkjendelse af sin Uværdighed og prisede Guds Naade, som lod ham beholde hans Sinders Brug og gav ham Tid til at opgjøre sin Sag med Herren og pakke vel sammen til Graven.

Naar man talte med ham om Hjemgangen til Himmelen og Freløsningen ud af Trængselen her i Verden, brugte han altid at lægge til: "Det maa blive af bare Naade, det," eller "det maa blive alene for Jesu Kristi Skyld, det."

Ansægtningerne udebleve vistnok ikke, men Guds Ord, hvori han havde sin Hvile og Trøst, var hans Lys i Mørke og hans Sværd i Troens Krige; det holdt Frimodigheden oppe og hjalp ham over det mørke Dyb.

Da hans ældste Datter grædende takkede sin døende Fader for alle Formaning, han havde lagt hende paa Hjertet, og bad, at han vilde forlade hende al hendes Udydighed og Alt, hvad hun havde gjort ham imod, svarede han: Det er for længe siden forladt af mig, men omvend dig nu og søg Gud med Alvor i Naadens Tid, at du ogsaa maa blive salig. En saadan Formaning er tung paa et Barns Hjerte.

Den sidste Aften, da hans Nærmeste havde samlet sig om ham for at være Vidner til hans sidste Kamp, bad han, at de maatte forene sig i Bøn for ham. De knælede ned og bade med Tørelser, der alene kan kjendes i saadanne alvorssfulde Stunder.

Og da der efter Herrens Bøn fulgte det betydningfulde "Amen," gjentog den Døende: "Amen, Amen!" Derefter bad han dem synge Salmen: "Om Himmeriges Rige saa ville vi tale" osv. Da Salmen var tilende, bad han for sig selv. De hørte Slutningsordene, som vare hans sidste paa Jorden: "For Jesu Kristi Skyld!" Døden gjorde sit sidste Arbejde uformærkt. Han sov ind i Ordets bogstavelige Forstand.

Det sidste Bud, han gjennem sin Hustru bragte sine Brødre og Søstre, var dette: "Hils mine Venner og Bekjendte med, at jeg dør i Troen paa min Frelser."

Hans Udlændigheds Dage vare 78 Aar, 3 Maaneder og 22 Dage. Hans Forløsningsstund slog den 10de Januar 1883, Kl. 11.40 om Aftenen.

Gielsens Afskedsord.

Kjære Venner, Brødre og Søstre i Herren, vor fælles Frelser!

Jesu Kristi Naade, Faderens Kjærlighed og den Helligaands Samfund være Eder tilønsket i Jesu Navn! Amen.

Det har nu behaget min Herre og Gud at lægge mig paa Sygeleiet, vel ogsaa efter al Sandsynlighed paa Dødsleiet. Det er ogsaa mit høieste Ønske at faa blive forløst fra Jordelivets Besværigheder. Synden er det største Onde, som hænger ved os, saalænge vi lever i den jordiske Hytte; den bringer saa

mange Lidelser over os, baade paa Sjæl og Legeme; og jeg er bleven træet af disse Ting og længes efter Hvilen, som jeg haaber ved Guds Naade ikke er langt borte. Saa vil jeg nu sende min sidste faderlige, broderlige og venlige Hilsen til Eder Alle, som kjen-
der mig, og med hvem jeg er kommen i Berørelse rundt det ganske Land. Jeg har havt mangen glad og opbyggelig Stund sammen med Eder; men jeg har ogsaa oplevet mange smertelige Lidelser, særdeles i den senere Tid, hvor Splid og Uenighed har taget saa stærkt Overhaand blandt Broderskabet, at det ene Lem fortæres af det andet, istedetfor at de som Lem-
mer paa et og samme Legeme, Grene paa et og samme Træ, skulde vokse, trives og tiltage i det gode og staa hinanden bi, idet de drager den samme Saft af en og samme Stamme.

Kjære Brødre, Børn og Venner! Jeg lægger Eder paa Hjertet at betænke, hvorledes det er gaaet iblandt os: hvorledes Bitterhedens og Ukjærlig-
hedens Aand har taget Overhaand, hvor liden Om-
sorg der spores for Sjælens Frelse, baade for sig selv og andre. Den kostbare Naadens Tid spildes med Stridspørgsmaal, Meningsforskjel om Samfund og Samfundsaaend. I saadanne Sager kan den gamle Adam og den stærke Egenwillie ogsaa saa være med, men sjælden eller aldrig Jesu ydmyge Sind og Kristi Kjærlighed, som baade ved Ord og Eksempel raader til Enighed, Kjærlighed, Fordrage-
lighed og en sand Omsorg for Sjæleenes Frelse baade for Venner og Fiender. — Kjære Venner og med-

kaldte Brødre til Livet i Gud! Min Bøn og Formaning til Eder nu paa mit Dødsleie er, at I vil vende Eders Nie og Sind til ham og paa ham, som er Mesteren og vor Forgjænger, som har sagt: lærer af mig, thi jeg er fagtmodig og ydmyg af Hjertet.

Min Formaning er, at Enhver vilde gaa mere i sig selv og spørge, om han har Kristi Aand og Jesu ydmyge Sind, og har man det, da flyder deraf Kjærlighedsfrugter i Udøvelse mod Ven og Fiende; og den faste Regel staar: Aldeles som I vil, at Menneskene skal gjøre mod Eder, saaledes gjører og I mod dem. En sand Kristen er ikke blind for Tidens Tryk med Hensyn til de mange Lærdomsveir og Aandsretninger, Samfund og Samfundsaaend, delte Meninger og deslige; men et Guds Barn gjør det aldrig til sin Levevei eller Næringskilde, som det har sin Fornøielse i at tale om; ei heller strider et saadant derimod med kjødelige Vaaben, som er Egenwillie, Egetthkke, Egetfjind, hvor det eget Jeg spiller Hovedrollen. Og hvo som strider med disse sidstnævnte Vaaben, bliver om kortere eller længere Tid magtesløse og liggende i Dødvandet, fordi der var blot Sandheds Skin, men ikke Sandheds Kraft. Derfor beder Apostelen at omgjorde os med Sandheds Hælte og alle øvrige Vaaben, som høre til en ret Jesu Kristi Stridsmand. Men, saa formaner han og, at "al Bitterhed, Had, Brede, Skrig og Bespottelse være langt fra Eder med al Ondskab." Gud give enhver Naade til at prøve sig og se sig vel for, hvilken Vaabendragt han er iført og hvormed han

tænker at bestaa paa den onde Dag. Saa, kjære Brødre og Venner! Hør nu en Døendes Formaning, der staar nær ved Evighedens Port, hvem det ene og alene er om at gjøre de Ting, som er virket af Gud og kan bestaa for ham. Jeg beder Eder i Jesu Navn, I alle, som har et Baaben i Eders Haand og Bælte om Eders Lænd, prøv og se Eder vel fore, om Sværdet er tegnet med Mesterens Stempel og Bæltet ombundet af hans Haand. Hvis saa er, da skal du seire i alle Tilfælde, om du ikke havde andet end en Slyng og nogle glatte Stene. Thi at gaa i den Herre Zebaoths Navn, er den bedste og paalideligste Rustning. Men denne Rustning bliver ikke nogen isørt uden i Ydmøghedens Dal. Saa se nu til, kjære Venner, at holde Eder til det lave og enfoldige saa som vor gamle gode Børnelærdom, der har staaet sin Prøve gjennem Aarhundreder, og har vist sig baade i Lærdom og Lærdomsfrugter at være den ægte Sandhed og et Betsignelses Middel for mange Hjerter. Ogsaa formaner og beder jeg Eder, at I ikke ville foragte nogen god Orden, men holde og værne om den, saafremt den stemmer med Guds Ord og moralsk Retfærdighed; thi Gud er en Ordens Gud og ikke en Forvirringens Gud. For alting tro Guds Ord enfoldigt, med Selvprøvelse paa Hjerte og Bøn om den Helligaands Nys. Vogt Eder for at ville mestre Ordet efter Fornuften; thi det er det første Skridt til al Vildfarelse og egne Veie, og aandelig Hovmod er det inderste og fornemste Hjul i Selvraadighedens Maskine. Ved altid Gud be-

vare Eder fra Verdens Aand, fra Bildfarelsens Aand og fra Eders egen Aand.

I de 56 Aar, siden Gud kaldte mig og opvakte mig af Syndesøvnen, har han givet mig Raade til at forkynde hans Dnyder, som kaldte mig fra Mørket til sit forunderlige Lys. I denne Tid har jeg vandret om i fire Landskaber, nemlig Norge, Sverige, Danmark og Amerika, og mødt mange forskjellige Troesbekjendelser og Religionsbevægelser. Men skjøndt i stor Skrøbelighed har jeg dog faaet holde fast ved det første Vidnesbyrd og har ikke fundet Fred i noget andet. Derpaa har jeg levet og derpaa vil jeg dø! Amen.

Lev nu alle vel i Gud, og modtag disse mine sidste Formaningsord til Eder, kjære Brødre og Søstre, tilegnet med mit sidste og hjertelige Farvel og fjærlige Hilsen med, at min Udgang af Tiden og Indgang i Evigheden er: Troen paa Jesu Kristi Guds Søns Blod, som renser af al Synd.

Chicago, i December 1882.

Eders døpende Ven og Broder

Gilling Gielsen.

Gielsens Vigbegjængelse

foregik fra Trefoldigheds-Kirken Søndagen den 14de Januar 1883. Menighedens Præst, Pastor C. D. Brohaugh, og Pastor Brun af Konferentsen gif foran Baaren ind i Kirken under Præludium fra Orgelet.

Koret, Prædikestolen og Alteret var draperet med sorte og hvide Baand, ovenpaa Guirlander og Ewiggrønt, hvilket bidrog til at stemme Sindet til Alvor. En stor Skare havde indfundet sig for at høre det gamle agtværdige Vidne den sidste Hædersbevisning, saa Kirken baade nede og paa Galleriet var fyldt indtil Trængsel.*

Under Ledelse af Orgelet og Sangkoret blev de to første Vers af Salmen: "Hvo ved, hvor nær mig er min Ende" ojsv. affunget, hvorpaa Pastor Brohaugh holdt Vigtaalen over 2 Tim. 4, 7. 8 og meddelte en kortfattet Livsfortælling af den Afdøde. (Vigtalen meddeles nedensfor.) Pastor Brun sluttede med en gribende Bøn, hvori han takkede Herren for den Sandhed, som gjennem Afdøde var forkyndt for vort Folk, og bad, at Herren maatte opvække mange saadanne Vidner, der vilde staa stadige paa Zions gamle Mure. Til Slutning affang Forsamlingen det tredie Vers af ovennævnte Salme.

Medens Koret affang en Del af Salmen: "Kom Menneſke, betragte mig," havde Enhver, som vilde, Anledning til at kaste det sidste Blik paa den Afdødes kjære Træk. Derefter bares Kisten ud af Kirken og ledsagedes af et stort Følge til Gravlunden.

Gielſens Vig blev hensat i et Vighus for at begraveſes til Baaren.

---

* En anden gammel Mand, Andreas Selvig, der var et Aar yngre end Gielſen og døde omtrent samtidig med ham, blev begravet paa samme Dag. De stod Side om Side i Kirken og fulgtes ad til Gravlunden.

V i g t a l e n.

Tekst: 2 Tim. 4, 7. 8:

Jeg haver stridt den gode Strid, fuldkommet Løbet, bevaret Troen. Iøvrigt er Retfærdighedens Krone henlagt for mig, hvilken Herren, den retfærdige Dommer, skal give mig paa hin Dag; dog ikke alene mig, men ogsaa alle dem, som have elsket hans herlige Aabenbarelse.

Men Dagen den aldrig er saa lang,
Til Aften det jo skal stunde,
Da Livet det endes med Dødens Tvang;
Ak, maatte vi det begrunde!
Da bæres vi bort til Graven trang,
Op under de tausé Lunde.

Kjære Venner! Menneskets Liv i denne Verden er en uafbrudt Strid. Fra Buggen til Graven er der en uafsladelig Kamp for Tilværelsen, en Strid for at opnaa dette og hint, som Mennesket selv kalder Lykke og Tilfredshed. Her er Kamp imod Modgangens og Skuffelsens tunge Haand, imod Fattigdommens og Lidelsens knugende Magt; her er Kamp imod Satan, Verden og vort eget Kjød, imod Fristelsernes Storme, som bruser paa dette Verdens Hav. Men al Kamp og Strid i denne Verden tager dog en Ende. Døden sætter en Grænse derfor.

Bort Liv hernede er et uafbrudt Løb. Timerne, Dagene, Aarene løbe hurtigt ind i Evidheden. Vi bæres hastig afsted paa Tidens Vinger, og snart staar

den ene snart den anden ved Maalet, ved — Graven, hvori Døden byder os at stige ned. Om man end naar til Støvets Alder og derover, naar man tænker tilbage, saa forekommer det hele kun som en Drøm. Menneſket er underlagt Forkrænkelighed, og denne tærer daglig paa dets inderſte Livsmarv. Det er Synden, ſom har bragt denne Forkrænkelighed over os. Det gamle, for alt Kjød ſaa tunge Ord: "Du ſkal dø," knuger lige tungt paa den Rige ſom paa den Fattige, paa den Unge ſom paa den Gamle. Og naar dette Ord ſkal ekſekveres paa os, da er vi Alle lige ſtillet; da bliver det ſandt for Enhver: "Nøgen kom jeg fra min Moders Liv, nøgen vender jeg tilbage igjen" (Job. 1, 21).

Men det kommer tilſidſt an paa, hvad Slags Strid vi har ført, hvilket Løb vi har rendt. Ikke al "Strid" i Verden er god. Ikke alle "Løb" er de rette.

Apoſtelen vidner i vor Tekſt; at "han har ſtridt den gode Strid" og "fuldkommet Løbet" ſaaledes, at "Troen er bevaret" og "Retfærdighedens Krone" i Udsigt. Ak, den der kunde ſige ham det efter ved Banens Ende! — "Naar Enden er god, ſaa er alting godt."

En Vandringsmand, der har været ude paa Reife og naar hjem, hvor glad er han ikke, naar han faar faſte ſig i ſine Kjæres Arme og ſer ſin Reife lykkelig tilbagelagt. En Arbeidsmand, der har udholdt Dagens Beſværligheder og bringer ſin Dagløn med ſig

hjem til sin kjære Hustru og Børn, hvor tilfreds føler han sig ikke. En Bonde er lykkelig, naar han i Høstens Dage ser sit Arbeide kronet med mange fulde Kornbaand, som han reddet bringer ind i sin Lade. En Hærfører, der har anført sine Tropper mod Fiendens Magt, føler sig lykkelig, naar han seiersdrukken og med Seierens Glans bringer sin Hær ud af Stridens Ild og Røg. Men, hvad er alt dette imod at kunne sige ved sit Livs Ende: "Jeg har stridt den gode Strid."

Men for at kunne stride forudsættes Liv. Den Døde kan ikke føre nogen Strid. Saaledes ogsaa her. Vi maa have det nye Liv i Kristo. Vi maa være fødte paa ny, -- omvendte til vor Sjæls Hyrde og Biskop. Det er den sande Bækkelse, Syndserkjendelse og Omvendelse, der er Porten ind paa Retfærdighedens Bei.

Nu, Kristus, der har forhvervet Retfærdighedens Krone for os alle og ønsker at se os alle prydet med samme, byder enhver af os: "Gaar ind ad den snevre Port; thi den Port er snever og den Bei er trang, som fører til Livet, og de ere faa, som finde den." (Math. 7.) Dersom vi altsaa ønske at ende vort Løb i denne Verden med Retfærdighedens Krone i Udsigt, maa vi ind paa den trange Livets Bei og blive bestandige der indtil Enden, bestandige i Tro og Taalmodighed, i Forsagelse og Kamp, i Bøn og Arbeide. Hører dette alle i denne Forsamling, Unge og Gamle, Mænd og Kvinder. "Du maa fødes paa ny, om du

vil se Guds Rige." "Uden Omvendelse sker ikke Syndsforladelse, og uden Hellighed skal Ingen se Herren." Denne alvorfulde Time, hvori vi stilles Ansigt til Ansigt med den kolde, ubønhørlige Død, er en vigtig Time for os alle. Herrens manende, gjennemtrængende Røst lyder til os alle: Menneske! er du beredt til Døden?

Åh, den sidste Stund, hvor den er alvorlig! Da gaar det ikke af med Hykleri, ikke heller kan Farisæeren da bestaa med al sin Egenretsfærdighed. Nei, da kommer det an paa, om vi ere rensede i Jesu Blod og har vor Retfærdighed i ham. Derfor, kjære Venner, vaagn op til Eftertanke; træng igjennem den snevre Port og grib det evige Liv. Begynd at stride den gode Strid og løb paa Retfærdighedens Bei, at du ikke mister den Krone, som Jesus har kjøbt dig med sit Blod.

Det er ikke alene Apostelen, der skal erlange Retfærdighedens Krone, "men alle dem, som have elsket Jesu herlige Aabenbarelse." Det er altsaa dette, det kommer an paa: Om vi elske Jesu herlige Aabenbarelse. Verden elsker ikke Jesus, ikke heller hans Aabenbarelse hverken i "Kjødet" eller i "Herlighed," og derfor gaar den glip af Kronen.

Jesu Fødsel var en herlig Aabenbarelse. Hans Særdom og Undergjærninger vare herlige Aabenbarelser. Hans Lidelse og Død paa Korset vare herlige Aabenbarelser. Hans Opstandelse og Himmelfart vare herlige Aabenbarelser. Og endelig

skal hans Aabenbarelse i Dommen blive herlig. Men Verden ser intet herligt ved ham. Han har ingen Anseelse, Skikkelse eller Herlighed i Verdens Dine, saa at den kan have Lyst til ham (Esa. 53, 2); derfor forarger den sig over ham og gaar fortaabt. Og fordi Verden ikke elsker Jesu Aabenbarelse i Kjød, kan den heller ikke elske hans Aabenbarelse i Herlighed paa Dommens Dag; thi da kommer han som Verdens Dommer, ikke for at give den Retfærdigheds Krone; thi den har den Vantro foragtet, men for at give den evig Graad og Tænders Guidsel.

Al, om vi vare vise; da vilde vi tænke paa dette!

Men Englene og Hyrderne saa Jesu Herlighed og tilbad. Toldere og Syndere fornam hans Herligheds Kraft i sin Sjæl, holdt sig nær til ham og hørte ham gjerne. Disciplene saa hans Herlighed som den "enbaarnes af Faderen, fuld af Naade og Sandhed" (Joh. 1, 14). De saa i ham "Kristus, den levende Guds Søn," der havde det "evige Livs Ord." Alle troende Guds Børn ser Jesu Herlighed i den daglige Syndforladelsens Rigdom, som han har forhvervet og uddeler til dem. De fattige og naadehungrige Sjæle ved ikke om nogen større Herlighed end den, som er aabenbaret gjennem Jesu dybe Fornedrelse og høie Ophøielse. De elsker denne Herlighed; thi den er bleven deres Liv. Troens Døie gennemskuer Fornedrelsens og Korsets mørke Dække, og bagenom dette ser det Salighedsffatten, der i Liv og Død gjælder for Gud til Retfærdighed og evigt Liv.

Denne Herligheds Aabenbarelse er i de Troendes Hjertes mægtig i Livet under den daglige Anfægtelse og Nød, Kamp og Strid, men mægtigst skal den blive i Døden, naar den fattige, men troende Sjæle al sin Synd, Fortabelse og Død borttaget i Kristi Død, naar den, frigjort fra Støvets Trængsel og rensset i Jesu Blod, i Troens Kraft faar flytte ind i den Stad, som er gjort uden Hænder, evigt i Himlene. O, naar Taarerne tørres og Striden endes der, da skal Herlighedens Aabenbarelse blive stor. Og i Dommen! naar han kommer for at herliggjøres i sine hellige — da skal han blive herlig! Alle, som elske Jesus, stunde til Guds Børns Aabenbarelse. Naar den Herre Jesus raaber til sin betrængte Kirke: "Ja, jeg kommer snart! Amen!" da svarer Zion tilbage: Ja, kom, Herre Jesus! (Ab. 22, 20.) Og, "naar Hytten falder, da faa vi Kronen, og alt Glende er saa dermed endt."

Men man tjener sig ikke op til Herlighedens Krone. Den er en Naadeløn for Kristi Skyld. Den afdøde Broder, hvis Støv ligger for os, har tjent Herren og arbejdet for hans Rige næsten en Menneskealder; men han havde en klar Erkjendelse af, at Saligheden var en uforskyldt Naade for Jesu Kristi Skyld, og vidnede høit, at alle hans Gjerninger var bare som et besmittet Klæde. Herren hjælpe os alle til at modtage hans Naade og bevare den til Døden, at ogsaa vi, naar Tiden kommer, maatte gaa ud af Striden og modtage Kronen! Amen.

Her gif de under stor Foragt;
 Men se dem nu i deres Pragt
 For Tronen staa, de Slagtesaar,
 I Himlens Præstedragt.
 Sandt er det i saa mangen Nød,
 Tidt Taarestøm paa Kiinden flød;
 Men Gud har dem, straks de kom hjem,
 Aftørret paa sit Skjød.
 Nu holde de og har tilbedst
 Hos ham en evig Løvsals Fæst,
 Og Lammet selv, ved Livets Elv,
 Er baade Vært og Gæst.

Gud unde os her at leve saa,
 Naar vi af denne Verden skulle gaa,
 Vi maatte af Hjertet være glade,
 For alle Guds Gaver takke da,
 Saa frydefuld ind i Himmerig gaa,
 Ved Jesum Kristus allejsammen,
 Det unde os Gud Fader, Amen.

Gielsens Begravelse

fandt Sted den 9de April. Som Læseren erindrer,
 blev Gielsens jordiske Levninger hensat i Vighuset
 for at begraves siden. Mrs. Gielsen bestemte sig til
 at kjøbe Begravelsesplads for Familien paa Grace-
 land Kirkegaard, og da Vintertiden var ubekvem
 baade til at udse Stedet som og til Begravelsen, ud-
 fattes det hele til Vaaren. Da alting var ordnet
 angaaende Gravstedet bestemtes Dagen for Begra-
 velsen, og den 9de April indviedes Støvhytten til

dens sidste Hvile i Gravens stille Fred. Gieljens Familie og en Del andre Benner vare fremmødte. Først blev Salmen: "Følg Jesu med, jeg er din Vandringsmand" etc. (194 Guldb. Salmeb.) affungen, hvorefter Pastor Brohaugh talte lidt om de Kristnes Haab i Døden og den stille Hvile, som den Troende nyder i Graven indtil Opstandelsens Dag.

I Henhold til 1. Cor. 15, 20 fremstilledes Kristus, den fra de Døde Opstandne, som den, der er bleven Førstegrøden af de Hensjovede og en sikker Borg for, at den, som tror paa ham, skal ogsaa opstaa med ham i Herlighed.

Det ser usfelt ud, naar Støvhytten lægges i Jorden — "det saas i Forkrænkelighed" — men det bliver et herligt Begeme det, som skal opstaa — "det opstaar i Herlighed." — Det er paa Guds Ord, vor Tro i dette Stykke hviler, tværtimod al menneskelig Fornuft og Forstand.

Kristus er Førstegrøden iblandt de Hensjovede, først, med Hensyn til Tiden; thi han maatte først opstaa inden endnu Opstandelsen af de Helliges Begemer, hvis Grave aabnede sig ved hans Død, kunde ske; dernæst, med Hensyn til Kraften; thi i og gennem sin Opstandelse aabner han for os Livets Dør, saa at vi, hans Lemmer, ogsaa engang kunde opstaa (Col. 1, 18).

Hvor lykkelig er nu hver den, der ensfoldigt tror Guds Ord og tillidsfuld kan bygge derpaa i Liv og Død! Hedningen og den, som ikke tror Guds Ord, ser Dødens Komme med Gru, og naar Noget af de-

res Kjære dø, staa de der og stirre med Fortviølel-
sens Jammer ned i Gravens uhyggelige Dyb. Men
anderledes er det med Jesu Benner, som ved ham
ere opstandne af Syndens og den aandelige Døds
Grav. Døden er dem visseelig en Fiende — den
sidste Fiende, som skal overvindes, er Døden; men
Døden er dem alligevel en Binding og en Indgang
til det Liv, som ikke kjender Synd eller Sorg. Og
naar de gjemme sine Kjære, der ere bortvandrede i
Fred, sørge de ikke som de Andre, der ikke have Haab,
men kan, ved Guds Naade, faa glæde sig i Haabet
om et evigt Gjensyn der, hvor Ben fra Ben ei skilles
mer, men Glæden evig vedvarer.

Herren forøge os Troen og give os Bestandighed
paa de Ting, som haabes, og en fast Overbevisning
om de Ting, som ikke ses.

Sluttelig frembares Ønske for den efterladte
Enke, Børn og Børnebørn og øvrige Tilstedeværende
om, at Døden for os Alle maatte blive i Fred og
Opstandelsen i Herlighed, og at Mødet hist med vore
kjære Hedengangne maatte blive i de Retfærdiges
Opstandelse.

Efter Jordfæstelsen sluttede Hr. H. Bottelsen
med Bøn, hvorefter de to sidste Vers af Salmen 375
bleve affungne.

Det er altid tankevækkende at staa ved en aaben
Grav og komme ihu, at de, som vi nedsjænke der,
har været, hvad vi er, medens vi skal blive, hvad
de er; men Gielens Grav og hans til Forraadnelse
overgivne Legeme gjorde et Indtryk paa vort Sind,

som det vil være forgjæves at lade vor ringe Pønsel forsøge at male: Naar engang vor Tunge, som saa ofte har forkyndt Guds Ord over de Døde for de Levende, skal forstumme i Døden — o, Gud! naar vi engang skal gjøre dig Regnskab, mon du da skal være nødt til at kræve Synderes Blod af vor Haand? Hjælp os, Herre Jesus! og skjul os i dine Saar, at vi ikke blive fordømte for vor Utrofskabs Skyld. Giv os mere af dit ydmyge og sagtmødige Sind og lad Bønnens og Visdommens Aand fylde vor Sjæl, at vi kunne bekjende dit Navn i Aands og Krafts Bevisning og i Bønnen stride Dag og Nat. Og naar vi snart skal pakke sammen og gaa over det mørke Dødsbælte — Herre Jesus! vær da vort Lys og vor Bei, vort — Alt! Amen.

Efterkrift.

At skrive en Livshistorie og bedømme en Mands Liv og Virksomhed efter Retfærdighedens Maalestof er ingen let Sag. Og kan dette siges i Almindelighed, vil det ikke mindst kunne siges om en Mand som Tielsen, hvis Liv og Virksomhed har været saa forskjellig bedømt. En ikke liden Banskælighed har vi fundet under dette vort fordringsløse Arbeide deri, at Tielsens Virksomhed er flettet sammen med navngivne Personer, der endnu leve. Men vi har søgt saa meget som muligt at lade Historien og Kjendsgjerningerne tale, hvorved Enhver maa siges

at vederfares den Retfærdighed, han tilkommer. Det, som er sagt uden for de historiske Kjendsgjæringer, staar alene for vor Regning, og dette faar man bedømme som man vil.

Hvad Gieslen angaar, da tro vi, som før bemærket, at han havde et særeget Kald fra Gud til den Gjærning, han har udført i Verden. Han havde en Johannesgjærning at udføre: at vække Folk op af Syndens og Sikkerhedens Dvale. Det var ham ideelig magtpaaliggende at bekjende Herrens Navn til Synderes Frelse; derpaa gif hans Stræben bestandig ud.

En anden Opgave synes ogsaa at have været ham betroet, nemlig at bevare Børnelærdommen i Agt og Ære i vort Folk, eller, med andre Ord, at bevare og vaage over den enfoldige kristelige Sandhed til Salighed, som vi er oplærte i fra Barnsben af, at den ikke skulde krænkes, til Skade og Fordærvelse for Unge og Gamle. At hver eneste Lutheraner af de norske her i Amerika er ham Tak skyldig for hans ihærdige Fastholden ved "Sandhed til Gudfrugtighed," kan ikke nægtes hverken af hans Venner eller Fiender.

At disse Opgaver, der var ham betroet, kunde været løst paa en heldigere og mere frugtbar Maade end sket er, er en anden Sag. Synden, som hænger ved os Alle, er en mægtig Hindring for, at vore særegne, af Herren betroede Opgaver ikke tilbørlig bliver løste. Dette kan ogsaa siges om Gieslen, og dette nægtede han vissefelig heller ikke selv. Her maa Naa-

den og Barmhertigheden i Kristo skjule os mod Retfærdighedens Sevn.

Gielsen var beskyldt for, at han var falsken fra den lutherste Lære; men Tuset kan være mere falskt og ugrundet end denne Beskyldning.* Thi den "Sandhed til Gudfrygtighed," som Pontoppidan havde indprentet ham i hans Barndom, den vaklede aldrig Gielsen fra. Dette har selv hans ivrigste Modstandere maattet tilstaa, og dette Vidnesbyrd skal Ingen med Rette fravryste ham.

At derimod hans Begreber om Kirkeordning, Kirkeforfatning, Kirkestikke og hans Fremgangsmaade har været blandet med en ikke liden Del Egenfindighed, kan ikke nægtes. Gielsen manglede Organisationsgave; at lede Møder og Forhandlinger, at organisere Menigheder med ordnet Forfatning, det havde han ingen Dygtighed til. Hans Gaver laa i selve det mundtlige Vidnesbyrd ud af Guds Ord. Stundom traadte dette frem i en vældig Lovtorden, stundom i en mild Evangelieluftning. Reise, idelig Reise, idelige Besøg rundtom, det var hans Lyst og Tripsel; aldrig nød han langvarig Ro hjemme eller borte.

---

* Efterat dette var skrevet, har vi set Hr. H. N. Myrebøes "En Lægmands Betragtninger" osv., hvori han blandt andet siger om Gielsen: "Medens han i tidligere Dage, som sagt, førte sand Lære, har han i de sidste ti—tyve Aar fjernet sig i flere Punkter fra den lutherste Lære."—Denne Beskyldning, som gamle Myrebøe ikke leverer noget Bevis for, er det os en Pligt at tilbagevise som aldeles ugrundet.

Han var ved mange Møder; men aldrig var han "Debattens Mand," som kunde i en Diskussion gennemføre en Sag; men han "puttede," som det hed, under fire Dine for at paavirke Stemningen, og ad den Vej fik han oftest sin Sag igjennem. Naar man vilde have ham op i en Debat eller kræve ham til offentlig Regnskab, saa "puttede" Gielsen sig væk og bad dem, som vilde, disputere baade om ham og hans Sag.

Kom det til noget Spørgsmaal iblandt hans Venner om at rette paa dette og hint, saa svarede han gjerne: "Na, vi maa ikke bli' saa kloge paa disse andre Ting; lad alting staa og tænke kun paa at tænkes sin Gud, han slipper bedst ud."

Derimod var det i private, korte Samtaler ofte inderlig godt at tale med Gielsen. Han kunde i saa Ord saa mesterlig træffe Hovedet paa Sømmet, naar han fik forstaa, hvad der hos en aandelig bekymret Sjæl rørte sig i Hjertet som Rød. Et Par Ord fra Gielsen kunde ofte i stor Sjælelyd hjælpe mere end Andres lange Fremstillinger.

Han havde ogsaa en særegen Gave til i det Private at vække Folk til Eftertanke. Her et Par Eksempler:

Engang som han sammen med en Ven gik paa Gaden i en By i Minnesota, mødte de en ung Pige. Gielsen standsede hende og spurgte, om hun var norsk; da hun havde bejaet dette Spørgsmaal og gjort Rede for, fra hvilken Kant af Norge hun var, spurgte Gielsen: "Hvor gammel er du da?" — "20 Aar," var Svaret. — "Ja, nu er det rigtig den beleilige

Tid for dig at søge Gud i," sagde Eielsen. — Pigen slog Dinene ned og brast i Graad. Eielsen tog Farvel og gik, medens Pigen stod tankesfuld og grædende tilbage.

En Aften som Eielsen gik fra sit Gaard for at besøge en anden Familie, tog han noget fejl af Veien og mødte da en Kone, som fortalte ham, at hun søgte efter nogle Kalve, og hun spurgte, om han havde set nogen saadan. "Nei," sagde Eielsen, "men jeg saa En, som ledte efter dig." Konen faldt i Forundring over, hvem det skulde være, som ledte efter hende, og da Eielsen fortalte hende, at det var Sjælens Hyrde, Jesus, gjorde dette et saa mægtigt Indtryk paa Konen, at det blev Anledningen til hendes Ombendelse.

Eielsen vilde aldrig diskutere om Religionen. Dertil havde han hverken Lyst eller Evne. Men nidkær var han for den gamle Sandhed og for hvad han troede var Ret. Naar Nogen vilde op i en Diskussion med ham og søge at overbevise ham, gjorde han altid kort Proces.

Om Høsten 1879 havde han Besøg i sit Hjem af Missionær Joh. Moe sammen med Pastor J. D. Sevringhaus af den tydsk-lutherste Kirke. Missionær Moe, der har været i Hermannsburgernes Tjeneste i Natal, Sydafrika, var i Amerika paa Besøg og med den Hensigt at bosætte sig her, hvis han kunde finde en Menighed, der delte hans jæregne Anskuelse.

Moe er kommen ind paa ubibelske og aldeles radikale Meninger om Kristi Gjenløsningsgjerning.

Han har skrevet en Bog om Forsoningen, hvori han med stor Dristighed benægter Kristi Fyldestgjørelse for vore Synder. Paa visse Punkter kommer han sammen med Waldenstrøms Forsoningslære; men er i det Hele taget langt mere radikal end denne. Moe lægger sin egen Mening ind i Skriften og udfolporterer denne som Sandhed uden at ænse, at hans Mening kommer stik imod Skriftens klare Ord og hvad Kirken har bekjendt om dette Punkt fra dens første Tider.

Efter at have spurgt Gielsen paa Kryds og paa Tvers angaaende hans kirkelige Stilling, og om han ikke nu var i Begreb med at danne en ny Organisation som en Protest imod de forskjellige Synoder og uddannede Præster — en Bevægelse, som Moe antog maatte være i mere Enighed med hans radikale antisyndiske Synsmaader —, dreiedes Talen over paa Forsoningslæren.

Moe vilde bevise for Gielsen, at den gamle Forsoningslære, saadan som den blev forkyndt i Samfundene og som den var bekjendt og forstaaet i den lutheriske Kirkes Bekjendelse, var gal og maatte ombyttes med hans (Moes) nye Forsoningslære. Dette blev formeget for Gielsen. Han var for vel befæstet i den gamle Lære og havde for stor Midkjærhed for denne Helligdommenes Helligdom til at taale saadanne bespottelige Argumenter. Bevæget reiser den gamle Mand sig fra sin Stol med en Bog, som han holdt i Haanden, gaar hen til Døren, aabner den og viser disse nærgaaende Besøgende ud.

Dersom disse nye Opdagere mødte en saadan Fasthed allestedes, vilde de maaske blive lidt mere spagfærdige.

Gielsen har været Herrens Kjøst til Manges Bækkelse her i Amerika. Mange af dem ere afaldne, men det er vist ikke saa saa, som takker allerede Herren i Himmelen for, at han ved Gielsen fik raabe ind i deres Hjerter et "Vaagn op!" Somme gaa paa Frelsens Bei, skjøndt i Strøbelighed; enkelte Andre tror vel mere paa Gielsen end paa Kristus; men han er — desværre — ikke ene om det Slags Tilhængere.

De menneskelige Strøbeligheder og alt det hos Gielsen, som ikke huede os, begrave vi med ham selv og ønske, at den Midkjærheds Mand, som besjælede ham for den enfoldige Sandhed lige til det Sidste, maatte hvile over os og dygtiggjøre os til vort Kald, saa vi kunde saa tjene Herren med Troskab og ende vor Gjerning i Fred, for Jesu Kristi Skyld!

Bed at kaste et Blik over den norsk-amerikanske Kirkehistorie vil man snart opdage, at Partisthedens og Ufordragelighedens Mand har spillet en alt for stor Rolle, til Skade for Guds Rige og hans Sag iblandt et Folk, der har den samme Bekjendelse og og er oplært i den samme Børnelærdom.

Tugtelsens tunge Haand er heller ikke udeblevet nogenstedes. Det lader ogsaa til, at den velfortjente Tugtelse i det Senere har virket adskillig Bestedenhed, maaske ogsaa Fordragelighed. Et Tegn paa en større Fordragelighed og Tilnærmelse til

hverandre tør vi ogjaa se i Gielsens Testamente,
som Læseren vil finde nedenfor.

Maatte vi nu tage Visdom af de Andres Skade
og ved Guds Naade stræbe fremad i den Retning,
som de Gamle med døende Haand anviser os.

Tredie Del.

Gielsens Egteskab og Husliv, Mrs. Gielsens
Eidsførelse, samt deres Testamente.

Da vi i det Foregaaende kun løselig have berørt
Gielsens Egteskab og Husliv, skal vi i det
Efterfølgende lade Læseren faa lidt udførligere Rede
paa samme.

For en Mand, der har faaet et stort Opdrag i
Livet, er det af ikke liden Betydning, hvad Slags
Medhjælp han faar ved sin Side til at staa ham bi
i de huslige som andre Anliggender. Naar vi be-
tænke, at Gielsens Kald var at rejse omkring og næ-
sten bestandig være borte, forstaa vi snart, at ikke en-
hver Kvinde kunde have været skikket til at indtage
en Husmoderstilling i hans Familie. At Herren
ogsaa i den Del har sin Haand med hos dem, som
søge ham, derom ved Historien at fremspøire mange
talende Beviser. At dette ogsaa var Tilfældet med
Gielsens Egteskab og den, som var bestikket til hans
Medhjælp i Livet, tro vi, kan siges med Sandhed.
Mrs. Gielsen er en Kvinde med stor Begavelse; hun
har en lys Forstand og et alsidigt Blik paa Livet.
Dette kom hende ogsaa vel med i den enlige og ofte
trængselsfulde Stilling, som hun maatte indtage, en

Stilling, som Gielsen, der stadig var paa Reise, knapt forstod at sætte sig tilbørlig ind i.

Herren, som gaar sine egne Veie med os Alle, havde fra Barndommen af holdt hende i sin Haand og ledede hende saaledes i Landens Skolegang, at hun igjennem Livets Trængsler lærte at fortrøste paa hans Naade og Hjælp, der er vor Visdom og Retfærdighed for Gud. Seende tilbage paa Herrens Førelser med sig, har hun, hvor mørkt og tungt det end mangengang saa ud, Marsag til at udbryde: Herren har gjort alle Ting vel!

Da vi henvendte os til Mrs. Gielsen med Forespørgsel angaaende hende og deres Husliv, overlod hun os velvillig sin selvskrevne Biografi, med Til-ladelse til at offentliggjøre deraf, hvad vi fandt for godt. Den indeholder saa mange Beviser paa Guds underlige Førelser med Mennesket, for at bringe det til Troen, føre det ind i Samfundet med ham og bevare det i Ydmyghed hos ham, at vi tro den vil læses med Interesse og blive Andre til Belsignelse. Vi lade hende selv fortælle:

Jeg er født paa Gaarden Tufte i Aals Præstegjæld, Hallingdal, Norge, den 22de Oktober 1824. Min Fader hed Nils Tufte og min Moder hed Kari Tolluffen. Tufte var den sidste Gaard i denne Dal og laa nær op under Fjældet. Vi saa Sneen hele Aaret og Luften var kold. Vaaren kom sent og Aaringerne vare daarlige. Ofte frøs Alting bort om Høsten og var lidet tjenligt til Jøde for Mennesker. Min Fader købte Sædeforn i 10 Aar efter

hverandre, fordi hvad han selv høstede ikke var tjenligt til Sæd. Vi brugte dog, hvad vi høstede, til Brød, og Gud opholdt os ved sin Betsignelse, skjøndt han vistnok ikke fik den tilbørlige Tak derfor.

Folket i Val laa nedsjunket i Synd og Glendighed, og der var ikke Guds frygt for deres Dine. Dog var der lidt Salt tilbage, som en Frugt af Hans Nilsen Hauges Reiser og Virksomhed. Min Faders Moder var en alvorlig Haugianer. Det var ogsaa min Moders Fader, og min Moder var vakt i sin Ungdom. Dette var en Betsignelse for Familien, hvorved den blev bevaret fra Udskielser i grove Laster. Engang der var et Selskab med letfindige Mennesker i vort Hus, traadte min Bedstemoder ind og istemte den Salme: "Far herud, urene Mand, hen til dine Dige" osv., hvilket gjorde, at hele Selskabet fjernede sig. Min Bedstefader var en blandt Hauges Benner agtet Mand, og der var ofte Opbyggelser i hans Hus. Haugianerne paa den Tid vare alvorlige Folk; de havde Guds Riges Kraft indeni sig, og denne Kraft lystede frem i deres Omgængelse i Livet.

Jeg fik en streng Opdragelse, men liden Undervisning. Omtrent 10 Dages Omgangs-skole om Aaret var hele Skoletiden, og om Vinteren var der ofte saa megen Sne, at det var vanskeligt for Børnene at komme frem. Bagebørn lærte ikke at skrive, ikke engang at læse Skrift. Jeg havde Øyst til at lære, men Anledningen fattedes mig.

Paa vor Børneseng stod skrevet: "Bestræb dig

paa at være taalmodig og overbærende med Andres Mangler og Skrøbeligheder; thi ogsaa du har meget hos dig, som de Andre maa taale." Paa dette stavede jeg saa længe til jeg lærte det udenad.

Min meste Undervisning fik jeg ved min Moders Side, medens hun sad ved Rokken og spandt. Forresten maatte vi vænnes til at arbejde flittigt, benytte Tiden og være sparsomme, da vore Kaar vare trange. Omkring 15 Aars Alderen blev jeg konfirmeret. Efter den Tid blev Fristelserne til det Onde større, og Lysterne i Rkjødet spillede stærkt; men Samvittigheden ængstede mig og Bedstemoders Formaninger og Omsorg for mig, som hun ofte udtalte, gjorde, at jeg for ikke at bedrøve hende vilde holde mig fra al Delagtighed i Ungdommens Udskielser til hun var død. Thi, tænkte jeg, hendes Taarer over mine Synder skal ikke komme som Hævn over mig. Men jeg glemte, at Gud lever og hævner Overtrædelsen af sine Bud.

Da jeg var i mit 18de Aar besluttede mine Forældre at reise til Amerika. Bedstemoder gav ogsaa sit Bifald hertil; thi der var da kommen glædelige Nyheder fra Amerika: Lægprædikanten G. Gielzen fra Bos virkede til Bækkelse blandt de udvandrede Nybyggere.

Den 7de Mai 1842 forlod vi vort Hjem og reiste de 20 Mile til Drammen, hvor vi skulde indskibe os til Overfart i Skibet Emilia, ført af Kaptain Ankersen. Med Guds Hjælp kom vi efter en besværlig Reise lykkelig frem til New York den 16de August.

Her traf vi Gielsen, der prædikede for Emigranterne og ledsagede dem til Albany. Efter 4 Maaneders Reise standsede vi i Mustigo, Wis.

Vi toge ind hos en hyggelig norsk Familie; siden boede vi sammen med en engelsk Familie i et lidet Shanty, hvor der hverken var Gulv eller Skorsten. Vi lagte vor Mad mellem nogle Stene midt paa Gulvet. Her boede vi indtil Fader fik byggt et lidet Loghus paa et Stykke Land, som han havde kjøbt.

Jeg tog Tjeneste hos en amerikansk Familie, som holdt Hotel. Her tillodes Kortspil og Dands og alslags Letsindighed og Synd. Min Samvittighed var vaagen og jeg havde ikke nogen Trivsel i dette Liv. Jeg bad Gud spare mit Liv indtil jeg kunde omvende mig; men jeg havde Mikodemi Sind og forstod mig lidet paa Ombendelsen. Det, hvormed jeg tænkte at sone Guds Brede, var Troskab i Tjenesten, Læsning i det nye Testamente og Bøn, dels med egne Ord, dels udenadlærte Bønner; glemte jeg mig bort i disse Stykker, saa skjald jeg som et Løv for Retfærdighedens Binde. Et engelsk Blad, som jeg fik fat i, bebudede, at Dommetag var nær; dette formerede min Angst og Frygt. Jeg bad Gud, at jeg maatte saa komme hjem og saa være iblandt gudfrygtige Folk.

Efter 18 Ugers Tjeneste fik jeg slytte hjem. En Del Norske samledes i vort Hus til Opbyggelse, og naar disse kom, var det som om vi fik Besøg af Engle. Jeg ønskede saa inderlig, at Nogen vilde hjælpe mig at forsones Gud, som var saa vred paa mig for mine

Synder; thi Jesus, den rette Forsoner, havde jeg ingen Del i. Jeg holdt for, at jeg først maatte blive hellig og saa komme til Jesus; saa formørket var jeg. Forresten fandt vi os vel fornøjet i vort lille usle Loghus.

Under denne Tid kom Gielsen med et Par Andre til os og havde Opbyggelse i vort Hus. Andre omreisende Prædikanter besøgte os ogsaa, og det var Fuledage, naar saadanne kom. Men jeg laa i flere Aar under Lovens Trældom uden at komme til Fred, fordi jeg ikke gik lige til Kristus med mine Synder og søgte Fred i hans Kors og Blod. Det er jandedelig tunge og mørke Dage for en Sjæl, som saaledes tænker at trække sig op til Fred ved sit eget Arbejde.

Smidlertid havde Gielsen henvendt sig til min Moder og begjæret min Haand. Hun gav straks sit Bifald til Forbindelsen, men jeg kunde ikke bifalde saadant. Det forekom mig, fra alle Sider betragtet, uforstandigt. Han var en tilaarskommen Mand, medens jeg var kun et Barn; ikke fandt jeg Behag i Personen, og slet ikke fandt jeg mig skicket for en saadan Stilling, som et Ægtestøb med Gielsen vilde medføre. Desuden var jeg i fuldt Arbejde med at afbede mine Synder og tænkte mere paa Døden end paa Livet; hvad skulde da en saadan Forbindelse nytte? Luthers Vidnesbyrd, at 'Ægtestanden er et Kloster fuldt af Anfægtninger' stod ogsaa for mig, og med Alt dette for Die svarede jeg med et afgjørende 'Nei.'

Men man foreholdt mig dette atter og atter og

mente, at jeg gjorde Synd, om jeg modsatte mig denne Forbindelse. Jeg tog da Sagen under fornyet Overveielse. Synd vilde jeg for alt i Verden ikke gjøre, og stolende paa, at mine Forældre vilde mit Bedste, gav jeg efter og modtog Gielsens Haand. Efter en kort Forlovelsestid holdt vi Bryllup den 3die Juli 1843. Gielsen var da 31 og jeg 19 Aar.

Gielsen kjøbte et Stykke Land i Nærheden af mine Forældre, hvorpaa han byggede et lidet Hus, men vi boede hos mine Forældre det første Aar. Gielsen reisste omkring, medens jeg maatte være hjemme. Vort Husgeraad var tarveligt for det Første. En Emigrantkasse tjente som Spisebord i to Aar, da en god Ven forærede os et Bord, som han selv havde forarbejdet.

Vor Levemaade var simpel og tarvelig; dog vi følte os tilfredse i vor Stilling. Den Sparksomhed, hvori jeg var opdragen, kom mig nu vel med. Jeg havde Lyst til at arbejde og min Helbred var god. Jeg plantede Træer og opdyrkede en Have. Min Moder og jeg spandt og vævede Lin, som vi selv havde høstet, og vi vævede ogsaa Uldtøi, som benyttedes til Klæder, omtrent som vi var vant med hjemmefra.

Efter to Aars Egteskab velsignede Herren os med en velskabt Datter, der i Daaben fik Navnene Anna Karina. 15 Maaneder gammel tog Herren hende hjem, efter at hun havde været syg i 10 Maaneder af sit korte Liv.

I 1846 flyttede vi til Jefferson Prairie, hvor vi

boede hos en hyggelig og hjælpsom norsk Familie i 3 Aar, da vi paa et Stykke Land, vi havde kjøbt, selv fik opbygget et lidet Hus. Vort Hus var baade simpelt og koldt; kun et Rum; vort Møblement bestod af et Bord, en stor Emigrantkiste, der tjente som Klædeskab, og lidt Smaateri ved Siden. Da jeg som andre Mennesker følte et naturligt Ønske om at have nogen Hygge i Verden, begyndte min usle Stilling at føles trykkende; jeg syntes jeg havde det værre end alle Andre, som jeg kjendte. Den første Vinter, vi boede i dette Hus, fødte jeg Tvillinger, der begge vare døde ved Fødselen. Jeg var syg i fire Døgn, og Ingen, som saa mig, troede, at jeg kunde leve. Men min Sjælstilstand var ogsaa beklagelig. Bantroen havde Magt over mig. Jeg bad meget til Gud; men Trældoms Frygt og Misshaab havde Overvægten i mit Hjerte. Den levende Tro, den sønlige Frygt og et godt Haab i Naade havde jeg ikke, thi jeg var ikke født paany. Jeg takkede dog Gud, fordi han tog mine Børn hjem til sig og befriede dem fra alle Fristelser og Farer i denne Verden.

Tretten Maaneder senere blev jeg atter forløst med en Datter, som vi kaldte *Anna Karina*. Hun trivedes og var frisk i fem Maaneder; men saa blev hun syg. Hun var syg i to Maaneder og led meget, saa vi havde ikke No hverken Nat eller Dag. I hele denne Tid havde jeg lidet Søvn paa mine Dine; men naar jeg fik en fem Minutters Blund, syntes jeg det var styrkende som en hel Nats Søvn. Saaledes saa

jeg øiensynlig Guds trofaste og styrkende Haand. Under denne Tid var mange Emigranter komne til os, som levede i et lidet Rum ved Siden af vort. Iblandt dem var Kolera udbrudt. Disses Jamren blandede sig med mit Barns Lidelser, og nedbøiet som jeg var af Lidelse og Sorg, knugede Døds- og Eviighedstanken tungt paa min Sjæl. Endelig slog Forløsningsstimen for mit Barn og Jesus hentede det hjem.

Nu fik jeg lidt mere Frihed og fulgte Eielsen omkring i forskjellige norske Settlementer. Vi traf Adskillige, som vare rørte af Guds Ord; men hvorvidt de vare eller bleve fødte nye Mennesker, indpodet i Stammen Kristus til at bære Frugt for Gud, det kjender alene Herren.

Efter to Aars Forløb gav Herren os atter en Datter, som efter de to Første fik Navnene *Anna Karina*. Dette er min ældste Datter, som endnu lever. Eielsen havde sin Missionsgjerning for Die og reiste bestandig. Alt i og omkring Huset maatte hvile paa mig, og i vore smaa Omstændigheder faldt det mig ofte tungt og besværligt. Jeg følte mig utilfreds i min Stilling og syntes, at en Kristen maatte have Lov til at have det ordentligt baade med Klæder og Hus for at holde Legemet i den tilbørlige Orden. Men det skulde høre med til Forsagelsen i Verden at fornegte sig selv i alle disse Ting!

Men var min timelige Stilling daarlig, var min aandelige endnu daarligere; thi jeg var uden aandeligt

Liv; jeg arbeidede paa at bære Frugt i et helligt Liv og blive gudfrygtig, saa tænkte jeg, at Jesus vilde annamme mig. Men just herigjennem styrede Gud det saa, at jeg kom tilkort paa alle Sider. Med min timelige Stilling var jeg utilfreds og Fred med Gud havde jeg heller ikke, uagtet jeg havde haft mange søde Følelser og glade Stunder, bedet baade i Løndom og offentlig og kjæmpet af alle Kræfter; men naar Følelsen var forbi, var det ogsaa ude med Freden og Kraften.

Strid og Modgang af forskjellig Slags baade i kirkelige og andre Henseender, som tilfaldt os, bar jeg hos mig selv. Ved Overanstængelser svækkedes min Helbred og mine aandelige Evner led meget under den hjertesønderrivende Kamp og Strid, hvori jeg laa. Mange reiste til og fra, nogle vistnok redelige Sjæle, men mange vare bare Bordvenner, som troede og talte godt, fordi de aade af Brødet og bleve mætte; men Begjærligheden kan ikke mættes, og dette forøgede mine Sorger. Gielsen og jeg havde ikke altid den samme Ansættelse om alle Ting; jeg forelagde ham da min Overbevisning, og dersom han ikke kunde bifalde den, gav jeg, om og med tungt Hjerte, efter, og saaledes svandt Tiden hen.

Da vor Søn Elias var sødt, følte jeg mig meget svag og tænkte, at min Dødsningstid var forhaanden. Hjertensøden var stor, og jeg tilbragte ofte hele Nætter i Suk og Graad. Bantroens Mørke omgav mig baade indvortes og udvortes, og jeg sang: "Tid ingen Vei jeg ser, hvor jeg kan vandre mer, naar

Modgangstaage om mig staar.“ — Med Døden for Die gjorde jeg mig selv det Spørgsmaal: hvad skal jeg faa for min Gudfrygtighedsøvelse? Svaret lød: Du er endnu ikke kommen igjennem den snevne Port, som fører til Livet; jeg kjender dig ikke; du er ikke født paany eller har den Helligaands Vidnesbyrd om, at du er et Guds Barn. Ak! saadan lød det til mig, som i mange Aar havde arbeidet paa at bære Frugt i Selvfornægtelse, gjort mange Forsætter og Løfter og kjæmpet alvorligt for at holde dem. Men nu gif det op for mig, at jeg med alt mit Stræb ingensteds kunde komme, men stod der for Gud som en gjældbunden Svend, der med alt mit Arbeide var fortabt og fordømt til den evige Død. Jeg sank ned i en Angst og Kval, som Ingen kan begribe, der ikke selv har erfaret det. Det Strenge i Guds Ord passede paa mig, og det læste jeg helst; det forundrede mig høilig, at Gud havde sparet mit unyttige Liv saa længe.

Alle Ting fordømte mig. Et Tordenstord, et Vindstød bragte mig til at skjælve, og saa jeg opad til Stjerne- og Solriget, blev jeg skamfuld over mig selv og bedrøvet over, at Synden havde skabt en saadan Fordærvelse paa Jorden. Dommen bar jeg i min Samvittighed og det forekom mig, som Bjerger vilde falde over mig og knuse mig, naar den Traad, hvori mit Liv hang, snart skulde afklippes. Naar jeg læste om Israels Børns Udgang af Ægypten, syntes jeg mine Synder var som det røde Hav; men hvem skulde føre mig igjennem? Moses og

Araron kunde jeg ikke vente nogen Hjælp fra, og Kristus, der havde forsonet mig med Faderen og kjøbt mig med sin Lidelse og Død, kjendte jeg ikke; thi Evangeliet vilde jeg først benytte, naar jeg fik Fred med Gud. Jeg bad og stred og syntes undertiden at skimte et lidet Glimt af Guds Naade, men det forsvandt igjen saa fort det kom. Ak, naar det Lys, der er i os, er Mørkhed, hvor stort bliver da ikke Mørket!

Ak det var ret en Sammers Tid,
 Da Bantro drev mig om,
 Da jeg i den uviste Strid
 Til Fald vel daglig kom:
 Vel var min Kamp mod Synden vendt,
 Men Kristus var mig ubekjendt;
 Derfor jeg ingen Seier vandt,
 Og ingen Fred jeg fandt.

Herren i sit vise Raad fandt det tjenligt for mig at blive i denne sørgelige Tilstand, indtil Villiens Gjenstridighed blev bøiet og Guds Ords tveeggede Sværd adskilte Sjæl og Aand, Ledemod og Marv, og dømte over Hjertets Tanker og Raad. Derved blev mit eget Sind og Aand saa udtømt og kraftesløst, at jeg hverken vidste eller vilde Guds Villie. Jeg saa nu, at det at frelses ikke stod til mig, men til Gud, som gjør Barmhjertighed. Dette var en vanskelig Port at finde og komme igjennem; men den Helligaand gav Sjælen Liv og Lys og forklarede Kristum for Hjertet efter Guds eget Forsæt og Naade. Midt i denne mørke, fortabte og fortvivlede Tilstand

fornam jeg Hyrdens Røst: "Kommer hid til mig Alle, som arbeide og ere besværede, jeg vil give Eder Hvile, — Jeg er Veien, Sandheden og Livet, — den som kommer til mig, kaster jeg ingenlunde ud." Disse Ord sank som en salig Lægedom ned i mit forknuste Hjerte, jeg fornam en ubeskrivelig himmelsk Susen, om hvilken jeg kun kan sige: Det var Naade, Naade. Nu fik jeg Fred og et fornøjet Sind, nu blev Naget gavnligt og Byrden let, nu blev Guds Ord mig kjær og dyrebart, og jeg ønskede, at jeg kunde faa anvende al min Tid til Gudsfrygtighedsøvelse.

Jeg fornam nu, at jeg var bleven et nyt Menneske, og i Syndsforladelsens Forvisning og Freden med Gud sølte jeg mig ligesom vugget i Frelserens Skjød; men nu skulde ogsaa Barnet opdrages. Den naadige Gud satte mig i Skole hos Fader Erfarenhed, og denne henviste mig til Skrøbelighedsklassen. Der er meget at lære i Helliggjørelsesarbejdet; der fordres Flid og Forsigtighed, og be-
sunderligt i dette Arbejde er, hvad Erfarenhed fortalte mig, at jeg aldrig kunde fortjene Noget, men skulde kjende mig lige fattig den sidste som den første Dag, at jeg maatte nøies med Guds Naade, hvis Kraft fuldkommes i Skrøbelighed. Manden er vil-
lig, men Kjødets vil gaa sin egen Vej, og Kampen, som her gaar an, kan vi ikke udholde af egen Kraft. Dog Herren ledsagede mig paa denne trange Vej, og jeg syntes ikke, den var for tung; thi nu havde jeg Kraft fra Jesus, som havde overvundet den Stærke

og taget hans Kov. Nu manglede jeg Intet, men i Jesus var jeg fornøiet med Alt.

Under denne Tid havde Sielsen været længe borte, og da han kom hjem, fortalte jeg ham lidt om, hvor store Ting Herren havde gjort imod mig. Jeg bad ham nu følge mig til mine Forældre, hvilket han straks var villig til. Vi gik paa Railroad. Det var første Gang i mit Liv jeg saa og reiste paa denne Indretning. Vi førte med os en Koffert, som Betjenten gav os en Check paa. Dette gav mig Anledning til følgende Betragtning:

Naar et Menneske annammer Kristi Retfærdighed, faar det sit Navn i Livsens Bog og Vidnesbyrd i sin Sjæl om, at han er et Guds Barn. Saalænge han bevarer dette Vidnesbyrd i Aandens Fattigdom ved Kristi Kraft, har Sjælen sin Hvile og Styrke i den treenige Gud, som har bragt Liv i den aandelig døde Sjæl. Nu følger Frugten af den nye Fødsel gjennem Kristi Fortjeneste, idet vi ved hans Seier over Synden faa Kraft til Seier over os selv og alle vore Saligheds Fiender.

Naar jeg saa udsjærlig har fortalt om mit eget Arbeide, der var besmittet og maatte blive til Synd, og Guds store og uforskyldte Naade mod mig, tør jeg ikke nægte, at jeg har tænkt det muligens kunde være til Nytte for En eller Anden, saavel inden vort eget Samfund som udenfor. Som en fattig Synder annammede jeg Naaden, og Guds Naade mod mig har ikke været forgjæves, men stor hver Dag. Mit Liv har desværre været og er fremdeles behæf-

tet med mange Mangler og Skrøbeligheder; men Trøst og Hjælp mod dette har jeg kun fundet i den daglige og fulde Syndsforladelse, som den Helligaand skjænker mig og alle dem, som tro i Menighed. Gud, lad mine Mangler blive mig til Ydmygelse, men din Naade blive stor til at bevare mig; og Broderskabet indtil vi komme vel over Jordan og ind i Kanaans Land.

Bespøget i Hjemmet og Gjensynet af mine Forældre og Sødskende var kjær. Vi tænkte nu paa at flytte til vort gamle Hjem igjen, da Gielsen havde et nyt Hus under Arbeide, som man til Nød kunde bo i; men vi forblev paa Jefferson endnu et Aar, da vi i 1858 flyttede tilbage til North Cape. Herren havde nu skjænket os en Datter til, saa nu havde vi tre Børn, en Søn og to Døtre. Jeg havde nu en vanskelig Tid at gaa imøde. Børnene skulde opdrages i Tugt og Herrens Formaning, Farmen skulde styres og Alt laa hovedsagelig paa mig. Dog, som dine Dage er, saa skal og din Styrke være, har Herren sagt til sine Børn; dette fik jeg ogsaa erfare for min Del. Min Styrke bestod deri, at Jesus var min Frelser fra Synden og en Ven, der forstaar alle Omstændigheder, som vi komme i.

Med Undtagelse af de to sidste Aar, da Gielsen for det meste var hjemme, var vor Skjæbne gjennem vort hele Samliv at være adskilte fra hverandre. Gielsen kom hjem engang imellem, men kun som paa Besøg, for at gjøres færdig til en ny Reise. Den Samlivets Hygge, som Andre er tildel i det ægte-

skabelige Liv, nød ikke vi. Jeg følte dette tungt ofte, men Herren hjalp ogsaa i denne Nød.

Foruden de almindelige Reiser, som Tiesen gjorde omkring i Vesten, foretog han en Reise til Texas og en til Norge. Medens han var i Norge, stod Borgerkrigen paa. Det var i Sandhed en Trængselstid for mig, men den barmhjertige Gud, som havde bragt Forsoning for min Sjæl og taget mig til Naade i sin Søn, han vidste, hvad jeg trang, og hjalp mig, og nu kunde jeg tage Tiden, som den kom. Der var saare faa i Nærheden af dem, som hørte til vort Samfund. De fleste hørte til den norske Synode, og saa var der nogle Augustanere. Det var meget sparsomt med Betjeningen for os Alle; men vi benyttede de givne Leiligheder isammen. Søndagskole havde vi omkring i Husene og tildels Bønnemøder; forresten lagde vi an paa at have Fred og et godt Naboforhold med hverandre. Min Broder var min nærmeste Nabo og var mig en god Hjælpestøtte, naar det trængtes.

Børneopdragelsen var det vigtigste Opdrag, som laa paa mig. Med Religionskolen var det smaat. Jeg forsøgte at lære mine Børn Religion hjemme og formane dem til Gudsfrugt og Dyd. De maatte lære det norske Sprog først, førend de begyndte med det engelske. Men efterhvert som de voksede op, stod Kundskabens Træ midt i Haven — ja, det staar i Grunden i Veien for os, hvor vi vende os hen, og den gamle Løgner siger: "du skal ikke dø, men du skal blive stor; dette er ypperligt til at faa Forstand af"

osp. Dette er Fristelse baade for Store og Smaa. Jeg forsøgte i Skrøbelighed at indplante i Børnene Overbevisningen baade om vor egen Fordærvelse og Guds store Kjærlighed og Naade; men af Guds Ord og egen Erfaring vidste jeg, at det ikke stod i min Magt at omvende dem, men det maatte blive Herrens Gjerning.

Der var mange Forældre i den Tid, som tænkte selv at skabe Kristne af sine Børn ved sine strænge Bud og Befalinger, og truede med strænge Straffe i Tilfælde af Overtrædelse. Men naar ikke den sande Kjærlighed og Visdom er med, bliver Barnet fordærvet under Strænggheden og lærer snart at skjule og unddrage sig baade Riset og Forældrene. Naar saa Tiden kommer, at de tro sig fri fra Riset og Forældremyndigheden, bryder Synden løs for Alvor, Børnene opirres og tabe Modet, som skrevet staar.

Bore Børn lærte "Sandhed til Gudsfrygtighed." Det var haardt og trættende mangen Gang for Børnene at lære denne Bog, og jeg var ikke rigtig sikker paa, om det var i sin Orden at kræve saa megen Udenadlæsning; men det var Gielstens Befaling, og det maatte ske. Det er da ogsaa Noget, at man faar Kundskab om Gud, og den Sandhed til Gudsfrygtighed er en uforfrænkkelig og uforsfalsket Sæd; den kan vel ligge i Hjertets Jordbund for en Tid, men spirer frem, naar Herren finder Anledning til at arbeide Grunden op paany.

Huslibet bragte flere og større Befymringer efterhvert som Børnene voksede til. Fienden fik mere

Udgang til deres Hjerter, det letsindige Syndens Menneſte og Lyſterne førte dem i Orkenen, og det gamle Sind syntes vel om alt dette. Jeg forſtod, at det vilde blive vanſkeligt for mig at holde Huſet ſammen, thi Huſbonden var ikke paa ſin Plads. Ikke kunde jeg ſætte Sønnen under Tjenestedrengen, det blev for tungt for ham, og for ung var han til at være Huſbonde; desuden ønskede han at tage ud for at lære Smedferarbeide. Eiſſen ſaa mindre ind i dette og mente, at han ſom Fader og Huſbonde havde at befale, og ſaa maatte de Andre finde ſig i at adlyde.

Skal de Gamle lære, ſaa maa det blive af Skade, og Ordsproget ſiger, at af Skade bliver man vel viſ, men ikke rig. Dog, at finde Bei herigjennem, ſaa Familien kunde holdes ſammen og Enhver beholde den Plads, ſom Gud har forordnet, var her Spørgsmaalet; thi det Huſ, ſom bliver ſplidagtigt med ſig ſelv, bliver øde.

Jeg foreholdt Eiſſen diſſe Vanſkeligheder i Familien og mente, at vi i Kjærlighed burde lempe os lidt her, ſaa Børnene kunde komme ud at lære noget og vi alligevel beholde dem hjemme under vort Tilſyn. Han for ſin Del troede, at ſtrenge Forholdsregler ſkulde til og mindede om, at den, ſom ſparer ſit Ris, hader ſin Søn. Jeg tænkte paa, hvor lykkelige de Børn vare, ſom Herren havde taget hjem.

Tilſidſt bleve vi enige om at ſætte ud Farken og Kreaturerne paa Rente. Elias, vor Søn, kom nu i Smedferlære og var ude hele Sommeren. Søndagen

var han hjemme, og det saa ud som Hjemmet nu blev kjærere end det havde været før.

Høsten 1872 blev den nye Trefoldigheds Kirke i Chicago indviet, og da Gielsen skulde did ned, reiste jeg og to af Børnene med. Der var gode Udsigter i Chicago den Gang. Fortjenesten var god og Trefoldigheds Menighed var i en blomstrende Tilstand. Efter fælles Overenskomst besluttede vi at flytte til Byen, da vi tænkte, at her maatte der være bedre Anledning for Børnene til at uddanne sig for Livet, og jeg tænkte at tjene Herren og min Næste ved at holde Religionskole for smaa Børn. For Gielsens Bedkommende var det omtrent det samme, hvor vi boede, da han reiste hele Tiden alligevel. I November 1872 flyttede jeg og vor ældste Datter til Chicago, og i Marts næste Aar kom Sønnen og den yngste Datter efter.

Men Trængsler og Gjenvordigheder kan man ikke unddrage sig, hvor man end flytter i denne Verden. Vi havde vort, som ventede os ogsaa i Chicago. Vor ældste Datter blev syg og jeg frygtede ofte, at det blev hendes Død. Hendes Sjælstilstand lagde sig tungt paa mig og forvoldte mig Suf og Bekymring. Men hendes Tid var ikke kommen; hun kom sig igjen. Dog følte jeg mig mere tilfreds her. Det tunge Nag, som laa paa mig, medens vi boede paa Farmen, var jeg løst ifra, og desuden havde jeg nu Anledning til at gaa i Kirken og høre Guds Ord og tale med mine Medmennesker om disse Ting, som angaar vort timelige som aandelige Vel.

Elias havde nu Anledning til at fortsætte i sit Haandværk. Den første Mester, han arbejdede for, var en Salonven. I saadant Selskab følte han sig ikke hjemme, hvorfor han tog Afsked fra ham. Efter en Stunds Forløb fik han Arbejde paa et stort Hotel, Palmer House, som da var under Opsyrelse. Mesteren der syntes han godt om, og med sine \$2.50 om Dagen var han vel tilfreds. Da han modtog sin Betaling for første Uge, fik han \$5.00 for lidet. Da han kom hjem, sagde han: jeg vil spørge Mesteren i Morgen, om dette er Alt, han vil give mig; hvis han svarer ja, saa slutter jeg Arbejdet hos ham. Det er jeg vel tilfreds med, Elias, svarede jeg; thi det forekommer mig, at du er i stor Fare for at falde ned. Du Mo'r, sagde han, frygter bestandig for mig; men jeg tror ikke jeg dør førend Gud vil. I Morgen maa jeg gaa alligevel for at hente mit Værktøi.

Den Nat sov jeg ikke; thi en usigelig Angst trykkede mit Sind. Morgenen kom og Solen randt; men i mit Hjerte var der ingen Sol den Morgen. Jeg lavede Frokost og fik ham afsted. Gieljen frygtede, han kom for sent; men jeg syntes, det var det samme, om han kom sent den Dag. Han blev dog færdig og kom afsted.

Jeg følte en ubeskrivelig Angst den hele Dag. Jeg holdt dengang Skole. Børnene kom og jeg hørte deres Lektier, men det Hele gik op i Suk og Taarer. Jeg bad de ældste af Pigerne at finde op en Salme; de nævnte: "Jesu din søde Forening at

smage." Jeg spurgte, om de troede vi kunde synge denne Salme af Hjertet, naar de tænkte paa, hvor letsindige de stundom vare? Nei, de troede det næppe. Vel, saa maatte de finde en, som passede. En sagde, vi kunde synge: "Du dyrekjøbte, je dig for," en Anden: "Taalmodighed behøves." Denne sidste syntes jeg passede for mig og vi sang nogle Vers af den. Derefter læste jeg Davids 6te Salme og udøste mit Hjertes Angst for Herren i Bøn.

Kloffen var da mellem 8 og 9 om Morgen. Om Middagen spurgte min Datter: Hvad feiler dig, Mo'r, at du ser saa bedrøvet ud? Jeg vidste ikke selv, hvad som fattedes; jeg vidste kun, at jeg var bedrøvet. Aftenen paa denne tunge og lange Dag kom ogsaa; men den, som ikke kom, var min kjære Elias. Gieljen prædikede om Aftenen i Kapellet, og jeg tænkte paa Davids Ord; havde ikke dit Ord været min store Trøst, saa havde jeg omkommet i min Glendighed.

Da Gieljen var færdig, gif han sammen med en Anden hen til Stedet, hvor Elias arbeidede, for om muligt at faa Oplysninger. Det eneste Sted, hvor de slap ind, var en Salon, og der kunde man fortælle, at en ung Mand den Dag havde faldt ned og forslaaet sig, og at de havde ført ham paa Hospitalet. Med disse Oplysninger maatte vi være fornøjet den Aften. Vi holdt Aftenandagt, og Gieljen anbefalede Sagen i Guds Haand.

Det var en lang og tung Nat. Jeg græd og bad i min Angst; men naar jeg tænker tilbage paa

den Tid, maa jeg med Skamfuldhed tilstaa, at jeg havde alt for liden Tillid til Gud. Da Morgenbladene kom, berettede de følgende, som kun var en Stadfæstelse paa vore bange Anelser:

“Igaar mellem Kl. 8 og 9 faldt en ung Mand, Elias Eielsen, ned i Palmer House fra en farlig Høide og forslog sig i den Grad, at han maatte bringes paa County Hospitalet. Der skal være lidet Haab om Liv.”

Dette ulykkelige Fald skete altsaa samtidigt med at jeg læste den mærkværdige Davids Salme. Jeg havde ikke Mod til at følge Eielsen til Hospitalet, da jeg frygtede, at Elias var død; og at se ham død syntes jeg ikke jeg kunde taale, da jeg var bange for, at han ikke var beredt til saa hastigt at gaa ind i Evigheden. En ung Mand, som fulgte Eielsen, kom tilbage og meldte, at Elias var i Live, men sandselsløs. Nu gav Herren mig Mod til at gaa og se min kjære Søn. Det var nu 24 Timer siden Ulykken skete. Vægerne sagde, han var bedre, men paastod, at han ikke kunde leve. Da jeg kom hen til Sengen, kjendte han mig. “O, min Elias,” sagde jeg, “nu er du meget syg.” “Ja,” svarede han, “men jeg var værre igaar, da jeg kom hid.” Jeg kan ikke beskrive, hvad jeg følte. Mit Hjerte var aldeles sønderknust og min Aand saa bedrøvet, at min Kraft var aldeles forsvunden. Opvarteren, som forstod dette, spurgte, om jeg kjendte den Enge. Ja, sagde jeg, det er min eneste Søn. Da forstod han, hvordan jeg følte; thi ogsaa han var sin Moders eneste Søn, og dersom jeg

skulde dø, jagde han, vilde det bringe min Moder med Sorg i Graven. Denne unge Opvarter lovede, at Alt, som kunde være til Lindring og Hjælp for Elias, skulde ikke blive sparet. Jeg takkede ham og gif hjem lidt bedre tilfreds. Men vel hjemkommen vendte Trøstesløsheden tilbage. Jeg græd og bad og læste, men Alt syntes at være forgjæves.

Pastor Torgerjen og mange af Trefoldigheds Menigheds Medlemmer toge stor Del i vor Sorg og Bekymring; men naar jeg tænkte paa min Søn, som snart skulde stilles for Guds Domstol, da følte jeg, at mine Kar vare fyldte til Randen med Bedrøvelsens Vand. Gieljen gif til Hospitalet 2 Gange om Dagen, og de 3 første Dage ventede jeg at høre, at Elias var død, og jeg bævede, naar jeg tænkte paa den uendelige Evighed. Den fjerde Dag blev Gieljen borte hele Formiddagen, og da kom der Bæstid om, at Elias var død om Natten. Bantroens og Tvivlens Angst lagde sig som et tykt Mørke omkring min Sjæl. Jeg tog mit Nyttestamente, og idet jeg slog det op, faldt mine Bine paa Stedet om den fattige Enke, som had den uretsfærdige Dommer om Hæd. Dette var som Balsom i et Saar. Jeg jagde til Gud: Du ved, at jeg har bedet dig om at frelse min Søn, og den Tanke, at hans Sjæl skal gaa fortabt, kan jeg ikke bære. Min Tro var svag, men jeg følte, at Jesus af sin blotte Naade styrkede den. Da Gieljen ved Middagstid kom hjem, spurgte jeg: hvad Budskab bringer du nu? Ja, hvad tænker du, sagde han. Hvad jeg tænker, er en Ting, jagde jeg, men

hvad jeg troer, er en anden. Der fortaltes, at Elias døde igaar Aftes, men jeg har ikke troet det.

Han fortalte nu, at Elias var i Bedring og, hvad som større var, at den Helligaand havde begyndt sin Gjerning i hans Sjæl. I Dag kan han tale lidt, og paa mit Spørgsmaal om han kunde bede, svarede han: det formaar jeg ikke, men jeg kan tænke. Hvad tænker du da paa? spurgte Faderen. — Jeg tænker paa Jesus. — Hvad har Jesus gjort for dig da? — Han har lidt og døet for alle mine Synder. — I hvad Hensigt gjorde Jesus dette? — For at jeg skulde blive salig. — Har du Haab om at blive salig, dersom du dør nu? — Ja. . . . dersom jeg ikke dør alt for snart. Bed for mig, at jeg maa blive frelst.

Dette var det første Svar, Herren gav os paa vore Forbønner for ham.

Den 5te Dag gif vi begge til Hospitalet og kom ind samtidig med at Opvarteren gav ham noget at spise. Han saa meget bedre ud og havde Kræfter til at tale med os om sin Stilling. Paa mit Spørgsmaal, om han bad til Gud, svarede han ja. Han bad om et fornyet Sind og om at saa være fornøjet med Guds Villie, som altid er den bedste. Baade Faderen og jeg bad til Gud for ham, og saa sagde vi Amen alle tre paa en Gang. Lovet være Herren, som hører Bønner! Han fik nu være stille under den Helligaands Virkning, hvorved hans Kræfter forøgedes, baade legemlig og aandelig, og det himmelske Sind, der begyndte at røre sig i Hjertet, virkede Gud af sin blotte Naade.

Mange af Vennerne besøgte os i denne Tid og vare delagtige med os i Trængslerne, Bønnerne og Guds Ords Betragtning. Pastor Torgersen besøgte Elias baade paa Hospitalet og hjemme mange Gange. Maa Herren velsigne dem alle!

Eielsen reiste til Synodemødet, som holdtes i Minnejota, og min kjære Elias, min eneste Søn, var alene blandt Fremmede og — syg.

Den første Gang jeg kom til Hospitalet, efter at Eielsen var reist, slap jeg ikke ind. Jeg stod udenfor og græd en Stund, sukede til Gud og maatte gaa hjem. — De Syges Slægtninge komme kun ind 2 Dage i Ugen. — Elias ønskede at komme hjem, men hans svage Kræfter tillod det ikke. Det eneste, jeg kunde gjøre, var at raabe paa Herrens Hjælp, og saa fik jeg sende dels skriftlige, dels mundtlige Opmuntringer til ham med Kolportører, som iblandt besøgte de Syge.

Da Dagen kom, at jeg kunde slippe ind paa Hospitalet, ilede jeg afsted. Da han saa mig, smilede han venligt og sagde: Mo'r, nu er jeg meget bedre. — Det glæder mig, sagde jeg, men lader os takke Gud, som har sparet dit Liv. Hvorledes tror du, din Fader og Moder havde følt, dersom Døden havde rammet dig med det samme du faldt ned? — Dybt bedrøvet svarede han: Da havde I vel Alle sørget over min Død; men for mig havde det blevet det Bærste, thi da havde jeg været der, hvor der ikke er en Draabe Vand. — Tror du det? — Ja, det ved jeg, thi jeg var ikke født paa ny, og jeg læste i Te=

stamentet idag disse Ord: Uden Noget bliver spødt paany, kan han ikke se Guds Rige. Det forundrer mig meget, at Gud bevarede mig, som ikke elskede ham. — Ja, det glæder mig, at du har lært at indse dette store Gode, som Gud har bevist imod dig, kjære Elias, sagde jeg; men ved du nu, hvor længe du har været her? — I Dag Formiddag var det to Uger, siden jeg kom hertil; men min rette Forstand fik jeg for tre Dage siden. Jeg laa her blandt Fremmede og græd, og jeg sendte Bud efter dig, Mo'r, at du skulde komme og hente mig hjem, men du kom ikke; saa bad jeg Gud om Hjælp, og han hørte mig: der kom en liden Mand ind til mig om Natten; han var saa venlig og snil og bad mig, at jeg maatte blive snil og ikke glemme det Gode, som Gud havde gjort imod mig. Han tog mig i sine Arme og vendte mig til den anden Side, og det var som Smerterne havde forladt mig. O, Mo'r, jeg har aldrig set en saa venlig Mand. Den næste Nat kom han igjen og gav mig den samme venlige Paamindelse og vendte mig til den første Side igjen, hvorefter han forsvandt. Den tredie Nat besøgte han mig ogsaa og talte meget vakkert til mig; men jeg husker ikke Alt. Jeg ønskede at følge med ham, naar han reiste, men jeg kunde ikke se, naar han forlod Sengen. Tror du ikke, Mo'r, at denne Mand gav mig min Forstand igjen?

Du har vist drømt, min Søn, sagde jeg. — Nei, jeg har ikke drømt, sagde han, jeg var lys vaagen; denne Mand var ogsaa hos mig og bevarede mig, da

jeg faldt ned. O, det er den kjære Gud, der er saa god imod mig!

Det er klart, at det var Herren, der arbejdede paa hans Hjerte. Han har mange Veie, den gode Gud. Hans Navn være priset!

Dette Besøg var mig til Bederkvægelse og Glæde. Her i Støvhytten kan jeg visseelig ikke fuldt takke Gud for den Naade, han beviste min Søn og mig; jeg trænger en hel Evighed dertil. Men saa godt jeg kan vil jeg takke og bede, at Herren vil lyse for os med sit Ansigt's Skin, at vi maa blive frelst.

Efter tre og en halv Uges Forløb fik jeg min søge Søn hjem. Mange Venner og Bekjendte, baade fra Landet og Byen, besøgte os, og Tiden tilbragtes med Bøn og Guds Ords Betragtning, der er Næring for det nye Menneske.

De to første Uger, han var hjemme, bedredes han, og hans Søstre glædede sig i, at han snart skulde komme op igjen. Naar vi spurgte ham, om han troede, han skulde komme op igjen, svarede han, at ingenting var umulig for Gud, men det bedste for ham var maaske at faa dø nu; thi Verden er farlig, og jeg kunde staa i Fare for at miste det Gode, jeg har faaet. Dog Guds Villie er den bedste.

Han havde ofte stor Kamp og bad mig med Taa- rer at bede for sig, hvilket jeg ved Guds Naade forsøgte. Men det begyndte snart at gaa nedover med ham igjen. De to sidste Uger af hans Liv var han svag. Hans Hoved og hele Nervesystem var fordærvet. Naar han sov, syntes han, han var i stor

Fare og raabte: nu falder jeg, nu staar mit Liv i Fare, og min Sjæl er ikke beredt for Ewigheden; og saa græd han og bad, at jeg ikke maatte forlade ham. Naar jeg saa spurgte ham, om han kunde erindre, hvad Jesus sagde, da han blev korsfæstet for Syndere, vaagnede han ligesom op og sagde: "Min Sjæl er bedrøvet indtil Døden." Naar jeg paamindede ham om, at Jesus led alt dette for vor Skyld, og at vi skulde have Lægedom i hans Saar, fik han Trøst og Tilfredsstillelse og Hvile baade til Legem og Sjæl. Der er Kraft i Guds Ord, naar den Helligaand faar levendegjøre det for Sjælen. Saalænge det ligger dødt i Hjertet, bærer det ingen Frugt.

Den kjære Jesus, som havde begyndt sin Gjer-ning i hans Sjæl, fuldkommede den ogsaa indtil sin egen Dag. Han lod ham saa to Maaneder som en Forberedelsestid for Døden. Den 16de Juli 1873 slog Forløsningstimen. Den sidste Nat var han meget syg. Den tunge Dødsflummer pressede alle Evner, og Aanden følte sin Del. Da han Kl. 6 vaagnede, var han i stor Angst. Han bad os gaa ud lidt, med den Bemærkning, at han bedre kunde tale med Gud, naar han var alene. Vi gik ud i Gangen, men vi hørte Stemmen og enkelte Ord. Det var en Forberedelse, som trængtes, førend han skulde stige ned i Dødsfloden. Da Faderen og jeg kom ind igjen, saa han paa mig med et mildt Blik og sagde: Nu er jeg saa syg, Mo'r, nu maa jeg og du hjælpes ad og bede, at Jesus er tilstede; men naar jeg bliver saa syg, at jeg ikke kan bede selv, da

maa du, Mo'r, bede for mig og passe mig for Fjenden, at han ikke frister mig. Vil du gjøre det, saa er du snil, saa skal du have Tak!

O du Død, hvor du er bitter! Hans Trang og Nød gik mig ind til Marv og Ben. Jeg sank i Kneer for den levende Gud og bad om Barmhjertighed og Styrke i Kampen. En kort Tid efter fik han et haardt Anfald, og Dødens kolde Sved perlede over hans blege Pande. Jeg bad: Den Herre Jesus hjælpe dig, den Helligaand styrke dig, og Guds hellige Engle ledsage din Sjæl i Jesu Navn! Amen. Der lagde sig nu et Dødsstræk over hele hans Ansigt, men Pulsen slog endda. Hans Fader sagde: Nu er han hjemme hos Jesus. Ja, Gud alene ved, hvorhen min Elias er faren nu; vi kan ikke følge ham længere; han har nu indtaget den uforanderlige Stilling i Ewigheden. Gud hjælpe mig at komme vel over Dødsfloden ved den Seier, som Jesus har indlagt over Døden! Saaledes sukkede jeg. Men hvad sker! Han vender sit Ansigt mod mig, aabner sine Dine, der straalte i en Glands fra hint Riges Herlighed, som jeg ikke kan beskrive. Forundringsfuld udbrød jeg: Du ser saa glad ud nu, kjære Elias! — Med en mild, men kraftig Stemme svarede han: O ja, jeg har aldrig været saa glad. O, hvilken Glæde! o, hvilken Satighed! o, hvilken Barmhjertighed! — ikke længes mere ved tusinde Aar, end en Dag! — og Purpurklædning paa! — Jeg spurgte, hvad han havde set. — O Mo'r, jeg har set mange Venner, og nogle af dem kjendte jeg. — Han nævnte

fire Personer ved Navn, der dengang levede og vare friske. Nu er tre af dem døde.

I denne overnaturlige Glæde levede han en Time. Da bad han med svag Stemme, først med egne Ord og saa Fadervor, hvortil han spøjede: Gud bøje mit unge Hjerter til en sand Gudsfrøgt og Kundskab, at leve kristelig og dø salig! Gud bønvhøre min Bøn for Jesu Skyld! Amen. — Saa drog han sit sidste Suk, og den salige Aand bares paa Englehænder ind i Abrahams Skjød. O, hvor glad og lykkelig jeg nu følte! Jeg tænkte paa den Salme:

O, at jeg havde tusind Munde
Og tusind Tunger i hver Mund,
O, at jeg efter Ønske kunde
Ud af mit Hjertes dybe Grund
Ret prise Gud, som det sig bør,
For alt det Gode, han mig gjør.

Begravelsen foregik fra Trefoldigheds-Kirken. Pastor Torgersen, som da var Menighedens Præst, Pastor Krognæs og Eielsen talte alle tre ved Begravelsen, og vi glædede os Alle over den store Guds Naadesgjerning, som han her saa øiensynligt havde lagt for en Dag. Der kom ingen mørk Skygge over denne Begravelse, og jeg hørte Ingen, som besværede sig over, at den foregik fra Kirken, saaledes som jeg har hørt efter Eielsens Begravelse.*

---

* Mrs. Eielsen har her for Die, at Ingebret Johnsen og flere af disse "Gamle" besværede sig meget over, at Eielsens Ligbegjængelse foregik fra Trefoldigheds Kirke, endstjøndt det var Eielsens udtrykkelige Ønske, at Pastor Brohaugh baade skulde

Jeg føler Trang til her at gjøre en Bemærkning. Erfarenheden i Naturens Rige lærer os, at dersom vi ud paa Eftermiddagen vender os bort fra Solen, saa vi en lang Skygge foran os; men Skyggen kommer fra os selv; thi vi staa i Veien for Solen. Jo længere det lider mod Kvæld des længere bliver Skyggen. Jesus Kristus er Retfærdighedens Sol. Denne Sol varmer og lyser for Borgerne i Himmeriges Rige. Men vende vi os bort fra denne Sol, saa staa vi os selv iveien. Maatte vi være saa lykkelige at lære dette medens det var Naadens Tid.

Vi har, ved Guds store Naade, grundet Haab om, at Gieljen forlod os med en frelst Sjæl som Bytte. Han blev begravet fra den samme Kirke som Elias. Pastor Brohaugh, som nu betjener Trefoldigheds Menighed, tog denne Gang Del i vore Sorger og besøgte min Mand under hans Sygdom. Vi vare alle glade i hans Besøg, og da Timen kom, at Gieljen blev løst fra Naget, glædede han sig med os over, at den Syge fik vandre i Fred. Dette er hvad vi agte for det største og fornemste af Alt.— Men jeg har til min store Bedrøvelse maattet høre megen Rnur og Klage over Begravelsesceremonierne o. s. v., der som mørke Skygger vil dække Glæden over den frelst Sjæl. Dette har bragt mig Saar som ikke let vil forvindes. Jeg tillader mig herved

---

holde Rigtalen og hjælpe til at ordne Alt vedkommende hans Begravelse. Det gaar vidt med Partiskheden, naar man endog vil sætte sig op imod en Døendes sidste Villie.

at minde mig selv og enhver som har begyndt at vandre paa Veien om, at dersom vi vende os bort fra Jesus saa ligne vi Maanen, naar den vender sig fra Solen: dens hele Lys bliver da kun en mørk Blet. Dette vil jeg henstille til Eftertanke for deres Bedkommende, der ere misfornøiede med Eielsens Begravelse. Hvad er det som bevæger sig inden i os og gjør saadant underligt Indtryk iblandt os? Gud har handlet faderligt mod mig og taalt meget hos mig, derfor ønsker jeg at elske alle Mennesker uden Persons Anseelse.

Jeg ved at det ikke hører sammen at tale om begge disse Begravelser paa en Gang; men jeg har gjort det med Flid for at vise hvor foranderlige Menneskene ere og ofte gjøre Bisager til Hovedsag. Maatte vi komme ihu den vigtige Reise, som forestaar os og den Medlidenhed, som Jesus har udvist imod os og betænke, at det samme Sindelag skulde vi have mod hverandre, som han har havt imod os. Dette beder jeg om for mig selv og dette ønsker jeg for mine Medmennesker og især da for dem, som ere kaldte med et helligt Kald. Herren hjælpe os alle at naa Maalet.— Men tilbage til mig selv.

Min kjære Elias's Bortgang, eller maaske rettere Hjemgang til den evige Stad, havde en stor Indflydelse paa mit hele Livs Bevægelse, baade aandelig og legemlig. Mit Mod var ligesom borte, men naar jeg nu ser tilbage, saa maa jeg takke Gud for Alt sammen, ogsaa derfor, at jeg kom til at flytte hid til Chicago.

De ti Aar, jeg har boet her, er de bedste, jeg har haft i mit hele Liv. Jeg vil ikke opregne de sure Uebler, som Syndens Træ har frembragt; thi Gud har ogsaa styret det saa, at det har tjent til Tugt og Røvselse, som vi saa vel tiltrængte.

Da Eielsern helst ønskede at være saa meget som muligt fri fra disse jordiske Syzler, overlod han hele Bestyrelsen til mig, og medens man arbejder med og bærer Omsorg for de verdslige Ting, bliver det vanskeligt at holde sig ubesmittet af Verden.

Men min Mand gjorde alt muligt for at jeg skulde have roligere Dage i min Alderdom. Han klagede ofte over, at meget var forsømt i den Del; "men vi faar nu se at oprette det igjen," sagde han, "saa at om jeg dør, du ikke skal behøve at lide nogen Mangel i timelig Henseende."

Hvad vort ægtefæbelige Samliv angaar, da kom vi over det med hverandre, Gud være Lov! Vi havde vore onde og gode Sider begge to, som beredte os baade Glæde og Trængsel; men saa styrede Herren det af sin Naade saa, at det sidste Ord vi sagde sammen her paa Jorden var — *A m e n*. Det er mit glade Haab, at vi ogsaa skal saa synge dette Ord sammen i Himlens Sabaths-Hvile, hvortil, det haaber jeg, allerede seks af Familien ere hængangne. Maa Herren give mig et himmelsk Sind, at jeg i al min Vandring kunde vise, at jeg elsker Gud og min Næste.

Jeg føler Trang til at udtale min inderlige Taknemmelighed til Alle, som har taget Del i mine Sor-

ger og Bekymringer. Gud velsigne Eder og give os alle om muligt en salig Død og ærefuld Opstandelse. Han, som hidindtil har hjulpet saa vel, han være fremdeles vort Lys og vort Liv, vort — Alt.

Mit Kald i Livet var en Husmoders, og naar jeg ser tilbage paa, hvorledes jeg har røgtet dette ansvarsfulde Kald, finder jeg, til min egen Beskjæmmelse, at mine bedste Gjæringer er som et besmittet Klæde. Paa alt aandeligt Godt er jeg fattig, men min Længsel er, at Gud vil forøge Ydmyghed, Tro og Kjærlighed i mit Hjerte og velsigne mig i Naade og Misfandhed, saa har jeg nok.

Foruden mig selv føles Omsorgen for mine to Døtre, som med mig endnu er tilbage i dette Syndens og Trængselens Land. Mit Ønske er, at vi maatte saa benytte Tiden og Midlerne saa, at vi kunde naa til det Sted, som Jesus har beredt for os.

Da Gieljen laa paa sit sidste Sygeleie, spurgte jeg ham, hvad han tænkte om os, som skulde blive tilbage i denne Ørken? O Sigri, svarede han, dersom du bevarer Guds Ord, saa vil Gud være din Hjælper og ikke slaa Haanden af dig. Mod mig har du været trofast, Herren være din Belønner! Hvad tænker du da om vore Børn? sagde jeg. — O, min Død bliver deres Liv, sagde han. Bed for dig og dem, saa vil Gud høre dig, og den Herre Jesus er Eders Hyrde; han søger ogsaa de vildfarende blandt sine Faar. Dette er en dyrebær Trøst midt i Bedrøvelsen.

De to sidste Aar kunde min Mand ikke reise om-

kring som før; han var for svag; men han var flittig til at besøge de Syge og Fattige og 'andre, baade kjendte og ukjendte. Dgsaa dette var sikkert nok Guds Styrelse. Han havde større Nytte af disse to Aars Stilhed end mange Aars Reiser. Han betragtede flittig Guds Ord i Stilhed og gik i Kirken, saalænge hans Kræfter tillod det. Hver Søndag Aften havde vi Opbyggelse i vort Hus, og ellers havde vi mange Besøg, saa Guds Ord blev flittig benyttet i disse to Aar, hvilket Alt er Naade.

Gielsens Sygeleie førte mange store Lidelser med sig. Han var ofte ængstet over sine mange Feil og Skrøbeligheder, som han kjendte; krampagtige Anfald paa Legemet og Mørke og Anfægtninger i Sjælen bragte ham ofte til at udbryde: O, bed Gud, at han ikke gaar til Doms med sin Tjener! Men naar Smerterne lindredes, takkede han Gud for den Naade at han fik være syg og gjøre sin Sag vel op før Afslædtsstunden kom. Maanederne Oktober og November var en mørk Trængselstid for os. Jeg erindrer især en Nat, da Angstens og Fristelsens tykke Mørke lagde sig tungt og ængstende over os Begge. Ordets Løfter trøstede ikke, Bønnens Kraft var mat og Bangheds Bane var haard. Men Herren hjalp ogsaa denne Gang. Udpaa Eftermiddagen, som Smerterne lindrede lidt, kom Pastor Brohaugh ind til os. Jeg er glad, at du kom nu, sagde Gielsen, nu maa du læse og synge og bede for mig, hvilket Ønske selvfølgelig blev efterkommet. Brohaugh slog op Testamentet og læste Begyndelsen af Joh. 11 Kap., om

Lafari Sygdom, og naar han kom til de Ord: Herre! den, du elsker, er syg, faldt der ligesom en Sten fra mit Hjerte, og naar der blev sagt i Bønnen: O, Jesu! vi kan ogsaa her trøstigt sige: Den, du elsker, er syg — var det som lægende Olie i et sviende Saar. Det er med Tak til Gud, som virker alt Godt, jeg mindes dette. Dette var hverken det første eller sidste Besøg, som denne Broder afslagde hos os, men i de mørke Stunder er Trøsten dyrebarest. Maatte han saa erfare Guds Bistand og Betsignelse baade i Livet og i Dødens sidste Stund!

Herren handler underligen. Han saa mange Ting, som trængtes til at lutres ud; det gamle Sind skulde tilintetgjøres, Forstanden opklares og Kjærligheden forøges. Ja, jeg tror, at Lampen blev prydet med en dyb Erkjendelse af sin egen Fattigdom; men Guds Barmhjertighed og Jesu Kristi Fortjeneste var Grunden for Haabet om den evige Saalighed.

Ingen maa misforstaa mig her, men optage det i den bedste Mening til Selvprøvelse. Det bliver alvorligt, naar Døden kommer.

Til Slutning vil jeg indlægge et varmt Ønske til Gud om, at han vil sende et Foraar ind i Naadens Rige og lade Pinsevindens Magt bortseie Parti-aanden med alle dens sørgelige Følger. Maatte den gode Gud saa opklare os de aandelige Ting, saa vi saa se Retfærdighedens Sol, Jesus Kristus. Derfor vi ser Faren og ønske Lægedom for Josef's Skade, saa lader os bede om disse Ting.

Jeg er nu alene som Fuglen paa Kvisten, og tilmed gammel og svag, og i min Modløshed synger jeg: Jeg tænker ofte paa en liden Plads for mig, hvor uforhindret jeg ret kunde elske dig. Men saa kommer Guds Ord mig til Opmuntring, Styrke og Trøst, og saa kan jeg saa glæde mig i den Broder- og Søsterslægt, som her i Chicago er dannet i mine Korsens og Trængsels Dage. Det er godt, at Brødre bo sammen! Endnu bor jeg i Verhytten og føler dette Dødens Begeme, som trykker og hindrer Aanden. Kampen mellem Kjødet og Aanden er endnu ikke udkjæmpet, men Jesus har indlagt Seier for mig, og ved hans Kraft skal ogsaa jeg seire.

O Gud, ombvend os og lad dit Ansigts Lys skinne, saa blive vi frelste! Vær min Kjæp og min Stab baade i Sygdom og Sundhed; bevar mig fra Synden og bered min Sjæl til en salig Død. Naar jeg skal stige ned i Dødens mørke Dal, da send en Engel, som ledsager mig. Tak, o Jesu, som har overvundet Døden for mig! Annam min Aand! Dette beder jeg for mig selv og alle dem, som dig have annammet, som du haver givet Magt til at vorde Guds Børn. Amen.

Mit Hjerte skal brænde som Offer i Ilden,
 Hver Tanke skal smelte til Lovsang og Fryd,
 Min Tunge skal flyde, som Floden af Kilden,
 Med liflige Toner's bestandige Lyd,
 I Herren hans Naade,
 Paa Kjæmpernes Naade,
 Min Sjæl sig skal rose at ogsaa de Bange
 Skal møde og tone med Harpe og Sange.

G. Gielsens og Hustrues Testamente.

Chicago, Illinois, den 28de Oktober 1882.

I Faderens, Sønnens og den Hellig-
aands Navn! Amen.

I Josva Bog 1, 8 har Gud givet [Josva den Befaling: "Denne Lovs Bog skal ikke vige fra din Mund, men du skal grunde derpaa Dag og Nat, paa det du kan tage vare paa, at gjøre efter alt det, som skrevet er i den; thi da skal det gaa dig vel i dine Beie, og da skal du faa Forstand."

Dette har jeg erfaret under alle mine Omstændig-
heder. Den almægtige Gud har udrafft sin milde og
runde Haand og været mit Lys i Mørket og min
Trøst i min Bedrøvelse. En Naadesbevisning fra
Herren, der, næst efter min egen Sjæls Frelse ved
Jesum Kristus, maa anses som den største, er den
store Barmhertighed, han beviste mod min
Søn, Elias Gielsen, der under Opførelsen af
den store Bygning, Palmer Hotel i Chicago, paa
hvilken han arbejdede, faldt ned fra en svimlende
Høide og forslog sig saa, at der var lidet Haab om
Liv. Herren forlængede dog hans Liv i to Maane-
der. Paa dette tunge Sygeleie gav Gud ham Naade
til en sand Omvendelse og skjænkede ham et
levende Saligheds Haab, hvilket Haab blev
stadfæstet ved hans eget Vidnesbyrd om evig Salig-
hed, midt i Dødens sidste Strid.

Denne Velgjerning kan jeg aldrig fuldtakke min
Gud for!

Vi Rev. E. Gieljen og Mrs. Sigri Gieljen kom derfor allerede den Gang overens om og bestemme nu herved, at den Arv, som skulde have tilfaldt vor afdøde Søn, Elias Gieljen, skal anvendes til Opdragelse af fattige Børn af skandinaviske Forældre i Chicago, Ill. Børnene skal oplæres i den kristelige, evangelisk lutheriske Børnelærdom, saa de lære at kjende den Gud, som har skabt dem, Jesus Kristus, der har igjennøst dem, og den Hellig-Aand, som giver Liv i udødelige Sjæle.

De to Testamenter, der indeholdes i Loven og Evangelium — det gamle og nye Testamente — er Hovedkilden for al Undervisning og Lærdom. Det gamle Testamente indeholder den moralske Lov; den grunder sig paa Guds hellige og retfærdige Natur og er hans uforanderlige Villie til alle Mennesker, i alle Tider. Dette er den bedste og ældste Lov. Den var given ved Moses paa Sinai Bjerg; men den er ogsaa skrevet i alle Menneskers Hjertes og kaldes derfor Naturens Lov. Denne Lov indeholdes i de ti Guds Bud. Loven og Samvittigheden ere to mægtige Vidner, der fælder Dom over ethvert ubodfærdigt og vantro Menneske. Denne Dom bærer ethvert Menneske i sin Samvittighed, indtil han fødes paany og faar den levende Tro paa Sønnen, Jesus Kristus, som os forjætted er. Forjættelsen er stadfæstet ved mange Vidner, men især ved de fire store og de tolv smaa Profeter, hvilke troede Forjættelsen og profeterede om ham, der skulde komme i Tidens

Fylde at forsonne den ganste Menneskeslægt med Gud. Det nye Testamente indeholder Evangelium, det glade Budskab til fortabte Syndere, at Jesus Kristus er deres Frelser, der har igjenløst dem med sin Død og sit Blod fra Satans og Syndens og Dødens Magt. Dette er stadfæstet af de fire Evangelister og de tolv Apostler samt af Herren selv, der vidnede og sagde: "Omvender Eder, thi Himmeriges Rige er nær." Døren til dette Rige er Kristus. Porten er snæver og Beien er trang, og de ere faa, som finde den. Ja, Beien er smal, og de ere faa, som vandre paa denne Bei. Thi uden at Noget bliver født paa ny, kan han ikke se Guds Rige. I, som have set dette Rige, som ere opvakte, ombendte og igjensødte til et levende Haab, som ere retfærdiggjorte med Kristi Retfærdighed og derfor ere Borgere af dette Rige og tror Forjættelsen, I, hvis Maal er det nye Jerusalem — det er dette Folk, vi ville paamine om at komme de mange hjælpeløse skandinaviske Børn her i Chicago ihu og tage Del i en saadan Opdragergjerning, paa det de forsømte Børn maa blive opdragne i Tugt og Herrens Formaning og underviste om dette dyrebare Guds Rigets Skatte.

Der hviler et Ansvar paa enhver sand Kristen ligeoverfor saadanne Børn, der ved Daaben ere indlemmede i Jesu Naades Rige paa Jorden, men senere ikke blive underviste om Beien, hvorpaa de kunne blive lykkelige paa Jorden og salige i Himmelen.

Derfor er det vor bestemte og fuldkomne Willie, at den ovennævnte Arv efter vor afdøde Søn, Elias Gieslen, skal anvendes til Bedste for uforsørgede Børn her i Chicago. Denne Arv skal bestaa i det Beløb, som vor Eiendom, No. 469 N. W. Cor. of Paulina og West Erie Streets, Chicago, Illinois, indbringer ved Salg, efterat den mulige Pantegjæld er dækket. Denne Bestemmelse træder ikke i Kraft førend efter vores Begges Død.

Vort inderlige Ønske og Begjær er til de kristelige Venner i de norske lutheriske Samfund herover, at de søger oprettet et Børnehjem paa et dertil passende og sundt Sted i Nærheden af Chicago, og hvis saa sker, skal Testamentet gjælde og tilfalde et saadant Hjem. Vi haabe til Gud, at saa maa ske, og udtale som vor sidste Willie, at de, som skal være Bestyrere af Hjemmet, maa vælges saaledes:

To Mænd af "Hauges Synode," to Mænd af "Konferensen," to Mænd af "Augustana Synoden" (den norske) og to Mænd af "den evangelisk lutheriske Kirke i Nord Amerika."

Disse Mænd vælges hvert Aar paa Synodernes respektive Aarsmøder. Synoderne maa ved Valget af disse Mænd have for Øie, at de, som vælges ind i denne Bestyrelse, ere anerkjendte kristelige Mænd.

Skulde nogen af Synoderne forenes til Et, bliver Valg at foretage i Forhold dertil. Om noget af de nævnte Samfund ikke skulde ville gaa med paa Planen, staar Anledningen aaben for de Andre, som maatte være villige dertil.

Om ingen af Synoderne vil overtage Ansvaret og Balget, eller at intet Børnehjem skulde blive oprettet, har den Længstlevende af os selv Ret til at ordne det Fornødne med Hensyn til Balg af Bestyrelse og andet vedkommende et saadant Børnehjem. Ligeledes har den Længstlevende af os fuld Raadighed over Eiendommen indtil sin Død.

Elling Eielsen og Sigri Eielsen.

At Egtefolkene Rev. E. Eielsen og Mrs. Sigri Eielsen i fuldkommen Enighed og med fuld Forstand har bestemt og underskrevet ovenstaaende Testamente, bevidner

Chr. D. Brohaugh,
Hans Bottelsen.

A n h a n g.

Da Rigtigheden af Gielsens Ordination af hans Modstandere er draget i Tvivl, fandt vi, at det var vor Pligt i nærværende lille Biografi om muligt at faa den Sag udredet. Vi vidste, at hans Ordinationsdokumenter var recordet i Chicago, Ill., og Madison, Wis. Men i Chicago kunde vi ingen Oplysninger faa, da en hel Del Dokumenter der gik tabt under den store Ildbrand i 1872. Igjennem Pastor R. D. Hill henvendte vi os derfor til Clerk of Circuit Court, Madison, Wis., og af ham har vi velvillig modtaget efterfølgende Kopi af Ordinationsbeviset, som for Eftertiden vil ende al Strid om Gielsens Ordination.

Som en Mundsmag paa, hvorledes en Del af de norske Præster ogsaa i det Senere har optraadt ligeoverfor Gielsen, vil vi meddele et Par Vidnesbyrd fra dem om hans Ordination.

I "Foredrag," som Pastor H. A. Preus, den norske Synodes Formand, i 1867 holdt i Norge "over de kirkelige Forholde blandt de Norske i Amerika," skriver han om Gielsens Ordination følgende:

".....I en lang Tid paaberaabte Gielsen sig kun et indre Kald; senere fandt han, at det dog kunde være godt til den Gjærning at have noget mere at

støtte sig til. Han paaastod da, at han var ordineret, og henviste dem, som begjærede Beviser herfor, snart til en By, snart til en anden, hvor Beviser skulde findes, men aldrig fandtes. Den hele Historie med hans Ordination er noksom konstateret af Dienvidner. Den Mand, som han paaastaar at være ordineret af, er en Tydsker, Hoffman, der engang var Præst, senere Advokat, nu falleret Bankier. Under sit Ophold her i 1862 erklærede Elling i Morgenbladet, at han i 1844, efter at være prøvet og kaldet af Emigranter, blev ordineret af en Præst i Missourisyndoden, J. Hoffman, efter endt offentlig Gudstjeneste, i Nær-værelse af en talrig Forsamling i Chicago. Dienvidner erklære, at til nævnte Tid var der i et lidet privat Hus i Chicago en Forsamling af 20—30 Emigranter, for hvilken Elling holdt en Opbyggelse. Derefter kom en fremmed Mand ind; han læste et Stykke af en Bog, som de troede var Bibelen, talte nogle saa, for dem uforstaaelige Ord og gif. Elling erklærede dem da til deres store Forbauselse, at han var ordineret. Han har imidlertid aldrig skaffet noget Bevis for, at han da virkelig var prøvet eller kaldet af nogen Menighed. Dersom han aldrig havde bekymret sig om at blive anset for at være ret prøvet, kaldet og ordineret, vilde vi maaske have holdt ham for en Sværmer, som i god Tro puffede paa sit indre Kald; men nu, han har faaet denne Historie i Stand og paa en saa skammelig Maade driver Spot med de hellige Handlinger for at bedrage ensoldige Folk, nu har han selv bevist, at han er en Løgner og Bedrager.

Vi lægge forresten ikke saa stor Vægt paa, enten Elling er ordineret eller ikke; for os er Hovedsagen, at han er en falsk Lærer og Stifter af en vildfarende Sekt."

I en Note paa Foden har Pastoren føiet til følgende salvelsesfulde Tirade:

"Naar Hr. Krognes af Augustanashnuden nu nylig i Aftenposten har forsvaret Elling Eielsens Ordination osv., skjøndt han under E.'s Ophold i Norge advarede mod ham, saa ser jeg ingen anden Grund hertil, end at Augustanashnuden nu arbejder paa at komme i Forening med Ellingianerne, og at det altsaa gjælder om at saa Elling saavidt muligt hvidvasket."

Til dette behøves ingen Kommentar. Naar Læseren sammenholder Eielsens Ordinationsbevis og Pastor Krognes' Redegjørelse, Pag. 76—78, med den norske Synodes Formands Udtalelser, kan han vist sættes istand til at dømme om, hvem der bedst tilkommer Bencævnelserne "Løgner og Bedrager," enten Eielsen eller Pastor Preus.

En Attest af lignende Art finde vi af Pastor B. Koen, i hans Traktat om "De kirkelige Partier blandt vort Folk i Amerika 1878," Pag. 12:

".....,Hvorledes han (Eielsen) bar sig ad i de første Aar, er mig ubekjendt, men fra Høsten 1843 af fremtraadte han som ordineret Præst, i Kraft af en Handling, hvis Art og Betydning det ikke har været muligt at saa noget Lys i (se Maanedstid. 1869, S. 43 flg.)."

Vi gjengive Ordinationsbeviset her, tilligemed Clerk of Circuit Court's Bevidnelse, baade i Originalsproget og i norsk Oversættelse:

EIELSON, ELLING.

CERTIFICATE OF ORDINATION.

CHICAGO, COUNTY OF COOK,
STATE OF ILLINOIS,

Oct. 3d, 1843.

This is to certify that Elling Eielson, a native of Norway, was on this day ordained for the Ministry of the Lutheran Church.

He is fully authorized to perform every act (and) sacerdotal function among the people of said Church, complying with the rules, rubrics and canons of the Lutheran Church.

In witness whereof I, the Clerk of the Union of Lutheran Ministers of North
[SEAL.] Illinois, hereunto set my hand and seal the day and year first above written.

FRANCIS ALEX HOFFMAN, D. D.

The above is a copy which I have taken from the original credentials of ordination.

LE GRAND ROCKWELL.

Filed and recorded

May 11th, 1845.

S. MILLS, *Clerk.*

STATE OF WISCONSIN.

IN CIRCUIT COURT FOR DANE COUNTY.

DANE COUNTY, ss.

I, S. H. Butler, Clerk of the Circuit Court in and for the County of Dane and State of Wisconsin, do hereby certify that I have carefully compared the foregoing and annexed copy of certificate of ordination on record in my office, and that the same is a true and correct copy of said record and the whole thereof.

In testimony whereof, I have hereunto set my hand and affixed the seal of said Court, at the City of Madison, in said County, this 15th day of March, A. D. 1883.

S. H. BUTLER, *Clerk.*

(Oversættelse.)

Gielsen, Elling.

Ordinations-Bevis.

Chicago, Cook Co.,
Illinois,
3die Octbr. 1843.

Herved gjøres vitterligt, at Elling Gielsen fra Norge idag blev ordineret for Prædikeembedet i den lutheriske Kirke.

Han har saaledes herved fuld Bemyndigelse til at udføre enhver Handling, præstelig Forretning inden nævnte Kirke, i Overensstemmelse med de Regler, Love og Lærebestemmelser, som i den lutheriske Kirke ere gjældende.

Til Bekræftelse hvoraf jeg, Sekretær i
 Ministerium for den lutherste Kirke af Nor-
 dre Illinois, herunder sætter mit Navn og
 [Segl.] Segl samme Dag og Aar som ovenfor angivet.
 Francis Alex Hoffman, D. D.

Foranstaaende er en Afskrift, som jeg har taget af det
 originale Ordinationsbevis.

Le Grand Rockwell.

Lovlig registreret

11te Mai 1845.

S. Mills, Clerk.

W i s c o n s i n .

J Circuit Court for Dane County.

Dane County, ss.

Jeg, S. H. Butler, Clerk of Circuit Court i og for
 Dane County, Staten Wisconsin, gjør herved vitterligt,
 at jeg har omhyggeligen sammenholdt foranstaaende, ved-
 heftede Afskrift af Ordinationsbevis med vedkommende
 Protokolindsførsel i mit Office, og at samme er en paa-
 lidelig, korrekt og fuldstændig Afskrift af nævnte Protokol.

Til Stadfæstelse heraf har jeg herunder
 sat mit Navn og nævnte Courts Segl, i
 [Segl.] Staden Madison i nævnte County denne den
 15de Marts, A. D. 1883.

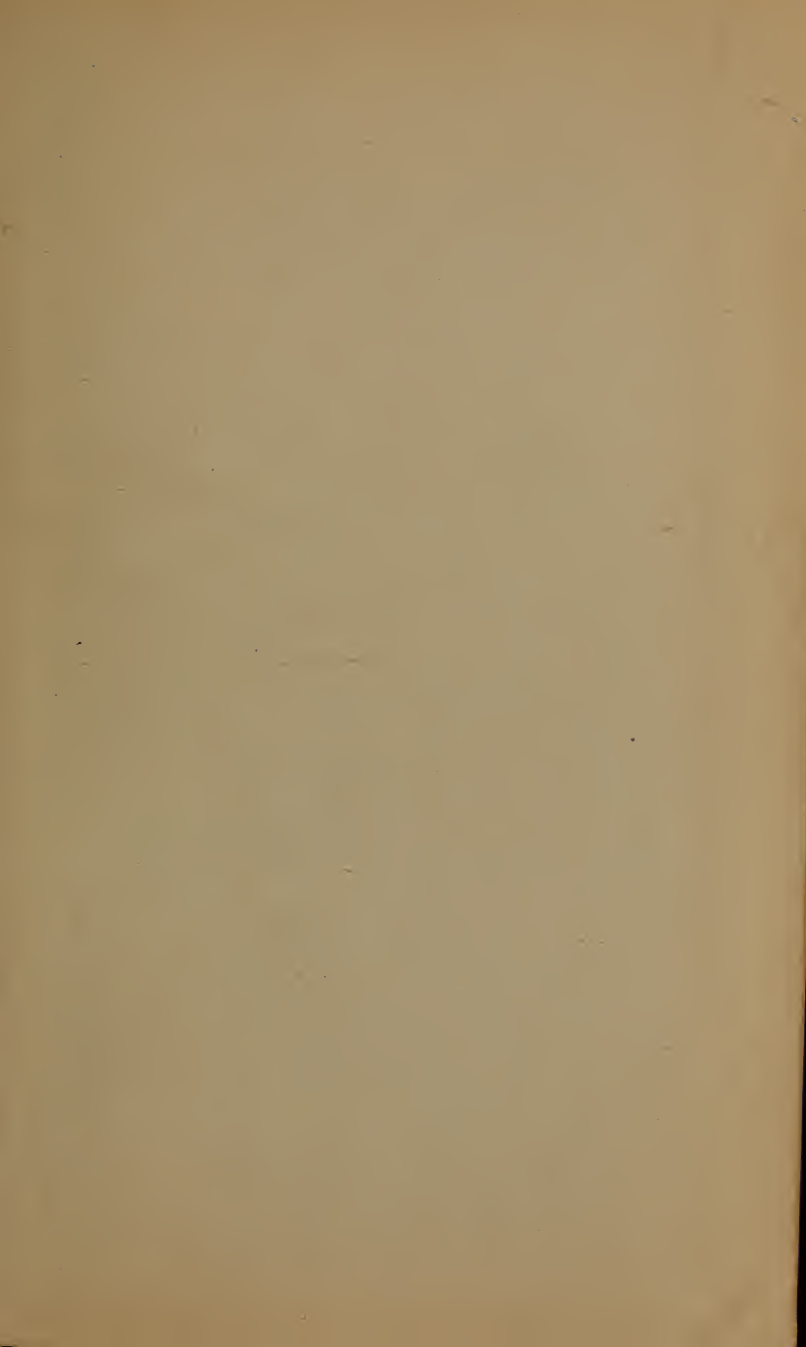
S. H. Butler, Clerk.

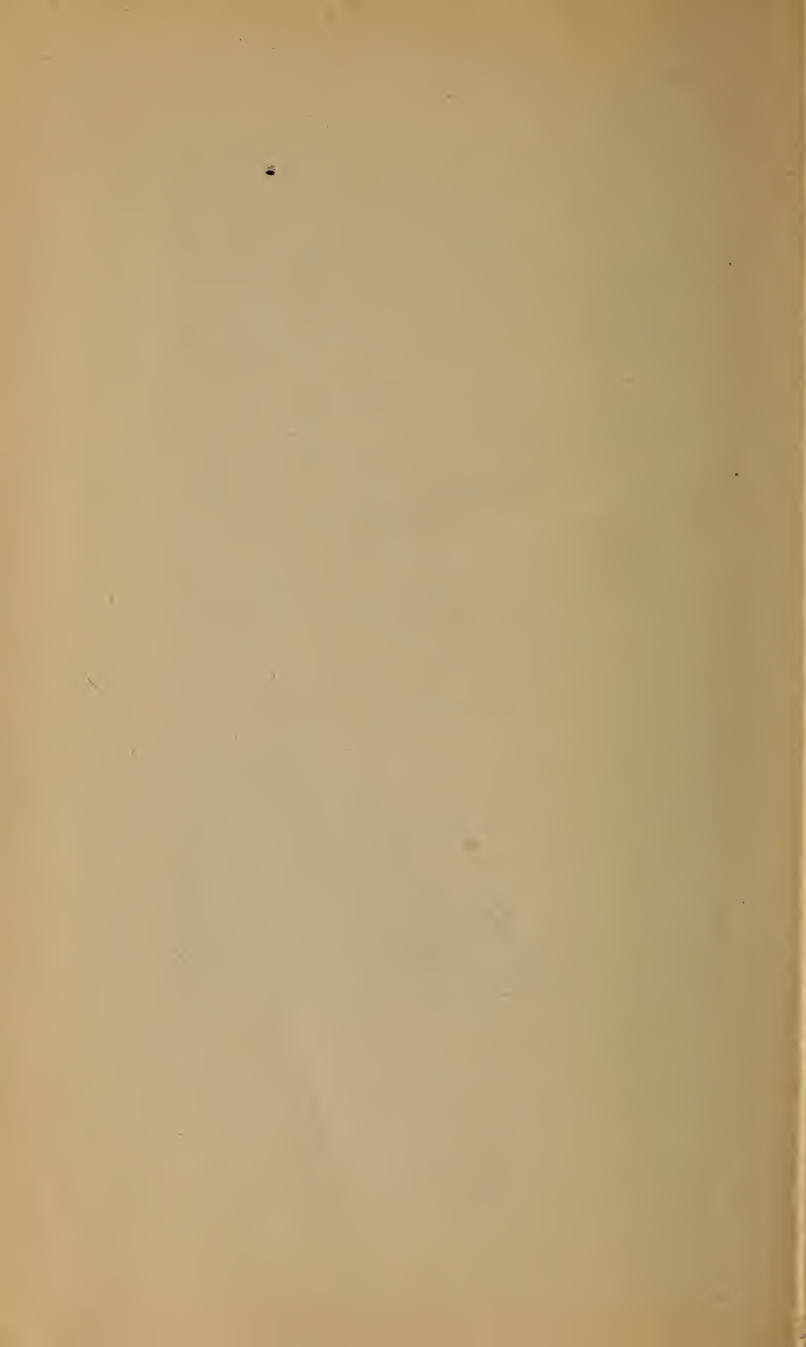
Til Minde om G. Gieslen.

(Af G. W.)

En Stridsmand er falden i Herrens Hær,
 Hjem er han vandret, han er ikke mer
 Blandt Rækkerne her paa Jorden.
 Stridt er den Strid, han førte her,
 Nu han i Hvilen der hjemme er,
 Og herliggjort er han vorden.
 Saa gaar det i Livet, Saa er det jo givet
 At vandre en efter anden.
 Herren, han kalder, Løbet alt falder,
 Døden os bærer fra Stranden.
 Sæl da den, der rejsfærdig er;
 Sæl da den, som har sin Frelser kjær;
 Sæl da den, som tjente Jesus Krist,
 Sæl da den, som gif til Hvilen hist,
 Sæl da den, hvis Død bær ind til Livet!
 Stille — den Gamle er gaaet til Fred,
 Endt er nu Videlse, Sorg og Fortræd!
 Her har han jaaet, hist har han høstet,
 Her gif han om og bedrøvede trøstet!
 Striden er endt og Lønnen han faar,
 Glad blandt den frelste Skare han staar,
 Jesus selv giver ham Kronen.
 "Af Naade frelst ved Troen paa ham,
 Som bar al Verdens Synd og Skam,
 Som eier Livet i Døden;
 Retfærdiggjort ved Troen nu er
 Hver stakkels Synder, som elsker ham her,
 Der borttager Synden og den."
 Det var den Bekjendelse, der lød!
 Nu, Kristi Stridsmand, nu hviler du
 I Gravens Hjemme, i Jordens Skjød;
 Men freidigt har din Aand sig hævet
 Didhen, hvorefter du har strævet,
 Og Palmen har du faaet nu.
 Kampen er endt, Budet blev sendt,
 Herren, han var din Glæde;
 Færdig du var, Troen Du bar.
 I Hjertet den havde sit Sæde.
 Mængler og Brøst havde du her,
 Trængte til Trøst I Sorg og Besvær.
 Men iblandt alle de Venner, du fandt,
 En stod dog høiest — vi sige forsandt —

Og denne ene var Jesus!
 Trods Sorg og Besvær, Trods Lidelse her,
 Han var dog din Frelsermand god;
 Trods Mangler og Brøst, Han var dog din Trøst,
 Din Sjæl var gjort ren i hans Blod.
 Og derfor nu ved Vaaren Vi staa med Haab i Bryst.
 Du var af Gud udkaaren At stride mangan Dyst;
 Men Kraft fra ham du fik, Som kjender alle Sine,
 Som endte nu din Pine, Og glad du til ham gif, —
 Git ind til Hvile efter Strid,
 Der har du Fred til evig Tid,
 Der har du Sabbatshvile.
 Nu har du Seiren vundet, Nu har du Jesum fundet,
 Og kan forklaret smile.
 Blandt frelste Skare du nu kan staa
 I hvide Kjortel, med Kronen paa;
 Nu synger du Seierssange;
 O, maatte vi, som tilbage er,
 Engang med dig faa samles der,
 Og for Guds Throne prange.
 Tak, o Gud, for hvad du gav,
 Tak for Haab ved denne Grav,
 Tak for ham, du styrked;
 Tak for al din Naade stor,
 Mens han vandred her paa Jord,
 Tak, thi dig han dyrked.
 Derfor juble glade vi,
 Kristi Kjæmpe er nu fri
 Og har Hvile fundet.
 Haabet var paa Klippen bygt,
 Derfor gif i Døden trygt
 Han, til den han stunded.
 Du, som den stridende Skare fører
 Hjemad til dig, hvem Vren tilhører,
 Samle mig engang med ham hos dig!
 Kjærligste Gud, naar Striden er endt,
 Og du til mig og har Dødsbudet sendt,
 Hjælp ogsaa mig ind i Himmerig.

BX
803U
E

LIBRARY OF CONGRESS

0 021 212 905 7